George BĂLĂIȚĂ

Fiction Ltd

Învoiala

POLIROM

George BĂLĂIȚĂ

Fiction-Ltd

Învoiala

roman

POLIROM
2016

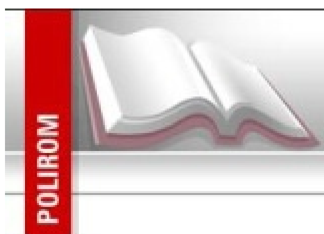
George BĂLĂIȚĂ

Fiction Ltd

Învoiala

roman

POLIROM
2016

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-6082-7
ISBN PDF: 978-973-46-6083-4
ISBN print: 978-973-46-6025-4

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: Pieter Brueghel cel Bătrân (circa 1525-1569), *Proverbe flamande* (1559, detaliu)

GEORGE BĂLĂIȚĂ (n. 1935) este unul dintre cei mai cunoscuți prozatori ai literaturii române contemporane. Absolvent al Facultății de Filologie, Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași (1967). A fost desenator tehnic, profesor suplinitor, instructor metodist. Din 1964, redactor, apoi redactor-șef adjunct al revistei băcăuane *Ateneu*. În 1979 se mută la București, ca secretar al Uniunii Scriitorilor. A fost director al Editurii Cartea Românească între 1980 și 1989. Dintre cărțile sale, publicate în numeroase ediții și traduse în mai multe limbi, amintim: *Călătoria* (1964), *Conversînd despre Ionescu* (1966), *Întîmplări din Noaptea Soarelui de Lapte* (1968), *Ucenicul neascultător* (1977). I s-au acordat, printre altele, Premiul Uniunii Scriitorilor (1975) și Premiul Academiei Române (1977). Bursier Fulbright (Iowa University, SUA, 1980). La Editura Polirom au apărut: *Opere I. Lumea în două zile* (2009), *Opere II. Marocco (I)* (2011) și *Opere III. Marocco (II)* (2011).

Bolta cu stele mari, cărnoase. E trecut de miezul nopții, dar mult înainte de răsărit. Mașina cosmică se simte colosală, înspăimântătoare prin iluzia perfecțiunii, acum însă domesticită.

Este un cer de toamnă, deasupra unui ținut muntos, abia bănuit de sus. Discul lunii pline năvălește în ochi, lumină crudă, rece.

Creste de munți. Versanți împăduriți. Un lac de forma unei frunze palmate. Râu șerpuit printre coline înverzite, tivit pe alocuri cu prunduri largi, fosforescente.

Case răzlețe, întunecate. Lungi hambare, magazii. Turla unei biserici, umbra micului cimitir pe deal.

Un țarc rotund din lătunoaie. Lângă stogul de fân, doi cai priponiți dorm în picioare. O tufă de măceș. Un măr pădureț. Fructele aurii chircite par în lumina lunii pietre prețioase. Iluzia e accentuată de bruma satinată care sclipește rece. Patina ei, umbrele argintii – efecte magice. Este toamnă târzie, dar uscată, rece, limpede.

Lan de porumb necules. Un vânt ușor, prezență nevăzută. Porumbul foșnește metalic. Un iepure ghemuit la marginea lanului. Ridică botul. Urechile ciulite, neliniștite. Aceasta e prima ființă vie care mișcă în povestea noastră începută pe lună plină.

O zdreanță de nor trece prin dreptul lunii. Satul nu e prea mare, adunat însă, case mici solid închegate din bârne și piatră.

Curți nu prea largi. Acareturi după felul fiecărei gospodării. Din loc în loc, porți înalte lucrate cu dalta și fierăstrăul. Garduri potrivite, ulițe înguste, răsucite. Acoperișuri de șindrilă între enorme căciuli de paie. Casa lui Stan. Acoperiș de șindrilă, prispă largă, fără cerdac. Stâlpi nu șubrezi, dar subțiri. Pe culmea de lemn dintre stâlpi atârnă sumane la uscat. Grajdul cu coșarul deschis, nu mic, pentru câteva capete de vite, solid, nu prea îngrijit construit. Un câine mare doarme pe prispă. Gard de scânduri cam strâmbe la uliță, în rest de nuiele, completat cu creastă de spini. Poartă oarecare, între doi stâlpi masivi, cioppliți cu barda.

Ferestre mici, ghemuite sub acoperișul aproape uriaș. Lumina lunii în ochiurile de geam. Câinele ridică tăcut capul de pe labe. Licărul rece al geamului tăiat în cruce de cercevele subțiri se încălzește în roșu și galben. Capriciile clarului de lună în sticla nu tocmai limpede. Se vede focul care crește, aprins în vatra din casă.

*

În izmene, Stan se mișcă prin odaie. Nu se grăbește. Dar nici nu lenevește. Mișcări pe care le face de o viață. Nimic de prisos. Aprinde, de la focul din vatră, opaițul. Focul din vatră, opaițul, raza lunii intrată pe fereastră își amestecă luminile în triunghi variabil. Acum obiectele din încăpere prind contur. Cuptorul masiv. Acolo a dormit omul, în cojoace și lăicere. Tavanul de grinzi. Laițe înalte pe lângă pereți, acoperite cu scoarțe. Un pat îngust. Lăicere unul peste altul și deasupra lor o singură pernă cu flori galbene și mov. Odaia pare mare față de cât de mică arată din exterior. (Impresia de vast vine din proporțiile gândite

instinctiv artistic, ca întreaga construcție, notează Scribul într-una din primele lui fișe despre ținutul Muntelui Ou.)

Omul e osos, pare masiv prin mărimea oaselor, nu a cărnii. Așază opaițul pe masa înaltă, cu patru picioare din lemn alb. Strănut puternic. Își spune singur: să trăiești, Stane, noroc! Pe masă, o carte veche și o lampă din ceramică, picior strunjit și sticla borțoasă ca un cantalup. Lampa asta se aprinde rar, nu numaidecât de sărbători, dacă l-ai întreba, stăpânul nici nu ar ști să răspundă. Alături, rezemată de perete, o masă rotundă cu trei picioare între care stă sprijinit un scaun de același tip, foarte scund. Sunt masa și scaunul pe care stăpânul casei mănâncă prânzul și cina. Lângă masă, un scaun cu tăblie îngustă și spătar înalt, lemn alb, lustruit de vreme, licăr de os vechi.

De bârne atârnă, legată în funii de cânepă, o culme de lemn. O bundă înflorată și o pereche de ițari, cânepă groasă. Vârtelniță, furci și fuse într-un colț. Pe perete, o pendulă bătrânească, greutăți turnate din cositor în formă de cucuruzi, la capetele inegale ale lanțului. Casa cucului cu acoperiș în două ape și cucul pe jumătate ieșit din lăcașul lui. Ușița ruptă atârnă într-o balama. Pe peretele de care e lipită plita, un blidar. Câteva vase de aramă, lemn și lut ars. Cam murdare, necurățate bine. Un dulap îngust, înalt până în tavan. Foarte simplu, iarăși, proporțiile.

Ușa scundă, masivă, cu clanță și zăvor din fier țigănesc. Pe ușă, într-un cui, încolăcit ca un șarpe, *un bici foarte lung, din piele, împletitură complicată, mâner scurt.*

Lipăind desculț, Stan iese în tindă cu ceaunul. Îl umple cu apă din cofa de lemn așezată pe o băncuță șubredă. În colțurile

din fund, două movile mari, una de nuci, cealaltă de bob sau linte. Stan reintră în odaie.

Ceaunul sfârâie încet pe plită. Stan, îmbrăcat pe jumătate, se uită în zare la cămașă. E izită și la umăr s-a cam rupt. Caută din ochi la dulapul din perete. Se îndreaptă într-acolo. Renunță. Își pune cămașa.

Stan scoate îndemânatic cu lingura de lemn brânza frământată din putină, o pune într-o strachină smălțuită. Câțiva pași fără rost prin odaie. Apa fierbe în ceaun în jurul făinii. Stan o împarte cu melesteul. Nu e încă timpul să o mestece. Se ridică. Privește cu mirare îngândurată, cu mâhnire, ceasul mut.

Brusc, strident, prelung, cântatul cocoșului în întunericul cu lună. Pauză scurtă. Răspund alți cocoși, trâmbițe înalte.

*

Stan în picioare pe prispa casei. Ușa deschisă în urma lui scârțâie din țâțânile neunse. E îmbrăcat – opinci, cioareci, cămașă cu poale scurte, brâu din piele lat, peste cel de lână roșie. Dârdâie de frig, își mișcă mâinile, îi clănțăne dinții (un fel de conversație a omului singur cu vremea de afară), dar îi place. Rânjește, dinții albi în luna plină. Câinele se descolăcește și vine lângă stăpân. Din fundul curții apar în salturi mari, mârâind bucuroși, alți doi câini mai mici.

De sub grinda acoperișului, deasupra prispei, Stan scoate o bucată mare de mămăligă rece. O rupe în trei părți. Le aruncă. Dulăul și cele două potăi le prind din zbor și le înghit pe nemestecate.

Stan se spală. Ia din cofă apă cu cana de lut. După ce-și clătește gura, o umple cu apă cât încape. Se apleacă de șale. Cu

mânecile suflecate, lasă să-i curgă din gură apă în pumni, dă pe față, freacă fruntea, ochii. Se clătește. Dă capul pe spate. Stă așa câteva clipe, biciuit de aerul rece. Mâinile și le șterge trecându-le pe la subsuori. Nefolosit, un ștergar de in agățat într-un cui de lemn, în stâlpul prispei.

*

Stan mestecă mămăliga. Înainte să o răstoarne adaugă din strachină brânza. Răstoarnă mămăliga pe fundul de lemn. Focul se stinge încet. De afară se aude un zgomot îndepărtat. Stan se apropie de geam.

La mari depărtări se bănuiește ziua. Lumina lunii nu s-a pierdut de tot. Astrul însă nu se mai vede. Fuioare de ceață alburii de-a lungul drumului, dincolo de gard. O formă evanescentă prinde lent consistență în lungul drumului. Capul unui cal. Plutește. Partea de jos nu i se vede. În spatele lui, ondulând pe faldurile perdelei de ceață, coviltirul împodobit, zdrențuit. Nu se aude decât cloncăitul inelelor de la ham. Ceața se rupe. O căruță cu coviltir. În părți, agățate, tot felul de obiecte nedefinite. Copitele calului care merge la pas se aud vătuit în praful gros. Roțile lasă cărări adânci, repede acoperite de colbul care se surpă. Pe capră, o siluetă înfășurată într-o manta, ca într-un giulgiu.

La fereastră, Stan. A recunoscut căruța. E păpușarul. Îl cunoaște. Deseori îl întâlnește în drumurile lui de cărăuș. Căruța dispare pe drum, în ceață. Inconsistență.

Din cotruță iese pisica. Își întinde oasele. Se face un arc. Stan aduce o oală cu lapte. Toarnă într-o strachină. Rupe din mămăliga fierbinte, pune în strachină. Pisica așteaptă

nerăbdătoare, încordată, gâtul întins cu tot cu spatele ei elastic înspre ce face omul. Stan îi pune sub bot strachina. Pisica începe să leorbăie hulpav. Stan pleacă spre ușă. Nu iese. Rămâne o clipă pe loc. Se răsucește încet spre animalul preocupat numai de foamea lui. Omul privește încordat, aproape cu ură mocnită. O clipă. Reintră în sine, dar zâmbetul se risipește înainte de a se întinde pe fața lui. Se întoarce nerăbdător din ușă, zâmbet acru, smulge bunda de pe culme. Și-o pune pe umăr. Iese aproape furios. Ultima privire, înainte de a trece pragul, spre *biciul uriaș.*

În urma lui, în lumina lunii, focul abia mai mocnește, opaițul fumegă, culmea se leagănă singură, purtată de o mână nevăzută.

*

Stan coboară scara cu trei trepte de piatră. Câinii cei mici nu se mai văd. Dulăul, pe urma lui, lângă gleznă, amușină, se mișcă greoi, ca o fiară. Câine de nădejde. Stan traversează curtea sub luna plină. Ceața a dispărut. Zorile au fost aparente. Poate din cauza ceții neașteptate. Luna în coborâre, mai palidă înaintea zorilor, dar lumina zilei abia dacă se bănuiește. Bunda, între umeri. Mers greu, apăsat, înciudat, neliniștit, aproape furios (după ce în casă fusese senin, surâzător, obișnuit). Lovește o piatră cu piciorul. Mișcarea gambei, până sub genunchi înfășurată în obiala albă, opinca bine strânsă în nojițe, piatra țâșnită din iarba groasă lovind gardul vecinului, uluci dese. La vecin, o porumbiște îngustă, porumbul cules, dar cocenii netăiați. Casă asemănătoare cu a lui Stan.

*

Ușa de la casa vecină se deschide. Iese, în cămașă lungă de pânză, ca un sac mare, despletită, o scurtă bărbătească de șiac între umeri, o femeie înaltă, voinică. Merge leneșă, cam zgribulită, până la marginea prispei, își îndreaptă mijlocul, mâinile proptite în șale. Își întinde îndelung oasele, pufnește, cască, toarce ca pisicile mari și leneșe, fără grabă. Privește la lună. Dinții albi, ascuțiți.

Părul pe umeri, pe spate, formele pietroase, masive se mișcă, se așază după cum le potrivește ea. Cască, sughite, își prinde părul cu o mână și îl răsucește în vârful capului cu cealaltă, își îndreaptă haina ce-i alunecase de pe umăr. Pe cât e de masivă, sare sprintenă de pe prispă. Picioarele ei goale pe pământ, lovitură surdă, greoaie. Privește în jur. În lumina lunii făptura ei degajă placiditate și viclenie. Intră în porumb. Foșnet. Luna se stinge lent, spre asfințit. Femeia ridică nu prea mult cămașa lungă și largă, sacul alb cu care e acoperită de la gât până la glezne, despicat doar între țâțe, și se lasă pe vine. Sub ea, pământul vuiește. Doar capul, ghemuit, parcă doarme. Ochii închiși, gura batjocoritoare.

Dincolo de porumbiște, printre ulucile gardului, se vede Stan. El traversează curtea. Nemișcată, pe vine, femeia deschide ochii. Pleoapele se mișcă încet, lene jucată sau naturală, greu de știut. Expresia chipului ei devine, la fel de încet, de tot parșivă și interesată. Curiozitate, pândă, așteptare și o ciudată duioșie, tristețe chiar, dar peste toate se întinde o mască pofticios sarcastică. Cum stă pe vine, își lungește pieziș trunchiul, întinde mâna, rupe o frunză mare de pătlagină și leneș se șterge între picioare.

*

Stan se oprește în fața porții de la grădina lui. Femeia nemișcată în porumbiște. Lasă să-i cadă frunza de pătlagină peste băltoaca de pișat dantelată de spume ușoare, între călcâiele ei mari. O lăcustă verde și săltăreață nimerește chiar acolo...

*

Poarta grădinii este ușor căzută într-o parte. Balamaua de sus este desprinsă. Brusc, lucrând repede cu multă îndemânare, după ce și-a aruncat dintre umeri bunda pe un prepeleac în care stau înfipte niște oale de lut, Stan ridică poarta, îndreaptă balamaua, nu are la îndemână nicio unealtă, găsește pe loc un capăt de sfoară groasă, improvizează o legătură destul de trainică, poarta e acum la locul ei. Se vede doar cârpitura cu sfoară. O clipă derutat, înciudat, Stan caută cu ochii, descoperă, se destinde, fața lui, mulțumire hâtră, ca după o glumă, dar și un fel de prostească fudulie masculină.

Femeia, mereu nemișcată, urmărindu-l. Curiozitatea mușcă mai puternic decât toate celelalte ale ei, le înghite pe toate.

Stan apucă o bleandă care atârnă pesemne la uscat pe gard și o aruncă peste cârpitura de sfoară. Totul, cât ai clipi. Zâmbetul lui Stan. El își îmbracă pe mâini acum bunda. O încheie. I s-a făcut frig? Suflă în palme. Mai privește o dată poarta, capul pe o parte, pieptul afară: atitudine duplicitară, nu dă doi bani pe ce a făcut, dar nici nu-i displace.

*

Dincolo de gard, în porumbiște, femeia.

Stan se îndreaptă spre gard.

Femeia dă să se ridice.

Câinele, nemișcat lângă gard, acolo unde se oprise piatra lovită de piciorul stăpânului. El simte mișcarea femeii. Ridică botul, capul său masiv. Colții. Început de mârâială. Stan a și pornit grăbit în direcția grajdului și a cotețelor. Femeia se oprește, pe jumătate ridicată pe vine, ușor plecată înainte. Părul i se desface din cocul mai adineaori strâns la repezeală. O parte cade pe un umăr. Botul câinelui, mârâială încă neauzită de stăpânul atât de grăbit, ca în fiecare dimineață, de altfel.

Fața femeii se face mieroasă, ușor nedumerită însă, bizar promițătoare de orice în orice chip, o ipostază extrem femeiască. Gura e crispată, dar ochii râd viclean, ademenitor. Ca și cum ar privi în ochii câinelui, ea duce degetul la buze, poruncește, dar se și roagă, ochi și gură. Scoate și un sunet abia perceptibil, un fel de îndemn prietenos la tăcere.

Câinele e derutat. Atent, ca la o viziune în somn. Deloc dușmănos. Amușină cu simpatie, proptit pe labele din față, capul cu bot de fiară ridicat. Ah, acest prieten desăvârșit al bărbatului ascultă acum de porunca tăcută a femeii. Nu numai că nu latră, dar pare și bucuros că tace.

O clipă, chipul femeii văzut de aproape. Viclenie duioasă, vanitate satisfăcută. Ocolește prispa, urcă acum pe scara de lemn, două trepte, scârțâit. O pală neașteptată de vânt îi lipește pe la spate cămașa de pulpe, face din capul și părul ei o tufă uriașă de mărăcini. Mijlocul încă bine păstrat, crupa arcuită.

Tendoanele puternice, călcâiele mari, laba plată a piciorului pe treapta de lemn.

*

Stan împinge cu umărul ușa gardului, în timp ce mâna apasă clanța de fier țigănesc.

*

Cuptorul larg pe care dorm, sub cojoace, doi copii. Vatra rece. Geamurile mici, perdele înflorate. Pe culmea din grindă atârnă în penumbra vineție a zorilor încă stăpâniți de luna palidă numai îmbrăcăminte femeiască.

Patul înalt, lângă perete. Sub cergă, cu fața la perete, doarme bărbatul. Femeia închide încet ușa. Rămâne aplecată pe clanță, prăbușită, mai mult decât dacă ar fi fost nevoită să fixeze un zăvor tocit. Dar își îndreaptă spatele. Grăbită, se duce spre patul unde bărbatul, sub cergă, cu fața în sus, începe să sforăie. În dreptul cuptorului se oprește. Se ridică pe vârfuri. Așază țoalele, cojocul peste copiii care se dezveliseră. Capete de copii adormiți, picioare, mâini slabe sau dolofane (nu se știe, nu se văd bine, ceva de cuib de pasăre plin cu pui golași) aruncate care-ncotro, retezate nemilos de umbre lungi. Între ei doarme și un motan mare tărcat. Femeia îi acoperă, mișcări străvechi, îndemânatice, grijulii înainte de a fi iubitoare.

Se urcă în pat, lângă bărbat. Capul lui, o clipă, în timp ce se ridică cerga, gura întredeschisă, părul năclăit pe frunte, un om puternic și obosit, fața osoasă, bărbătească, dar cam de nătărău cumsecade.

Femeia lipindu-se pe sub cergă de bărbat. El se întoarce în somn, nu se trezește, din nou cu fața la perete.

Lumina lunii în stingere deasupra acestui pat conjugal. În colțul de la răsărit, sub un ștergar prins pe perete ca un fluture,

o icoană afumată și sub ea candela încă pâlpâind.

Sub cergă, orice mișcare încetează. Bărbatul doarme tun.

Dar femeia începe să se foiască. Nu are stare. Se mișcă, răsuceli, oftaturi. Din somn, bărbatul îngână nedeslușit:

Ce ai, femeie?

N-am somn.

Numai atâta?

Atâta!

Uite că eu am…

Adoarme.

*

Femeia, nemișcată. Pufnește pe nas. Sare brusc din așternut. Bărbatul ridică de pe pernă capul. Ochii închiși.

Ce-i? Care-i acolo? mormăie răgușit.

Nimeni nu-i…

Nimeni? Păi, bine că nu-i nimeni.

Adoarme. Mână porcii la jir. Femeia se răsucește furioasă spre el. Îl apucă de cămeșoiul de cânepă:

Scoală, omule. Scoală! Oare n-ai să te saturi de dormit pe lumea cealaltă?…

Bărbatul zvâcnește din somn. Înspăimântat. În mijlocul patului, în genunchi, încă nu e treaz. Urlă:

Care-i acolo?

Dracu-i acolo! Nimenea nu-i! Cine vrei să fie?! se răstește femeia.

Dracu'?! (Furios. Rece.) Atunci du-i asta de la mine.

Îi arde o palmă. Lovitură grea, dușmănoasă.

Femeia râde.

Bărbatul se culcă. Adoarme. Dar fusese într-adevăr treaz? Sforăie. Femeia, capul pe pernă. Fața gânditoare, ochii larg deschiși, surâs fără început și sfârșit. Lumina lunii.

Bărbatul se ridică pe neașteptate din așternut. Bun treaz. Privește în jur. Nedumerit, curios, îngrijorat:

Ascultă, femeie, am visat eu sau te-ai dat jos din pat?

Am ieșit și eu afară, cum iese omu' noaptea. Mai bine nu ieșeam, că era să mă rupă câinele lui Stan. A trecut prin gard, că vecinu' îl lasă așa…

Bărbatul e gata să adoarmă din nou. Oarecum tandru:

Dormi. Închide ochii… Care gard? Ce câine…

Femeia își face loc mai aproape de el.

Ar trebui mai înalt și mai des la scândură. Și Stan ăsta, în loc să doarmă noaptea, umblă prin ogradă și se apucă de dres pe întuneric poarta grădinii. Iar câinele era să mă rupă în păpușoi. Fiară din Pădurea Mare. Mai bine se însura decât să țină un câine ca ăsta.

Bărbatul, treaz acum, rezemat într-un cot, o privește, o ascultă. Ea, cu amândouă palmele sub obraz, pe pernă, cu ochii la el, îi dă cu gura.

Lasă, femeie, ce-ai cu omu'? Dă-l în însurătoarea mă-sii. E vecin bun și om de nădejde, chiar dacă-i venetic. El de mulți ani a prins cheag în satu' ăsta. Ai uitat cât e de săritor la nevoie? Chiar tu, când te-am îndemnat eu, că singură nu ți-ar fi trecut prin cap, zi-i muiere și gata, mai cu sila, mai cu mila, tot te-ai dus până la urmă, când nu dovedea el cu cânepa, când…

Dacă m-ai trimis…

Era să-l lăsăm așa? Da' când i-au sărit spetele de la război, că singur toarce și țese și își vede și de casă…

Femeia mormăie: *torcălău.* Bărbatul zâmbește cu înțelegere.

Ei, lasă, gura-i rea la tine, încolo, inimă bună! Cât de afurisită ești tu, dar tot te-ai lăsat înduplecată și-ai mers serile la el, să nu-i iasă omului pânza știrbă.

Și cât o s-o mai ducă așa, de ce nu se-nsoară?

Ce-i treaba ta?

Nu, Doamne ferește, dar atunci să nu mă mai trimiți tu și să mă silești să-mi pierd vremea cu străinii, că în ruptu' capului nu mă mai duc. Cu toate că, ce-i drept, e pâinea lui Dumnezeu și nu ridică ochii din pământ, numai dacă strigi la el, și atunci doar ca să-și ceară iertare. Iertare? De ce? Să mori de râs, bărbat ca ăsta…

Lasă, dormi, o fi având omul cine știe ce treabă și s-a sculat înaintea găinilor. Vezi, dacă n-o ajunge azi pe-acasă, fii tu vrednică și treci pe la păsările din ograda lui, cum ne-a fost învoiala, dă drumu' vacii la cireadă odată cu a noastră.

Bine, văd eu…

Și dacă n-o ajunge nici până diseară, vezi tu și de vaca lui și de tot, că n-om rămâne păgubași, că el dă înapoi înzecit ce împrumută.

Asta așa-i, nici eu n-am cum spune altfel, bărbate, așa-i… mi-a fost cam frig afară (spune și se ghemuiește mai aproape de bărbat, sub cergă). Am să trec și pe la Stan ăsta al tău…

Vorbește și, zgribulindu-se sub cergă, se lipește cu tot ce are de bărbat, acela tocmai voia din nou să se întoarcă la perete. Acum sunt acoperiți, ea chicotește scurt, lasă că le fac eu pe toate, spune, bine, bine, mormăi el, numai de n-ai da atâta cu gura…

Din nou luna peste patul conjugal. Sub cergă, cele două trupuri se mișcă. Nu se mai aud vorbe, doar câte un mormăit și femeia care chicotește stins și gâfâie fără grabă, geme așezat…

*

În curte, Stan înjugă boii la car.

Aceste străvechi mișcări. Jugul, resteiele, tot ce trebuie pentru ziua de azi.

Intră în casă. Carul cu boii înjugați. Câinii cei mici dau târcoale roților, se mișcă printre picioarele rumegătoarelor.

Coarnele, boturile care rumegă, spinările pietroase ale animalelor.

Stan iese din casă. Îmbrăcat pentru treaba din ziua de azi. Cojoc scurt, căciulă neagră, cam roasă pe la margine. Toporul pe mână, un lanț lung adunat într-o grea legătură zornăitoare. O funie groasă, tot așa, făcută colac. Traista cu de-ale gurii atârnată tot de brațul pe care duce toporul. Pe umăr, încolăcit, *biciul* ce l-am văzut în casă, pe ușă.

Pune totul în car. Mai cercetează o dată roțile.

Se întoarce pe prispă. Cheia mare de fier.

Încearcă ușa. Pune cheia sub streașină, la locul ei.

Se oprește în mijlocul acestei mișcări foarte precise și plicticoase, dusă apoi până la capăt, fără ezitare. Mâinile în șolduri. Privește, parcă ridicat pe vârfuri, spre casa vecinului. Tăcere absolută acolo, totul pare cufundat în somn. Ca și restul satului, casele, animalele, vegetalul. Este ceasul când și apele dorm.

Stan continuă să privească spre casa vecinului. Zâmbetul lui.

Își dă căciula pe ceafă, apoi pe frunte. Pleacă spre car.

*

Pod imens, dedesubt, grajdul. Este grajdul hanului. Două deschideri în plan înclinat, se văd capetele scărilor rezemate

acolo. Deasupra, spațiu vast sub acoperișul în două ape. Grinzi, bârne, totul ancorat în vergele groase de fier și scoabe mari și mici. Două lucarne cam în dreptul fiecărei scări.

Dimineață devreme. Rece, senin. Câteva spărturi în acoperișul de șindrilă, prin ele cerul albastru.

În interior, umbre dese, spații intens luminate, fuioare de lumină magică în care se văd firele de praf. Uriașe pânze de păianjen. Două furci înfipte în fânul întins peste tot pe scândura podului, pe alocuri până în unghiul ascuțit al acoperișului. Pe o grindă se giugiulesc doi porumbei. Intermitent, sfada gugușțiucilor.

Ceva se mișcă în malul de fân. Se aud de jos fornăieli, sforăitul parcă al unor cai atacați de tăuni, înjurături, o voce groasă, moale. Se strecoară chicoteli, șoapte femeiești?

Din fân, în lumina limpede din apropierea unei lucarne, încet, ca din apă, apare creștetul unui om. Văzut din spate. Părul încâlcit. Deloc voinic, mijlociu, pare mai degrabă scund după cum iese din fân. Nemișcat, privește în sus, în părți, lenevește ca după somn lung, cască, trosnesc fălcile, se întind zgârciurile. Tot rotind capul, se oprește cu ochii pe porumbeii care gânguresc. Nu-i vedem, dar îi simțim rânjetul. Brusc își lovește palmele cu putere deasupra capului. Porumbeii încremenesc o clipă, fiecare în altă poziție. Cel din paie chicotește scurt și cu mâinile mereu deasupra capului, ușor depărtate, plescăie puternic din limbă. În locul celor doi porumbei, pe grinda înroșită de soarele abia răsărit și intrat pieziș prin lucarnă picotește acum un cioroi negru, mare și urât.

Liniște. Se aud de jos caii sătui forăind, mișcând alintat copitele. O șoaptă abia auzită îl face pe cel ieșit din paie să

asculte atent. Se aude acum un glas gros, leneș. Nu se înțelege ce spune, dar pare rugător, blând. Foială și pași feriți, cal mișcat din locul lui. Silueta din pod, cu un salt neașteptat de ușor, e deasupra gurii de tras fânul, pitită după scară. Pașii se depărtează. Capul văzut din spate și peste el, jos, prin ușa deschisă a grajdului, ies două siluete, tivite de lumina albăstruie a zorilor.

Dintr-o scobitură mai adâncă pesemne, din fân, se aude alt glas. Răgușit. Batjocoritor:

Te zbengui, Chirică; îți arde de joacă…

Cel numit Chirică se întoarce brusc. Fața lui. Nimic sarcastic, nici urmă de rânjet, mirare, surpriză plăcută, batjocură amicală, nepăsare. Fața unuia isteț, poznaș, hahaleră, dar cu neputință de prins în laț. Lunecos peste poate. Om în toată firea, dar poate să pară un flăcău abia ieșit din scutece, cu caș la gură, nu i-ai putea în niciun fel ghici vârsta, e și tânăr, și bătrân, cu toate că, după cum sucește neastâmpărat capul ba în lumină, ba în umbră, ai zice că-i un băietan sfrijit.

Nașule, spune el, ia te uită, nașu'… Ce faci, nașule?!

Din adâncul moale și tulbure mirositor al fânului se înalță alt cap. Da, ăsta e om în toată firea. După cap ai zice că are peste o sută de kile și mai-mai să treacă peste doi metri. Aștepți să iasă din fân, cum o fi arătând huiduma asta? Cap de bostan turcesc, chelie până spre creștet, dar pe urechi și de jur împrejurul bostanului o claie de păr cârlionțat, roșcat, cu reflexe gălbui din loc în loc și încărunțit pe tâmple. O fi tânăr, o fi bătrân? Este și așa, și așa. Cum nici pe Chirică nu-l poți prinde. Deși atât de deosebiți, neputința de a le ghici vârsta îi apropie. Nu vrea deloc să iasă din fân. Capul pare tăiat și așezat

încă viu pe paiele moi. Închide ochii. Trage pe nări. Mulțumire mare, plăcere intensă.

Hmm, îmmhh, face din gât, buzele strânse, obrajii umflați dau în fiert.

Ce miros, ce miros, te îmbată, Chirică, finule, te doboară mirosu' ăsta, te înmoaie tot, hm (trage adânc pe nas). Să tot zaci în iarba asta, ferice de cine numai așa poate trăi…

Of, nașule, apoi dacă fânul ăsta te istovește, ce mai zici de floarea de tei, când dă teiu-n floare… acolo… unde-i pădurea de tei la dracu-n praznic…

Celălalt deschide ochii. Nemulțumit, i-a trecut plăcerea mirosului…

Cum vorbești, finule… Care *drac în praznic*?

Iartă-mă, nașule, e o vorbă…

Ocolește-o, finule. Vorba-n colțuri și rotundă, fără cercuri se înfundă. Ai vorbit ca surda-n clacă.

Chirică și mai ipocrit.

Așa-i, nașule, iartă-mă. Că bine le mai zici.

Celălalt, păcălit, dar încă bănuitor:

Lasă, lasă, ne cunoaștem noi, știm ce ne poate pielea.

Dintr-un salt, Chirică se atârnă de o frânghie și pendulează larg. Cu un salt scurt se oprește în fața nașului. Cu spaimă prefăcută:

Nu bănui, nașule, știi că nu-ți trec pe dinainte, numai o sprânceană dacă o încrunți și n-am stare o sută de ani.

Măgulit în sine, îmbrobodit, celălalt face prietenos cu ochiul… Deschide gura pentru sfaturi și moralioare de doi bani, el este cel mai în vârstă, firește, se simte dator să o facă, cu atât mai mult cu cât „finul“, mai tânăr, disimulează abil batjocura.

Ei s-au întâlnit din întâmplare în podul cu fân. Sunt doi draci umblând cu treburile lor prin lume. Arată, firește, ca doi oameni. Oricât de neobișnuite, înfiorătoare sau hazlii, toate drăcoviile lor sunt incluse în obișnuit, făcute cu cel mai banal calm, par la îndemâna oricui.

Din picioare, Chirică sare în cap, dar nu atinge podeaua. O ia în sus, cu picioarele înainte, urcă spre acoperiș, pătrunde printr-o gaură zburătăcind șindrila putredă, plutește deasupra hambarului care se vede acum tot de la înălțime. Mișcarea continuă rapid până aproape de sol, de fântâna din mijlocul curții largi. În curte, nici țipenie. Din nou deasupra acoperișului, pătrunde prin gaură. O tumbă în fața nașului, deloc mirat de evoluția lui Chirică.

Nu se vede nimic, nașule. Ne-am sculat cu noaptea-n cap!

*

La rândul lui, nașul dispare. Chirică e ușor neliniștit. Mișcă ceva în fân, în altă parte. Apare încet o pereche de coarne de cerb. Râsul înfundat al nașului. Iese pe jumătate din fân. Ține în mâini coarnele.

Ce faci, nașule? Ziceam că ți-a venit poruncă și-ai tulit-o fără să spui. M-ai băgat în sperieți.

Ești slab de înger, finule!

Mai las-o cu îngerii, nașule. Nu-mi plac…

Nici mie… Un înger e un fel de drac îmbrăcat în rochie de mireasă.

Nașule, nu te-ai schimbat deloc, tot șugubăț ai rămas. Și nu ne-am văzut de multișor.

Nu tocmai. Abia vreo trei sute de ani.

Dumneata, nașule, ești de modă veche. Îți trece timpul ușor. Te iei cu vorba, îi dai cu gluma…

Da, voi ăștia tineri faceți sângele baligă. Ați umblat pe la școli și ați uitat obiceiurile strămoșești. Praf o să se aleagă de iadu' nostru când o să puneți voi mâna pe el. Numai că mai aveți de așteptat… ehe…

Râde. Își pune pe capul enorm coarnele de cerb. La poartă cu ușurință, parcă n-ar avea greutate. Scoate limba, pârțâie din buze prelung. Albul ochiului se face purpuriu, venele gâtului umflate. Chirică îl privește cu milă și dispreț, dar și cu un fel de îngrijorare frățească.

Nașule, ți-e rău?

Mi-e bine. N-am nici pe dracu'… adică…

Neschimbat acum. Râde.

Asta-i, nașule, cum ți-am spus. Voi sunteți draci adevărați, noi doar ne facem.

Fățarnicule. Ce cauți tu pe-aici?

Nimic. Nimica, nașule. Doar că iar am avut o zi afurisită. Numai ghinioane. N-a ieșit nimic. Nici o coadă de iepure, darămite un suflet de pământean. Măcar să fi momit vreunul. Și-am flămânzit toată ziua. Parcă și-a băgat *dracu'* coada.

Ce-ai zis?

Ei, tot așa, o vorbă de-a ăstora, cum le zice, ăștia *fără coadă și coarne*, oameni sau cum le-o mai fi zicând.

Fără? Nu toți! Unii le poartă sub pălărie, pe sub fuste, ba chiar și-n traistă, și le pun numai atunci când le vine bine.

Fugi de-aici, nașule…

Ehe, multe ai de-nvățat, Chirică. Și nu de la școală învață oamenii, Chirică, de la asta, cum le spuneai, de la *viață*, băiete. Te uiți la mine ca vițelu' la poarta nouă. Parcă n-ai fi finu-meu.

Ia spune, nu cumva oamenii ăștia te-au cam molipsit cu lenea, cu mizeria, cu păcălelile lor? Hm? Ia spune tu lui nașu-tău tot…

Ehe, nașule… Ce-ți trece prin minte? Chiar de-ar fi *oamenii un fel de draci și dracii tot vreun fel de oameni*, zău că nu dau vrabia din mână pe cioara din par… Mie-mi place să fiu drac, crede-mă. Nu mă mai ispiti…

Lasă, lasă, finule. Te-am văzut eu. Ți-ar plăcea și ție seara acolo, la gura sobei, și să-ți culci capul în poala vreunei muieri și ea să te scarpine între coarne, lasă c-am văzut eu…

Ce spui dumneata, nașule, nu te supăra, seamănă cu ce poftești. Te-am ghicit sau nu, hm?!

Chirică!

Nașul e acum descumpănit, furios, Chirică jubilează, dar cu măsură, mimează în continuare, imprevizibil cabotin, respectul, supușenia.

*

Dedesubt, în grajd, intră doi oameni, argatul care ieșise nu demult, însoțit de un altul.

Cei doi de sus dispar în fân. Jos, nou-veniții vorbesc tare.

Am simțit eu miros de pucioasă, dacă-ți spun, și doar nu iapa asta pute așa, și nici caii morarului.

Și nici Anghelina, care-a dormit cu tine-n ieslea goală astă-noapte, nu-i așa? Că de asta ai ținut iepele geambașului în șopron și perechea de boi a cărăușului, râde celălalt.

Îți spun că nu-mi place și vreau să văd eu ce-i pe-aicea, spune primul argat. Glas posomorât, încrâncenat.

Lasă, Gheorghe, spune celălalt (râde urât, răgușit), nu-ți fă inimă rea, Anghelina are de unde da, că doar, zău așa, nu numai

tu…

Tu să taci, mormăie Gheorghe.

El a și proptit scara de grinda de sus și acum urcă, în mână are o furcă, colții lungi și ușor curbați lucesc în penumbră.

Celălalt rămâne jos, lângă scară, o ține cu amândouă mâinile, privește în sus.

În pod, Gheorghe bombăne mereu, întoarce în pale mari fânul. Înverșunat, înfige cât mai adânc furca în valurile nemișcate. Se oprește descumpănit, furios, își mișcă mâinile ca pe niște aripi scurte, nefolositoare.

Hai, Gheorghe, potolește-te, spune celălalt, înțelegător acum, îngândurat parcă, las-o-ncolo de coropișniță, lac să fie, că broaște…

Ba nu, ba nu, ba nu, mârâie Gheorghe, știu eu, știu. Era unu' din ăștia care fac mangal la cuptoarele din pădure, unu' uite-așa subțire și cu ochi albaștri, am să-i frâng oasele. El era, de asta miroase a fum și-a pucioasă și-a leșie fierbinte… (Gheorghe coboară scara.) Iar pe Anghelina am s-o răstignesc pe poarta mare, s-o lingă câinii, și după asta plec de la han. Da' mai întâi îl omor pe cărbunar și pe Anghelina o dau la câini.

Scara, ușa grajdului întredeschisă, cei doi ieșind, unul cu bunda întoarsă pe dos, celălalt cu un suman scurt între umeri, unul cu pălărie ca o ciupercă mare, celălalt cu o căciulă jerpelită, trasă pe ochi.

*

Soarele abia răsărit e ascuns de nori purtați de vânt. În podul grajdului. Lumină. Cei doi draci, cuprinși de veselie, se scălămbăie în fel și chip. Tumbe, pârțâituri, hohote de râs,

râgâieli. Sunt bucuroși… Chirică pândește prin lucarnă curtea hanului.

Ce zici, nașule?

Bine, ce să zic. Adică rău, cât mai rău, cât mai rău cu putință. Păi, nici noi să nu ne bucurăm de asta, finule!… N-ai ceva de băut?

Ioc, nașule. Auzi!… (Surprins, înfierbântat.) Ia te uită! Verișoara Anghelina, n-aș fi crezut, slujește chipurile la han, hm…

Ce n-ai fi crezut? Păi, ce, n-o știi vrednică pe Anghelina?

Ba da, ba da. Dar chiar așa s-o nimerească?

*

Lovește palmele una de alta. Plesnituri stridente.

Așa-i, unii cu *plesnitu'*, alții cu norocu'!

Vrei să spui, finule, că nu te bucuri de răul altuia?

Ba da, ba da, dar…

Niciun dar… Dacă-i pe-aicea Anghelina, apoi să găsim și ceva de băut, nu crezi?… dar… ce-ai acolo?

Celălalt s-a oprit din giumbușlucuri. Aplecat peste coapsa întinsă pieziș, genunchiul îndoit. Cu amândouă mâinile își suflecă pantalonul de stofă groasă, lustruită de purtat, subțiată la genunchi și la manșete. Pe coapsa albă și cam sfrijită se scurge o dâră groasă și roșie de sânge adunată din două împunsături, se vede, destul de adânci. Dracul bătrân îl caină pe cel tânăr, fățarnic îngrijorat (la rândul lui), batjocoritor, bucuros de întâmplare.

Ești moale, finule. Ai luat din boala oamenilor. Ferește-te. Ehe… știu eu o babă. Te-ar învăța ea cât ai zice pește ce să faci și

să scapi de tot ce zic ei că e bine și să te folosești numai de relele ce zac în *ei.* Ai avea ce lucra! Numai că de-oi pune eu laba pe otrava asta de babă, ha, ha, nu ți-aș da-o ție, aș zbura cu ea drept în fundul iadului. De când o caut și n-o găsesc am albit între sprâncene.

Lasă, nașule... Acuma n-ai să te-apuci să bați toba. Cui nu i se-ntâmplă?

Mie nu prea! (Mereu prost, suspicios, suficient, spre deosebire de Chirică, vulnerabil, nehotărât, distrat, cu toate că neapărat draci, draci adevărați amândoi, nu încape îndoială. Dar Chirică isteț, deștept. Nașul: viclean, greoi, foarte ușor de păcălit, dar peste măsură de furios și răzbunător, dacă ajunge să bage de seamă...)

Așa-i, nașule... M-a ajuns cu furca lui. Am să-l fac să-și bage în gură coada ei lustruită și să-i iasă pe gaura cealaltă. Am...

Lasă, finule, lasă. Numai așa-ți bagi mințile-n cap. Să nu aud că mai citești. Lasă-le pustiei de cărți. Umblă. Dă cu nasu', miroase tot. Așa înveți. Deocamdată mulțumește-te cu asta... Îi întinde colțul de furcă. Chirică pipăie cu buricul degetului vârful și ruptura colțului de oțel. Nu-i rău, spune. Râd amândoi. I-l dau verișoarei să-și facă o andrea!

Să trăiești, nănașule. *Știu că-ți place laptele de cuc.* Nu se mai găsește. Doar eu știu de unde să-l iau. Nu te uit.

Ai, finule, mare pehlivan, acum ai nimerit-o! Dar... ia spune-mi... de unde ai aflat tu de slăbiciunea asta?

Chirică e vesel acum, sângele nu mai curge. Cele două împunsături sunt doar două urme vinete cicatrizate.

Lasă, nănașule, nu-i destul că-ți aduc lapte de cuc? Are și tineretul căile lui...

Chirică! Nu-mi place. Ei, uite, văd că ai stofă bună: rănile s-au vindecat. Dar urmele se văd. Asta nu-i prea bine, Chirică, eu îți spun… Și nu uita. Nu uita ce-ai făgăduit. Mi-ai stârnit pofta. Dar… dacă fluieri în biserică…

Nașule, ce-ți închipui?! Nu intru eu acolo. Nu! Acolo niciodată!…

Chirică saltă pe o culme, scoate capul prin lucarnă. În curte tot nu mișcă nimic. Cer înnourat. Brusc încep să cânte păsările. Chirică se întoarce spre celălalt. Nașul ține acum în mâini coarnele cerbului.

Am uitat să te întreb, nașule. Ai fost la vânătoare?

M-am lăsat de mult. Și de vânătoare, și de fumat. Nu-s de mine.

Of, nașule, auzi cum mai cântă păsărelele! Auzi ce desfătare? Ai tu ureche să auzi după cum ai nas să miroși fânu' ăsta, că m-ai făcut și pe mine să-mi tulbure mintea mirosu' de fân, care nu-i ca teiu' orice-ai spune… Dar cu coarnele?

Păi, tu n-ai auzit? Nu-s ale mele.

Un hohot de râs batjocoritor îl scutură tot.

Păi, cum?

Sunt ale vornicului Botgros. Eram în cârca lui la o bătaie de vulpi, da' n-am reușit decât o dată să-l fac să greșească ținta.

Nașul se tăvălește de râs. În fân, coarnele uriașe. Chirică încearcă să le ridice. Nu reușește să le țină în mâini. Nașul, printre hohote de râs:

Ești slab de oase, Chirică, dar vornicul Botgros nu-i deloc. Știi cum poartă el coarnele astea? Ca pe nimic… Tu nu le poți ridica de jos, dar vornicul le poartă pe cap… Și nici nu le simte. Și nu s-a ostenit el să facă rost de ele. I le-a croit nevastă-sa, Marghioala, fata olarului de la Iazu Lung. Ehe, Chirică, finule,

ca doi hulubi în liliacu-nflorit, așa o duc într-o fericire, de zece ani, vornicu' și vorniceasa. Eu sunt omu' lor, adică să nu zic, al vornicesei. Mă ține ca pe-o lindină în păru' ei, și când mă satur mă fac un purice și sar și umblu peste tot. Vrednică femeie. Nu chiar ca Anghelina noastră, dar îi calcă pe urme. Unde pune ea mâna pune și Dumnezeu (scuipă, strănută de câteva ori, se învinețește tot), adică bagă și Scaraoțchi coada. Iute la treabă ca prâsnelu', vorniceasa schimbă cam de două ori pe an coarnele bărbatului. Casa lor e toată împodobită cu ele, mai mare dragu', o frumusețe.

Eh, nașule, grozavă pereche. Știu că ești meșter. Halal! Am ce-nvăța de la tine.

Lasă, lasă, iar mă lingușești. Mai bine taci și fii cu luare-aminte. (Devine altul, ca și cum și-ar aminti brusc ceva.) Ia stai, așteaptă-mă o țâră.

Dispare. Chirică, o clipă pe gânduri. Surâs viclean. Se tolănește în fân. Întinde leneș o mână spre coarnele de cerb. Le apucă de rădăcina noduroasă. Cu ușurință, fără efort, cum ai ridica un pai, le duce deasupra capului, jucându-se, râzând răutăcios și viclean. Se ridică în genunchi și le pune pe creștet, le așază la locul lor în fân. Râde stins.

Deh, nașule (spune în șoaptă), n-ai de unde să le știi chiar pe toate...

Apare celălalt. Grăbit, preocupat nu se știe de ce, s-a întors. *Dispare.* Chirică se uită la coarnele din fân.

Nașul *apare.* Scurt, ia coarnele și *dispare* iar. Chirică. Surâsul lui viclean, dar și un fel de teamă nedumerită. Dintr-un salt e la lucarnă. Privește afară. Argatul deschide poarta hanului. Undeva în apropiere, pe malul râului (dar asta se vede numai dacă privești de sus), un om afumă cu pucioasă niște butoaie.

*

Curtea hanului se animă repede. Argatul Gheorghe scoate apă din fântâna cu roată. Umple adăpătorile adânci, una din piatră albă dăltuită, alta dintr-un trunchi gros de fag.

Celălalt argat deschide larg porțile grajdului, se scot animalele la adăpat, deocamdată boii și caii.

Proprietarii animalelor, cei ce au înnoptat la han, un țăran cărăuș, un negustor de cereale, își cercetează vitele. Alți oameni ies, coboară scara de lemn, după ce trec prin galeria îngustă, fiecare în felul lui. În șopron, cu oiștea în pământ, un rădvan boieresc. Din grajd iese vizitiul cu doi cai voinici, se îndreaptă spre adăpătoare. Cu o mână îi duce de funie, în cealaltă ține o țesală.

Spre fundul întinsei curți pavate cu dale de piatră o parte, restul pământ bătătorit, din loc în loc iarbă, sunt încăperile în care stau oamenii hanului, slugi, argați, ba și unii călători când hanul e prea plin, la anumite zile din an, pe vremea târgului din ținut, a hramurilor etc.

Pe poarta larg deschisă intră păpușarul. Coviltirul înalt se vede mai bine acum, la lumina zilei. Ceea ce părea misterios în luna plină este acum foarte concret, dar tocmai această concretețe, cu nenumăratele ei amănunte, sugerează forțe nevăzute, magie, ispitește și derutează. Acoperită în parte cu bucăți de scoarță, cu piei de oaie și cârpe colorate, căruța duce recuzita cunoscutului foarte important personaj. Se pare, între Păpușar și Scrib există o învoială până acum de nimeni știută.

Lângă păpușar, un băiat și o fată. Ajutoarele lui, deocamdată niște siluete nici mai vii și nici mai neînsuflețite decât păpușile îngrămădite în lada căruței.

Dinspre o latură a curții (lângă grajduri), o turmă de porci, urmată de un om cu bâtă noduroasă – porcarul. Animalele se împrăștie în curte, printre oameni și vite, porcarul le adună cu greu în timp ce schimbă cu argatul de la adăpătoare cimilituri, vorbe în dodii, înjurături amicale. Porcar și porci dispar pe porțile larg deschise. În urma lor un câine lățos. După cum calcă, pare unul dintre foarte puținii câini somnambuli de pe pământ.

De sub galeria de lemn apare o femeie tânără. Șerpuiește, se strecoară, lunecă, mânecile cămășii suflecate. Picioarele goale în târlici de cânepă, basmaua înnodată țigănește la ceafă. Ochii tăiați în piatră verde. Are aerul pescarului care aruncă undița, dar își ferește pe malul înalt umbra, să nu-l simtă peștele. Duce sub cotul frumos arcuit o covată cu făină. Este verișoara Anghelina.

*

Odaie la han.

Ziduri groase mănăstirești, o singură fereastră ca o adâncă firidă. Gratii. Încăpere scundă, strâmtă. Masa, două scaune, obiecte solide, dar grosolan lucrate. Un dulap înalt până la tavanul de bârne ocupă jumătate dintr-un perete. Lemn lucrat mai cu îngrijire, afumat, vechi. Un alt perete e acoperit de o draperie cu falduri grele, întunecate, un vișiniu prăfuit, ros, dar încă trainic. Lângă ușă, un scaun cu spătar: înalt, îngust, táblia și rezemătoarea din piele (cam scorojită) bătută pe margini în ținte (coclite) de aramă. O piesă rară, prețioasă, nepotrivită în încăperea asta. Pe scaun, o pălărie neagră cu gardină lată.

Pe masă, o carafă de sticlă pe jumătate cu vin rubiniu și două pahare cu picior, sticlă aburită, veche, înflorată cu meșteșug. Unul e plin, celălalt gol.

Hangiul negociază cu un străin. Străin? Înalt, masiv, gros, un fel de uriaș. Îl vedem deocamdată numai din spate. Un fel de manta, croială oarecum militară, bate tocurile cizmelor. Craniu osos, mare, colțuros, păr des cârlionțat, pe ceafă și tâmple, în față mai rărit și adus din părți să nu se vadă, mofturi de craidon. Cizme de călărie. Un singur pinten. Pălăria de pe scaun este fără îndoială a lui.

Nu auzim ce vorbesc cei doi, dar gesturile sunt elocvente. După scurte și calculat îndărătnice împotriviri, hangiul consimte ceva important. Străinul îi pune în mână o pungă umflată. Sigur, hangiul va mai căpăta una după ce învoiala va fi dusă până la capăt. Mâna hangiului, sub greutatea pungii. Fața șireată, prevăzătoare, slugarnică.

Străinul se întoarce. Oho, dar este chiar *nașul*, cel cu care mai înainte conversase Chirică în podul grajdului. El și în același timp *altul.*

*

Argatul care scoate apă la fântână o urmărește cu înverșunare și lăcomie pe Anghelina, oprită acum de vorbă cu cineva. Se face că nu-i pasă, dar interesul lui e evident.

Vizitiul țesală calul lângă gardul grădinii. Se oprește din lucrul lui. Bate calul pe crupă, îl scarpină scurt între urechi. Capul frumos desenat al calului, pe jumătate băgat în traista cu ovăz. Coada lungă și grea, răsucită, crupa lucioasă, abia netezită de țesală. Un cal bine hrănit.

Vizitiul se îndreaptă spre Anghelina, care traversează acum curtea. Schimb de vorbe. Nu se aud. Capul argatului care, lungind treaba cu vărsatul apei din ciutură în jgheabul de mult plin, îi privește atent, cu ură. Cei doi par două marionete pe care păpușarul tocmai le pregătește să le încaiere sau să le îmbrățișeze. Dar femeia se prelinge pe lângă bărbatul îndrăzneț și agresiv. Nu se știe dacă îl place sau nu. Acela se întoarce pe călcâie, rămâne nemișcat. Nu-și ascunde ciuda. Dar nu pare rău la pagubă. Strânge mânerul țesalei, scuipă. Își revine. Zâmbet complicat. Un gând ascuns. Preocupat de acest gând, se îndreaptă spre caii lui. Cel de la fântână a dispărut. Ciutura se leagănă în golul fântânii.

*

Dintr-o căsoaie scundă, parcă fără ușă (chiar lângă gura pivniței – obloane grele închise cu lacăte mari, fier țigănesc, scoabe, belciuge), iese o babă uscată, cam îndoită de mijloc, dar încă tare. Fața de lemn mâncat de carii, bărbia ca un ciot de seceră. Anghelina se apropie de ea. Stau de vorbă. Nu se aude ce-și spun, dar se vede că se înțeleg de minune.

*

Prin lucarnă, Chirică urmărește mișcările din curtea hanului, încordat, preocupat. În spatele lui, nașul cască zgomotos. Zgomotul îl surprinde pe Chirică. Se reculege repede.

Vezi și dumneata ce văd eu, nașule?

Nu vezi nimic, Chirică, spune nașul și se întoarce, trântindu-se în fân.

Ți-e ușor să vorbești de unde stai. Vino lângă mine, vezi cum mai mișcă toate cele și pe urmă să vorbești. Hai și te uită și, dacă nu te duci de-a dura până sub poala ei, să nu-mi spui mie Chirică…

Chirică?

Iartă-mă, nașule, da' ce văd eu…

Nu vezi nimic. Eu știu! Verișoară-ta asta, Anghelina, a fost ucenică la faurul Mamona până nu demult. Cât o vezi de tinerică, a avut cheia de la cămara unde ține Mamona coastele de drac.

Poți să-mi spui orice-ți trece prin coarne, nu te-aud. Eu mă uit la verișoara Anghelina. Noroc că suntem neamuri de sânge.

*

În curte e multă mișcare acum. Se intră, se iese, se pregătesc animalele, se deschid obloane, ferestre. Păpușarul. Este însoțit de un băiat și de o fată cam zdrențuros îmbrăcată, dar foarte frumoasă. Printre picioarele lor se încurcă un câine, amestec bizar de mai multe rase, animal de pădure, dar și de casă.

Baba și Anghelina dispar în spatele grajdului.

Pe poarta deschisă larg intră un car bine încărcat cu șindrilă. Este carul lui Stan. Se apropie la pas până în dreptul fântânii. Una dintre slugi dejugă boii obosiți. Se poartă cu el ca și cum s-ar cunoaște de mult, pare un obișnuit al hanului. Stan se duce spre căruța păpușarului. Ascuns deocamdată privirii (de coviltir), păpușarul stă de vorbă cu un străin îmbrăcat după moda europeană a timpului, sobru, nu prea tânăr, un aer cam plictisit. Doar când fata cea tânără ridică lent coviltirul ochii străinului dau semne vădite de interes. Păpușarul se face a nu

băga de seamă, continuă să negocieze ceva. Străinul dă din cap, cu ochii după fată. Interesul lui e mult mai nuanțat decât al unui bărbat vârstnic pentru o muierușcă de la iarmaroc.

Stan se apropie de el. Își dă binețe cu păpușarul, ca două cunoștințe vechi. Vede că-i ocupat și amână vorba pe mai târziu. Pleacă spre hangiul care se contrazice cu niște clienți. Aceștia vor să-l convingă de ceva, dar hangiul e de neînduplecat.

Vizitiul își face de lucru pe lângă rădvanul din șopron. Boieroaica, stăpâna rădvanului și a vizitiului, apare pe galeria de lemn. Coboară scara piezișă, mâna pe balustradă. E însoțită de o fată de la han, o slujnicuță, lipa-lipa. La intrarea principală o întâmpină hangiul. O plecăciune, doamna întreabă ceva scurt, parcă răstit, parcă nemulțumită, gata să se supere pe toată lumea. În spatele hangiului (care dă explicații respectuoase, dar nu e umil deloc, nici demn, el știe exact ce e de făcut și nu dă socoteală nimănui), ițindu-și mereu capetele, când după un umăr, când după celălalt, se vede bine că se ridică pe vârfuri, chipul unei fete sprâncenate și al unui rândaș tânăr cu o claie de păr roșu, împușcat de pistrui, ceacâr sub sprâncene muierește arcuite.

Păpușarul vorbește acum cu Stan, lângă căruța cu coviltir. Lada ferecată în care ține păpușile, amestec (pitoresc) de capete de lemn vopsite țipător, e deschisă. Recunoaștem personajele: *Vasilache și Mărioara*, *Păcală*, *Tândală*, *Jandarmul*, *Popa*, *Țiganul*, *Țiganca ghicitoare* etc. etc.

Păpușarul îi spune că nu poate da o reprezentație, hangiul nu-l lasă, că, altfel, oameni ar fi destui, oho, să vină să-l vadă, la han e lume multă, hanul e lumea sau măcar o poartă largă către ea. El a vorbit cu o slugă, n-ar putea Stan să pună o vorbă

bună la hangiu? Știu că vă cunoașteți bine și hangiul te prețuiește mult, jupâne, ca și noi toți, se înțelege… Stan promite, sigur că da, o vorbă bună, ha, ha, te apropie cu jumătate de pas de rai…

Hangiul o însoțește (slugarnic acum) pe boieroaică până în mijlocul curții. Îi explică ceva, ea nu vrea sau nu poate să înțeleagă, dar se învoiește până la urmă. Pare acum mai mult mirată decât nemulțumită sau furioasă.

Un marchidan și-a desfăcut marfa pe una dintre cele două mese mari de piatră. E îmbrăcat jumătate „nemțește“, jumătate țărănește, vesel, renunță treptat la reclama strigată în gura mare. O slugă de la han îi spune ceva. Nehotărât încă, se apucă să strângă în grabă totul. Dar nu vrea nici să piardă o ultimă ocazie, tocmai se apropie o pereche de târgoveți, el mai în vârstă, ea tinerică, nurlie, încă de departe a și aruncat plasa ei de păienjenoaică spre tânărul negustor ambulant (despre care ea și bănuiește ce viitor l-ar aștepta dacă ar ști că-l place. Și s-ar putea chiar pe loc să-l facă să știe, da, da…).

*

Stan vorbește cu hangiul. I-ar putea îngădui păpușarului să rămână? Nu, spune hangiul. Îi pare rău, dar hanul e închiriat în întregime toată ziua, începând chiar de acum, și pentru noaptea viitoare, până la cântatul cocoșului. Până la cântatul cocoșului? Chiar așa!… E prea bine plătit totul, arhanghel dacă ai fi la Vama Raiului și n-ai spune nu, poate să și ardă hanul, hangiul este (asta numai pentru Stan, firește, la ureche, ehe, zău așa, de zece ori, poate și mai mult) despăgubit. Și dacă ar lua foc n-ar fi mare pagubă, deverul la hanul ăsta s-a cam dus…

De altfel, la han rămâne un om de-ai lui, bineînțeles, o muiere, Anghelina, poate c-a plăcut-o străinul, mă rog, treaba lui (ha, ha, și a ei!), să stea să slujească și mai aruncă și-un ochi.

Stan se îndreaptă fără grabă spre carul lui. Are de străbătut toată curtea. Se mișcă oarecum greoi dar sigur de sine, fără trufie, dimpotrivă, ca și cum ar merge pe un drum nu prea cunoscut și e atent să nu se rătăcească. Și mereu zâmbetul lui ascuns, niciodată dus până la capăt, dar mereu ghicit. Anghelina, ieșind acum din beciul cu obloanele date în lături, își oprește în treacăt ochii pe el. Îl urmărește atentă. Într-o oală mare de lut duce niște căpățâni de varză murată.

Sus, pe galeria de lemn, baba Hârca. Adusă de spate, se mișcă totuși cu ușurință. I se văd spatele și umbra lungă pe perete. Se oprește. La adăpostul unei cergi întinse între doi stâlpi, baba se întoarce încet. Cap de găină cu ochi de vultur. De ce îl urmărește cu atâta interes pe Stan? Nici ea, se pare, nu știe. Dar îl prinde în raza ochiului ei, care acum otrăvește, străpunge, taie.

Brusc, baba adulmecă neliniștită. O mare primejdie pare să o amenințe. Deocamdată ea simte, dar caută să pipăie, să știe. Amenințarea este însă prea aproape. Baba se ghemuiește la adăpostul cergii întinse pe culmea de lemn. Se prelinge pe lângă zid. A dispărut. Se aude în urma ei lătratul unui câine nevăzut. Insistent, furios. Un scârțâit prelung apoi. Firma hanului: balamale din fier înflorat pe nicovală, ruginite, litere tot așa, într-o ramă strâmbă: *Hanu la Mierla și Greieru.*

*

Chirică, atârnat în grindă, privește prin lucarnă. De sus, curtea hanului. Agitație, vânzoleală, vorbe, strigăte, nu mai vine nimeni.

Nașul, tolănit în fân. Pare adormit. Dar nu e deloc. *Chirică îi spune ce vede și acela, fără să se miște, povestește, descrie, caracterizează, prezice.* Știe tot despre fiecare. Asta îl amuză pe Chirică. Dar îl și îngrijorează? Chirică vede carul lui Stan ieșind pe poartă.

Coarnele mari legănându-se, Stan alături cu pas măsurat, apăsat, îndemnând boii, glasul unuia pe care nimic nu-l poate scoate din fire.

*

Ăsta-i Ipate din Valea Ursului. Ehe, multe ți-aș spune eu despre el. Ei, Chirică, Chirică… Nu aduce anul ce-aduce ceasu'… Strașnic gospodar. De cu noapte a plecat de-acasă. Se duce-n pădure să-și taie un car de lemne. Ca să nu facă drum cu caru' gol, el a încărcat șindrilă de la gater și o duce vornicului Botgros pentru casa cea nouă. Vorniceasa abia așteaptă să-l vadă pe Stan cum descarcă șindrila-n ogradă. Numai că Stan, *de data asta*, dă șindrila cât ai zice pește jos, nici nu dejugă boii și se duce drept la pădure să-și taie lemnele. Vorniceasa a pregătit de cu noapte cuptorul de plăcinte și puiul fript șade în rolă. Dar are să le mănânce pe toate acestea singură sau cu dulgherul Spiridon. Stan *mai are astăzi o treabă* și încă nici la pădure n-a ajuns…

Agitația din curtea hanului îl întărâtă pe Chirică.

Ce-i cu ăștia, nașule, de se dau de ceasu' morții?…

Păi, spune celălalt. Rânjet satisfăcut, atotștiutor, în așteptare…

Păi, eu m-aș cam duce… Chirică e neliniștit, pe neașteptate stingherit.

Rânjetul celuilalt sporește. Taie scurt.

Am arvunit hanu', Chirică. Întunecimea Sa…

Văleu, nașule! Mă doare-ntr-o parte… Ce-oi fi mâncat?!…

Chirică se vaită, își pipăie burta etc. Diversiunea lui nu pare să-l impresioneze pe naș. El are de gând să arunce o replică-cheie, arama se dă pe față, dar Chirică geme.

Văleu, nașule, te pomenești că *ne cheamă să dăm seama…*

Chirică tace. A vorbit prea mult? Poate nașul n-a băgat de seamă? Ce bine ar fi. Se crede scăpat. Dar nu e așa. Nașul bănuiește că ceva nu merge, scârțâie. Strecoară printre dinți.

De unde știi? *Porunca n-a fost dată încă!*

Am aflat și eu, zău, nașule, vorba umblă de colo colo, nu dă buzna, lunecă, se strecoară…

Nașul, de-a dreptul furios. Ceva important îi scapă. Nu cumva Chirică, în ierarhia drăcească, are un loc „mai sus" decât se știe? Nașul îl privește bănuitor, întrebător, o nuanță de teamă, curând dominată însă de suficiența vârstei, funcției și naturii lui. Se înfierbântă pe măsură ce vorbește. Dă în foc. (Amestec de satisfacție, invidie, admirație greu de stăpânit, ură, batjocură. Totuși, deocamdată, cel puțin din ce se știe, el e mai important. Orice ar fi… Așa că o să-l facă pe acest Chirică să-și muște coada. Dacă nu chiar, oho, să rămână fără ea. Hm, dacă i-ar reuși asta…) Acum e aspru, nemilos, gâde. Dar încă mimează bunăvoința. Pe care o pierde îndată ce deschide gura:

Da, Chirică, așa-i. A venit ceasu'. Ai ghicit, dimone! Ia spune, ți-ai făcut tu treaba cum se cuvine?

Chirică s-a ghemuit pe grindă, spatele la lucarnă, nimic din nepăsarea și jovialitatea lui de până acum. Nașul se ridică din maldărul de fân, crește enorm până sub muchia acoperișului. Lovește în plin:

Tremuri, nemernicule? Bine faci! Ai de ce! Să vadă și Întunecimea Sa cu cine are de-a face. Uitat-ai tu datoria ta, diavole?! Asta nu se iartă. Credeai că nu te vede nimeni cum tragi chiulul și pierzi vremea pe la iarmaroace, la circ și la teatru, ba cu păpușile, ba cu cântatul… Aud că scrii și poezii. Aaaaa! Asta ar fi prea de tot. Te-ai făcut artist? Bine, să zicem, treaba ta. Dar pentru *noi*, pentru ai tăi, ce faci tu?! Se duce iadul pe Apa Sâmbetei cu de-al de tine. Tot ce-am ostenit noi de când nu se mai știe să se risipească? NU! Asta vrei tu? Nerușinatule! Țângăule! Măscărici puturos. Artistule! că nu pot altfel să-ți spun…

Nașul dispare. Chirică rămâne cu ochii pierduți în spațiul luminat de sub acoperișul gol. O șipcă de lemn, veche, afumată, se desprinde de acolo și cade în fân. Un capăt al șipcii arde, tăciune aprins. Fânul începe să fumege. Cuprins de panică, Chirică sare de pe grinda unde încremenise. Se repede și scuipă asupra flăcării ce se înalță lacomă, cuprinzătoare. Focul se stinge. Fumegare de paie ude. Graba lui Chirică, după spaimă, este *caraghioasă*, disproporționată.

*

Curtea hanului. Goală. Vântul plimbă pe dalele de piatră o zdreanță.

Gura beciului, cele două obloane grele ridicate în părți doar atât cât să se strecoare un om.

Pe trepte, în lumina vagă, chiar sub obloanele piezișe sprijinite în lungi cârlige de fier ruginit, Anghelina și nașul. Bătrânul diavol o cam poftește, ea nu l-ar refuza, dar acum nu e timp pentru așa ceva, știu amândoi. Dar plăcerea îi lucrează intens, deopotrivă.

Anghelină, ai grijă. Până ce apune soarele, ești stăpână în hanu' ăsta.

Vai de mine, nașule, dar am să pot?

Dacă stai locului acuma și nu te mai tot fâțâi și nu te mai prefaci cu lacrimi în ochi că o plângi pe mă-ta ca toată partea bărbătească să-ți sară în ajutor și să te poarte în brațe și tu să alegi numai ce-ți place ție, atunci, da, ai să reușești…

Cum vorbești, nașule…

…că ai cu ce, întunericul fie lăudat. Umblă tu peste tot, bagă nasul, mișcă-ți curul, deschide ochii. Trage zăvoarele, pune cârligele, închide obloanele, ferecă, încuie. Stau aici și aștept să-mi spui. Ai venit?

Of, nașule, că nu dau turcii.

Turcii??? Auzi vorbă! Ai dat în doaga oamenilor. Turcii sunt niște viermișori de pus în undiță. Toți oamenii sunt viermi, fluturi, furnici, maimuțe. Te-ai prostit. Ca și Chirică…

Chirică! Chirică ai spus, nașule?! Este și el aicea?

Nu-i treaba ta.

Stai să scot o ulcică de vin, nașule.

Împielițato!

Vin împărătesc, n-ai băut așa ceva de la căderea Constantinopolului.

Proasto!… Unde-i vinul?… Păi… la… Con.. to… pol…

Nașul se așază, mai degrabă cade greoi pe treapta de piatră înverzită de mușchi. Sforăie. A adormit.

Ieși de-acolo, mătușă, spune Anghelina. Grăbește-te. Mi-ai făcut odată un bine, ți-l înapoiez. Fugi! Nu-l mai pot ține adormit. Auzi, a și început să-și zornăie pintenul…

Baba Hârca se ivește din adâncul beciului. Rânjește. Știrbă.

Fugi, mătușă, de când te caută. Și dacă-ți pune-acum mâna-n păr, nu mai scapi…

Ei, fata babei. Acuma scap. Am și scăpat! (Încalecă pe mătura care a și apărut în mâna ei. Rânjetul știrb.) Tot acolo am s-ajung și eu. Cred că n-o să mă batjocorească într-atâta încât să mă trimită în rai. Ptiu! Numai că mai am încă multă treabă pe pământ. Și-apoi vreau să-mi aleg *eu* locu', nu să m-arunce *el* unde-i mai greu, sub talpa Iadului. Lasă, trăind și nemurind…

Nașul se mișcă. Strănută prin somn. Baba izbucnește într-un hohot lung de râs. Călare pe mătură, dispare prin deschizătura dintre obloane. Anghelina urcă acum din adâncul beciului. Fața numai miere, ochii galeși, carnea ei arde și te face să dai buzna.

Nașul cască.

Miroase-a piele tăbăcită. Miroase a pișat de mâță. De unde? Că eu stau țeapăn aici și nu văd nimic. Unde-ai fost?

Am scos niște vin, nașule. Nu miroase a nimic.

Ea râde, își bagă ca o pasăre ciocul sub aripă, nasul pe la subsuori, adulmecă în vânt. Se lingușește: miroase a ambră, că nu știu de unde faci rost, nașule…

Minți, dezmățato! Miroase a Hârca. De când o caut. M-ați dus de nas. A fost aici. M-am ramolit. Te omor. Nu. Mai bine te trimit la… Mbllhh, cum mi-a scăpat iar…

Ia, nașule, și bea un gât de vin. Ți-ajunge cu truda. Pune colea capu-n poala mea și-nchide oleacă ochii. Așaaa. Vezi ce bine-i?! Ai visat urât. Uită…

O, Anghelino, bine-i în poala ta… Atâta doar, o gură. Și vinu-i bun. Da… Rămâne-ntre noi. Stai așa…

Ea se mișcă, se așază mai bine pe treapta de piatră, își îndreaptă șalele, potrivește cu amândouă mâinile capul nașului în poala ei. Genunchii ei sub cămașa de pânză, fota desfăcută într-o parte. Capul nașului. Mare, ciolănos. Mâinile ei: prelungi, subțiri, nu sunt mâini de servitoare la han. Fața nașului: mulțumire prostească, trândavă, amestecată cu o foarte omenească oboseală. Mâinile Anghelinei pe fălcile lui. Îi mângâie tâmplele, apoi. Sub claia de păr brumăriu și încâlcit descoperă două cornițe mici, ca de ied, bine ascunse de cârlionții murdari. Surâsul ei viclean, o clipă înduioșat. Fața ei revine la rânjet și batjocură.

Hei, nașule, gata! M-am dus!

Ea sare, cu tot trupul ei subțire și elastic, de sub capul mare și greu al nașului. Capul se izbește de muchia treptei de piatră. Sună sec, dur ca o bilă de fontă.

*

Anghelina a dispărut.

Nașul, pe treapta de piatră, sub obloanele piezișe, mormăie: auzi, auzi… Să fie Hârca pe-aicea și eu s-o simt abia acum… O fi adus-o hangiul să-i descânte fata nebună care stă și tot stă după perdele și se uită în curte după argați și după ce-i trebuie ei. Ooo, sunt bătrân… Bun de nimic… La treabă. (Se ridică greoi. Pintenul sună. Mantaua boțită, prăfuită. Își caută din ochi uriașa pălărie.) Mda, după asfințit, când s-or aduna dracii aicea să dea seamă și-or să-nceapă să dârdâie de frica Întunecimii Sale Scaraoțchi, atunci eu am să stau în spatele tronului de aur

și piatră neagră și am să-i spun: ăsta minte, ăsta nu-i bun de nimica, celălalt vinde la babe numai pe galbeni zimțați mangal furat de la cărbunarii din Pădurea Roșie și le spune că-s bucățele din talpa iadului și ia șapte piei de pe ele, și babele pe tine te-njură și te blestemă pentru asta, Întunecimea Ta, și când el o să-nceapă să-mpartă la pedepse, atunci am să mă pot bucura și eu, ehe…

*

Luminiș în pădurea deasă. Soarele urcă pe boltă. Păsările, bruma, arborii. Aici lumina se filtrează ca în rai prin nenumărate și de toate mărimile cristale rotitoare. Aburul dimineții te poartă cu gândul la lumi pierdute în timp. Este ceva vechi și în aceeași măsură nou, ceva din toate timpurile.

Boii dejugați pasc în marginea pădurii. Început de noiembrie, dar unul blând. Frunză încă destulă, iarbă nu de tot arsă. Cu o zi înainte a plouat. Umezeala se simte în aer, se vede în scoarța copacilor, în băltoaca dintre ferigi, pe frunza brusturelui încă verde. Carul gol, oiștea proptită în jugul lăsat într-o parte.

Toporul lui Stan lovește trunchiul fagului. Așchiile mari, tăișul lat, coada lustruită, mâinile omului. Sumanul agățat într-o cracă, mânecile suflecate, nojița i s-a desprins la opinca stângă. După o tufă de alun pândește somnolent iepurele. O coțofană se rotește deasupra luminișului. Se așază pe o cracă, aproape de omul care lovește ritmic (aproape furios) cu toporul în trunchiul copacului. Iepurele brusc neliniștit. Coțofana țâșnește speriată de pe creanga subțire. Creanga se zbate în urma ei ca o ființă vie.

Omul lucrează fără întrerupere, concentrat. Un corb se lasă lent, greoi, pe o cracă, în apropierea omului. Acesta se oprește din lucru. Se sprijină în topor. Își trage sufletul. Corbul ridică ciocul. Om și pasăre. Ai zice că se privesc în ochi, se măsoară.

Liniștit, omul își șterge sudoarea de pe frunte cu dosul mâinii. Privire îndelung interogativă, nu lipsită de sarcasmul totdeauna prezent, dar reținut la el, o batjocură binevoitoare care nu vine din dispreț și nepăsare, ci dintr-o timpurie și variată experiență de viață. Atitudine ce nu respinge contactele, le caută chiar, însă cu prudență.

Pasărea pândește cu o nepăsare prefăcută. Omul privește cerul, o mână în șold, alta pe coada toporului înfipt într-o cioată lângă piciorul lui.

O uitătură, scurtă de data asta și preluând falsa nepăsare a păsării. Pasărea somnolează în continuare, dar ceva te face să simți că e gata să atace omul.

Brusc, el lasă toporul, scuipă în palme, se pregătește să reia lucrul. S-ar părea că a uitat de pasăre. Pare grăbit să termine ce a început, se răzgândește.

Pasărea nemișcată.

Omul se mișcă lent. Caută din ochi un loc să se așeze. L-a găsit: un ciot mare, pe jumătate putred. Așa cum stă acum pe buturugă are sub ochi toată poiana și creanga pe care pasărea neagră stă nemișcată. Din chimirul lat scoate pipa scurtă de cireș. Amnarul, punga de tutun. Fără grabă, cu dichis, și-o pregătește, o aprinde. A uitat de pasăre? Pe genunchiul lui a apărut *nu se știe cum și când biciul lung*, încolăcit ca un șarpe. Trage din pipă. Copacul pe jumătate tăiat, toporul înfipt, cicatricea albă, adâncă. Fără să se ridice de pe trunchi, Stan se întoarce să prindă (și să se bucure de prezența ei) raza

neașteptată de soare, fierbinte, orbitoare, care străbate prin frunziș.

Stan întors cu spatele la corbul care stă încordat pe creanga lui. Va sări pasărea în ceafa omului? Stan trage din pipă, se răsfață la soare, nu-i pasă sau așa lasă să se vadă.

Corbul bate aerul cu aripile, s-a înălțat de pe creangă. E sus de tot acum, a dispărut pieziș deasupra pădurii.

Stan mai trage un fum. Se ridică. *Biciul în mână.* Este mult mai mult o armă decât biciușcă de cărăuș.

*

Boii pasc liniștiți. Stan, neașteptată oboseală, lehamite, dinții lui, obrazul nebărbierit de câteva zile. Își privește biciul din mână ca și cum atunci l-ar fi descoperit. Bucurie, forță. Îl rotește deasupra capului și plesnește de câteva ori aerul cu el.

La o distanță apreciabilă, un măr pădureț. Câteva fructe smochinite mai atârnă în crengile cu frunze căzute.

Alături, într-un mesteacăn, pe o creangă albă, a apărut din nou coțofana.

Omul cumpănește biciul. Încordare, atenția unui vânător care-și urmărește ținta. Pipa în dinți, biciul în mână. Acum seamănă prea puțin cu Stan cel cunoscut, țăranul blând și tăcut. Acum e „omul trecut prin multe“. Apreciază scurt, din ochi, distanța până la pasărea care, spre deosebire de corbul nemișcat și amenințător dispărut mai înainte, are obișnuita agitație a păsărilor mici, un fel de veselie grotescă. Omul nu o preocupă. *Se pare însă că el i-a hotărât soarta.*

Stan strânge biciul colac. Biciul zvâcnește scurt, se întinde șerpuind în aer, lung, arc destins, coardă întinsă. Cu șfichiul

subțire, rezistent ca oțelul, smulge cele două mere pădurețe de pe crenguța lor. Merele se pulverizează ca împușcate, ca retezate cu sabia.

Coțofana rămâne o clipă nemișcată, înghețată pe creanga ei, își ia apoi zborul în panică.

Omul râde.

*

Odaie scundă la han. Pe pirostriile sub care arde un foc viu fierbe un căzănel de aramă. Aburi verzui plutesc deasupra fierturii. Mâna osoasă a babei Hârca mai adaugă un smoc de iarbă.

Anghelina o privește atentă. Baba murmură un descântec. Îi dă sfaturi Anghelinei, fără să o privească. Anghelina ascultă, pune din când în când o întrebare naivă, de „ucenică“ supusă. Cum baba nu o vede, atentă la solomonelile ei, un zâmbet ușor, parșiv îi flutură uneori în colțul gurii. Ochii ei caută ageri să descopere chiar și în cele mai obscure colțuri ceva care să o intereseze.

*

Carul încărcat zdravăn cu lemne, bine legat. Stan mai încearcă o dată legăturile, frânghiile transversale, lanțul longitudinal. Boii pasc liniștiți în poiană. Soare. Vremea prânzului. Se așază pe o buturugă, desface traista. Scoate mâncarea. Mămăliga îmbrânzită, ouăle fierte, ceapa, plosca cu vin. Își face o cruce mare și începe să mănânce. Mestecă încet, gânditor. Boii rumegă, privirea lor blândă și inexpresivă.

Rumegatul. Obrazul osos al omului care mestecă, maxilarele animalelor, ritm egal. Brusc, omul se grăbește. Termină repede de mâncat, de băut. Se ridică. Privește cerul spre răsărit. Își face o cruce mare. Strânge plosca, ștergarul, strachina. O bucată mare de mămăligă îmbrânzită. Vrea să o învelească în ștergar, ezită.

Ce s-o mai duc acasă… spune. O pun pe teșitura asta. *Dacă o găsi-o vreo lighioană și o mânca-o, să spună bogdaproste.*

Face în palme mămăliga boț și o așază pe buturugă.

*

Drum prin pădurea întunecată. Pădure uriașă care înconjoară ca pe un singur sâmbure mărunt și tare omul și animalele lui. Un iepure îi taie calea. Urme de căprioare. Atmosferă apăsătoare ca și cum o prezență nevăzută ar pândi de pretutindeni. Altfel, cadre idilice.

Rariște de pomi fructiferi amestecați cu arbori de pădure. Lungi brâie de iarbă, hotarul pădurii. Lanuri de porumb uscat, coceni netăiați, alternate cu miriști goale, din loc în loc glugi de coceni clădite cu grijă. Omul îndeamnă boii pe drumul care la un moment dat taie miriștea.

Brusc, se stârnește vânt puternic. Vuietul surd al pădurii, muzica metalică amenințătoare a lanurilor de coceni uscați. Nori negri se adună repede, mereu mai deși, mai coborâți acoperă treptat cerul. Ploaie subțire, deasă, repede amestecată cu ace de gheață și zăpadă, lapoviță groasă, vânt. Omul, bine înfășurat în sumanul scos în grabă de la locul lui din lada căruței, căciula trasă peste urechi, biciul pe umăr.

Deasupra pădurii rămase în urmă răzbat chicote ciudate, urlete prelungi, parcă hohote de râs, plânsete. Vântul năprasnic domină totul, mișcă perdele uriașe de zăpadă groasă.

Vântul încetează brusc. Omul, carul cu boi, lapovița continuă să cadă lent acum, deasă, nediferențiată.

*

Zi de toamnă târzie. Soare. Frunza n-a căzut toată, e doar rărită, ruginită. E încă destulă verdeață.

Vremea prânzului. Stan își pregătește masa. Intră, iese din odaie. Când la plită, când în tindă. E vesel. Carnea se frige. Apa în ceaun. Stan pune făina pentru mămăligă. Gesturi firești, automate, știute bine. Adaugă sare, înfige melesteul. Monologhează mormăit, binedispus. Privește spre ceasul cu cuc, mut, strâmb.

Privește insistent ceasul. I se adresează direct: taci și nu mă-ntreba. Gata. Am hotărât. Te pun în traistă și te duc la meșteru' Ioniță. Înainte de dă zăpada. Când duc sumanele, atunci te iau și pe tine…

Din cotlonul lui iese motanul. O clipă pare uriaș. Se oprește în mijlocul odăii. Miaună scurt. Stan îl privește complice.

Mai rabdă. Și mie mi-e foame, dar cine m-aude mieunând?

Râde. Motanul cască, se întinde leneș.

Ehe, spune Stan, înțelege-mă și tu pe mine, că eu în tine-mi pun toată nădejdea. Mai bun prieten cu șoarecii care umplu podu' ăsta nu cred că se mai află.

Se duce la sobă. Carnea sfârâie în tigaie. Plimbă încet o lingură de lemn printre bucățile de carne. Ia tigaia și o pune pe cuptor. Continuă să mormăie:

…Unde, Stane, o fiertură, un borș, o zeamă-acolo…

Râde în felul lui, face haz de necaz… Mormăie… Mai la vară, mai la vale, mai cine știe cum și unde, Stane, de-ar fi s-o iei numai pentru borșuri și tocane, bine-ar mai fi…

Hm, totuși, aici chiar ca luna de-ar fi femeia, s-o vezi numai noaptea… hm?!…

Se scarpină cu mâna răsucită la șale și mai jos. Rânjet.

Mde, Stane, și ca să te scarpine unde te mănâncă n-ar fi rea…

Motanul îl urmărește atent. Stan continuă monologul. Se îndreaptă spre colțar.

Omul fără nevastă, ca o casă fără ușă…

Caută ceva într-un sertar, nu găsește, deschide o ușiță.

Omu' dacă-mbătrânește
Pune-i paie și-l pârlește…

Neatent, lovește coada unei tigăi din blidar. Care face să se rostogolească un vas de lut. Care lovește solnița plină – carambolaj. Stan asistă neputincios, încordat, dar nu furios – oarecum resemnat. Motanul s-a așezat în coadă. Pare satisfăcut. Stan trage cu ochiul la el.

Bine, atunci ai să rabzi.

Motanul se face colac.

Stan nu strânge vasele căzute. Cu mâinile în șolduri, se uită la odaia răvășită. Motanul se zbârlește brusc, sare pe laviță, jos, pe cuptor, își zbârlește mustățile, scuipă, coada țeapănă, felina mare din rădăcina speciei a trimis un semn?

Afară, câinii latră furioși.

Calm, Stan merge la fereastra mică, privește în curte.

*

Din fundul ogrăzii câinii dau năvală, salturi mari, străbat curtea, latră ca turbați, vor să rupă pe cineva. Stan pleacă spre ușă. În trecere agață ceaunul de pe plită și-l lasă alături, pe vatră. Iese afară. Nori albi, vărateci. Soarele a început să coboare spre apus. Stan alungă cu greu câinii. Sus pe stâlpul porții, speriat, un omuleț fără vârstă, îmbrăcat „nemțește".

Câinii nu se îndură să-l lase. Se retrag numai când stăpânul strigă aspru la ei, și atunci cu îndărătnicie, ezitând, gata să se arunce asupra străinului. Să-l smulgă chiar din mâinile lui Stan, dacă acesta nu ar fi o clipă atent.

Cu frică, străinul coboară de pe stâlp. Stan îl poftește în casă. Cu ochii după câini, omul (acum îl recunoaștem pe Chirică, dar mult schimbat, cum ai face dintr-un ofițer cu chivără un soldat de plumb) urcă pe prispă și intră în casă, după Stan.

Ajuns în casă, Stan ia ceaunul de pe vatră, îl pune jos, se așază pe scăunelul cu trei picioare și începe să mestece ciobănește mămăliga. Chirică, în picioare, lângă ușă.

Șezi acolo, pe laviță...

Chirică neliniștit, ascultător. Dar, înainte de asta, îndemânatic, o singură mișcare ondulată, culege de jos vasele căzute mai înainte și le rânduiește în blidar. Stan îl urmărește gânditor, expresie foarte complicată: interes, curiozitate, teamă etc. Își revine. Joacă nepăsarea. Trebăluind, Stan îl descoase glumeț, fără a avea aerul că-l interesează cu adevărat.

De unde ești tu, mă, țâcă? Și ce cauți pe-aici, spaima câinilor?!

De unde să fiu, bădie? Sunt și eu un băiat sărman, din toată lumea, fără tată și mamă și vreau să intru la stăpân.

Stan se oprește din mestecat, pune ceaunul pe foc. Se uită la Chirică. Poate îi măsoară puterea. Dă din cap sceptic.

Să intri la stăpân? Păi, cam de câți ani poți fi tu?

Păi, cam de când m-a făcut mama…

Ce spui tu, măi? Poate ai ieșit dintr-un ou, de-ai rămas așa mărunțel. Sau nu văd eu bine?! Bine a zis cine a zis că vrabia-i tot pui, dar numai dracu' o știe de când și de unde vine… Și… cum te cheamă pe tine?

Tot Chirică mă cheamă.

Stan ia masa cu trei picioare de lângă perete, o pune în mijlocul odăii.

Mă, parpalacule, nu cumva ești botezat de Sfântul Chirică Șchiopu, care ține dracii de păr?

Nu-l știu pe acela, dar Chirică mă cheamă.

Apoi despre mine, oricine ți-o fi nănașul, știu c-o nimerit-o bine, de ți-a pus numele Chirică, pentru că ești un vrăbioi închircit.

De, bade, închircit, vrăbioi, cum mă vezi, ăsta sunt. Am văzut eu și hoituri mari și nici de-o lume. La treabă se vede omul ce poate… Da'… pe dumneata cum te cheamă?

Tot Stan mă cheamă, dar de la o boală ce-am avut când eram mic mi-au schimbat numele din Stan în Ipate, și de-atunci am rămas cu două nume.

Vorbind, Stan rânduiește pe masă două străchini, linguri, un fund pentru mămăligă.

D-apoi ai la știință, bade, că și dumneata ai cântec:

Ipate, care dă oca pe spate,
Și face cu mâna, să mai aducă una.

Dar știi că m-ai plesnit în pălărie, măi Chirică? Al dracului… De trup mărunțel, nu-i vorbă, dar la fire ești mare. Ia să te văd dacă ghicești cimilitura asta.

(Chirică ascultă atent. Stan se lasă pe marginea vetrei, acoperind cu spatele ceaunul, mâinile pe genunchi, privirea șugubeață, vorbește mai întâi rar, apoi tot mai repede până la sfârșitul ghicitorii):

Lată-peste lată, peste lată-mbujorată, peste îmbujorat-crăcănată, peste crăcănată-măciulie, peste măciulie-limpezeală, peste limpezeală-gălbeneală și peste gălbeneală-huduleț…

Chirică pleacă ochii. (Zâmbește, joacă modestia, umilința.)

De-oi ghici, îmi dai și mie o bucată?

D-apoi știu eu ce crezi tu că-i aceea?

Stan, cu gâtul întins, așteaptă răspunsul.

Ce să fie, zise Chirică. Ia, fața casei, vatra, focul, pirostriile, ceaunul, apa dintr-însul, făina și melesteul. Cam ce mestecai dumneata aicea și ce o să mâncăm noi acușica!

Stan se ridică. Oarecum încurcat. Înciudat. Prea multă istețime dă de bănuit? Stan se ascunde. Se răsucește cu ceaunul în mână. Aburii mămăligii. Stan caută îndelung fundul de lemn aflat chiar sub ochii lui.

În sfârșit, îl găsește. Răstoarnă mămăliga.

Motanul s-a retras în cotruță și din umbra deasă i se văd doar ochii, puncte fixe, intens luminoase. Mămăliga aurie scoate aburi care despart și fac să fumege o clipă capetele celor doi, Stan și Chirică.

Bun, mă Chirică, ia, acum văd și eu că nu ești prost. Hai! Cât să-ți dau pe an, ca să te tocmești la mine?

Apoi eu… nu mă tocmesc cu anul.

Dar cum te tocmești tu?

Eu mă tocmesc pe trei ani odată, pentru că nu-mi place să umblu cu traista-n băț din stăpân în stăpân și vreau să cunosc și eu ceva când voi ieși de la dumneata.

Stan îl privește brusc îngrijorat. Întreabă, ascunde însă neîncrederea sub aerul mereu zeflemitor, șugubăț, fals mirat.

Despre mine, cu atât mai bine, măi Chirică. Și… ce-mi ceri tu mie pentru trei ani?

Ce să-ți cer? Ia, să-mi dai de mâncare și de purtat cât mi-a trebui, iar când mi s-or împlini anii, *să iau din casa dumitale ce-oi vrea eu.*

Stan se ridică de pe scaunul pe care s-a așezat între timp. Acum el se stăpânește cu greu. Teamă, vanitate, suspiciune etc. Reușește încă o dată să disimuleze. Se îndreaptă spre cuptor, de unde scoate oala cu cartofi și usturoi. O pune pe masă în timp ce-i vorbește la fel, pe același ton:

Ce vorbești, Chirică? Poate că tu *ai să vrei atunci să-mi iei sufletul din mine* ori mai știu eu ce dracu' ți-a veni în cap să ceri!

Chirică răspunde direct. Zâmbet deschis, de nimic întunecat. Convingător, dar mai ales *firesc, nejucat.*

Ba nu, bade Ipate, n-ai grijă, *n-o să-ți cer eu un lucru pe care să nu-l poți da.* Ș-apoi, ce ți-oi lua eu din casă nu-ți face trebuință dumitale. Asta e sigur. *Ți-o dau în scris.*

Stan se oprește. Tocmai voia să toarne o cană de apă în ceaun. Îl privește pe Chirică (adânc, rece, crud) în ochi. Chirică are aceeași față sinceră, prunc trezit din somn, nimic ascuns, nimic ipocrit. Nicio parșivenie. Stan se întoarce spre sobă. Apucă cratița cu carne care mai sfârâie încă.

Vorbești în dodii, Chirică. Măsori vorba cu îmblăciul! Cine să te înțeleagă?

Apoi, de, jupâne, unde-i vorbă nu-i mânie, mai bine să te tocmești întâi decât pe urmă.

Stan pune carnea pe masă. Zâmbește. Chirică se uită prin odaie. Dă cu ochii de ceasul stricat.

Păi, asta-ți spun și eu, mă, ciotu' dracului: dezleagă odată calu' de la gard, să știu și eu atunci: de-oi ajunge cu sănătatea – ce-i al tău și ce-i al meu…

Chirică se ridică de pe laviță. Stan îl urmărește, mereu mai curios, intrigat. Chirică se apropie de ceas, îl privește.

Ia lasă, bade Ipate, nu te mai pune și dumneata atâta pentru te miri ce și mai nimica, că doar n-are să fie un capăt de țară.

Stan vrea să răspundă. Renunță. Vrea să știe ce pune la cale Chirică. Nou-venitul întinde mâna spre ceas.

Nu merge, spune Stan. Trebuie dus la meșter. Meșteru' Ioniță de la Piatra Neagră.

Eu sunt meșteru' Chirică de pe Dealu Gol!

Stan se amuză. Orice s-ar spune, acest lunecos Chirică are haz.

Bine-ai venit, meștere. Ce strici tu cu mâna, he, he, dreg eu cu biciu'…

Chirică îl ascultă numai cu o ureche. A și luat (fără să ceară încuviințare) ceasul de pe perete.

Stan își stăpânește un gest, o vorbă aspră. O fracțiune de secundă privește spre ușă. *Acolo, în cuiul lui, biciul enorm.* Inert, dar degajând o mare energie potențială.

Chirică pune cu mare grijă ceasul pe masă.

Scoate din buzunar un cuțitaș mic, oarecare. Îndemânatic, descompune și recompune mecanismul ceasornicului, amestec de pricepere, șarlatanie, mică minune. Stan îl privește la început cu neîncredere, apoi uimit. Mișcările lui Chirică sunt

firești, precise, iar obiectele i se supun necondiționat. Mâinile lui fac totul, repeziciune și îndemânare, arcul rupt și prăfuit lucește nou, rotițele, axele, oțel, alamă, reflexe aurii, albăstrii, cenușii. Scamator sau fără pereche meșteșugar? Totul pare simplu, de la sine înțeles, și când Chirică se îndreaptă cu ceasul spre cuiul lui, în care îl și agață, Stan mai are pe față o umbră de neîncredere.

Chirică potrivește greutățile (cucuruzi de plumb), întoarce arcul cu cheița ca o elice, potrivește acele subțiri la 6 fix. Un bobârnac piedicii de sub cadran, atinge limba scurtă de acolo. Limba pendulează, cucul iese, i se aude glasul, șase cântări.

Cam așa, jupâne, spune Chirică și se așază pe laviță.

Stan își ascunde cu greu de data asta aerul încurcat. Se mișcă (parcă bătrânește) spre sobă. E vădit marcat de performanța străinului. Se silește totuși să nu se vândă prea ieftin.

Măi Chirică, știi una? Rămâi la mine și ne-om împăca noi *atunci.* Te văd că ești băiat isteț și, mai știi păcatul? poate și harnic. Cred, mde, că știi de unde să iei lucrul și unde să-l pui.

Despre asta n-ai grijă, bade. Nu căuta că arăt cam înghesuit, dar trebile ce le-oi face eu nu le poate altul, măcar să fie cu stea în frunte.

Stan sceptic, ușor în zeflemea, și-a recăpătat stăpânirea de sine.

Mai știi! Bine ar fi, măi Chirică, dac-ar fi toate cu lapte câte le spui.

Parcă aducându-și aminte de ceva, se întoarce spre băiat. Falsă candoare. Blândețe aparentă.

Numai să avem vorbă dinainte: să nu fii rău de gură, c-apoi mă scoți din sărite. Și n-ajunge: mă faci să-mi ies din răbuș.

Asta-i *una*…

Tăcere grea, prelungă, ambiguă.

Și *a doua* vorbă, stăpâne, care-i? întreabă Chirică (deodată mai agresiv, „obraznic“).

Stan, izolat acum într-o liniște rece. Mult mai crudă, nemiloasă decât asprimea aproape jovială de mai înainte.

Chirică, foarte atent, pândește. Neliniștit. Ascunde. Se întâmplă ceva. Miroase. Dar de văzut nu se vede nimic…

O *stare nouă* se instalează acum între cei doi. Reciproc derutați, hâtroșenia, tonul voit ușuratic, complicitatea au dispărut. Încordare. Pândă. Se disimulează, dar fără plăcere. Un duh rău, o împotrivire. Dialogul lent, întortocheat de până acum se accelerează. *Se schimbă.* Frazele sunt mai scurte, împușcate, „rele“, seci. Deocamdată însă, din nou, tăcere prelungă. Ca și cum s-ar pune unul pe altul la încercare. Primul cedează Chirică.

Ascult, stăpâne.

Nu-ți sunt încă stăpân.

Eu slugă da, stăpâne.

Iar eu stăpân deloc, îți spun…

Nu trebuie să spui. *Îmi ești* stăpân. Se vede…

Văd. Văd că nu pot scăpa de tine.

Nici eu de dumneata, stăpâne!

Chirică! Vârtelnița ciorilor! Moară hodorogită!

Mai știu și eu, stăpâne: meliță! Gură spartă! Tocătoare! Piua lui Papură-Vodă. Și încă…

Ajunge, Chirică. Acum, da, mai vii de-acasă…

Departe-i casa mea, stăpâne.

(Pe măsură ce dialogul a crescut în viteză și gratuitate, cei doi s-au liniștit. Tensiunea scade. Dar nu de tot.)

Bine. Bine, Chirică. Am să ți-o spun și *pe-a doua.* Ia aminte!

Sunt numai ochi și urechi, stăpâne.

Și o fărâmă de minte, Chirică. S-ar cuveni!…

Iarăși se schimbă ceva.

Stan caută împrejur. Aspru, domină odaia, lucrurile. Chirică, nemișcat. Câine credincios. De data asta nu se poate ști dacă disimulează sau este, în sfârșit, câștigat.

În ciuda lui, pe tocul ușii, *biciul uriaș focalizează întreg interesul* celor doi. Biciul este în clipa asta personajul principal.

Stan întoarce capul spre Chirică. Acela sedus, fascinat de obiectul acum licărind într-o aură magică. Încă puțin și o uriașă forță magnetică îl va izbi de tocul ușii, după ce l-a ademenit ca o bulboană în care se scaldă ielele. Stan rânjește răutăcios. Spune:

Vino cu mine, Chirică.

Trec în tindă. Intră în odaia opusă. Stan înainte, împinge ușa cam înțepenită cu umărul, Chirică după el.

Ușa se închide în urma lor.

*

Liniște.

Tinda, ușa de la intrare deschisă. Lumina taie în două, pieziș, încăperea îngustă, întunecată. Se aude din drum mersul unei căruțe grele, sunete seci, zgomote de lanț. Calul mergând la pas. De obicei căruța păpușarului bate așa. Nu mai are odihnă omul ăsta. Ziua și noaptea pe drumuri…

*

Se deschide încet ușa odăii unde mai înainte au intrat Stan și Chirică. Apare Stan. Față de nepătruns. Se oprește în mijlocul tindei. Nu se mai aude căruța. Iese și Chirică. Capul plecat. Trage ușa cu grijă după el. Închide ca și cum mânerul, broasca ar fi de sticlă gata în orice clipă să se spargă.

*

Stan și Chirică în odaia obișnuită.

Chirică, preocupat. Stan, cel de totdeauna. Chirică trage pe furiș cu ochiul la biciul din cui. Dar înfricoșătorul obiect și-a pierdut strălucirea. Atârnă inert. Șarpele a fugit din pielea lui.

Ei, Chirică, înțelesu-m-ai *acum*?

Da, stăpâne.

Te prinzi?

Un licăr scurt, intens în ochii lui Chirică: un gând complice, ramificat, o întreagă poveste. Tonul lui este aproape solemn și, se pare, nu glumește deloc.

Nici vorbă, stăpâne. *Acum fac și înscrisul.* Am tot ce trebuie.

Chirică are agățată la curea, sub surtucul strâmt și descheiat, o pungă de piele, încăpătoare. O desprinde de la locul ei. O așază pe masă.

Stan îl urmărește tăcut. Nu-l lasă să deschidă punga. Un anume surâs binevoitor, dar o hotărâre irevocabilă.

Nu, Chirică. *Nu facem nimic scris.* Ajunge cât ne-am înțeles cu vorba. Cuvântul bate scrisul pe hârtie. Gata! Gura…

Surâsul lui se ascute, se subție. Adaugă: *oameni* suntem, nu-i așa?!

Da, stăpâne, murmură încurcat Chirică. Oameni…

Vrea să continue, dar îl îneacă o tuse cu sughițuri, se învinețește, a uitat să vorbească.

Binevoitor, Stan îl face aproape cu sila să înghită câteva guri de apă dintr-o cană de lut ars.

Ajunge, Chirică. Ne-am înțeles. Treci și mănâncă. Și apucă-te repede de treabă…

Stan se așază pe scaunul cu spătar înalt de lângă masă, cu fața către măsuța cu trei picioare, unde s-a răcit mâncarea. Chirică pune un genunchi în pământ și începe să înfulece…

*

Stan aduce o oală de vin să cinstească învoiala.

Să-ți fie de bine, Chirică. Casa-i acum a ta! Dă-i zor. Eu trebuie grabnic să trec pe la fierar, să potcovesc caii. Ai grijă…

Am înțeles, stăpâne, spune Chirică.

El a și ieșit din casă. Stan îl urmărește prin fereastră. Vede cu uimire, gânditor, că dulăii, gata să-l rupă mai înainte, se învârt acum prietenoși în jurul lui. Numai dulăul Zurzan, spaima hoților, tremură încordat, ar vrea să se repeadă, dar o forță mare îl ține în loc și nu-l lasă nici măcar să latre.

Stan, preocupat, mirarea se face un fel de teamă. Apoi, rânjet. Privește spre icoană. Afumată, pe perete, acoperită pe două treimi de ștergarele nu tocmai curate.

Monolog: Doamne, iartă-ne pe mine și pe sluga mea. Învoiala-i învoială. Nu mai pot s-o calc. (Șiretenia, viclenia sunt ascunse de o mască spăsită, nici urmă de umilință: încăpățânare, însă și o ușoară îndoială, ba chiar frică.) Și nici nu vreau să-l pierd, că mi se pare îndemânatic și trebuincios, Doamne, sunt sigur, Doamne, știi că nu mi-a fost ușor: de-ar fi să

fie rău, îl alung, dar de luat să nu mi-l iei până nu văd ce soi e de capul lui. Și dacă s-o ține de cuvânt până la sfârșitul învoielii, Doamne, atunci eu te-oi sluji pe tine fără simbrie câte zile mai am! Că pe urmă, Doamne iartă-mă…

Se oprește. Acum e mulțumit. Către motanul care toarce cu ochii închiși, lângă strachina golită de lapte, sub masă:

Ce-ți pasă ție, călugărașule. Te-ai lenevit de tot. Trântore! Dacă nu prinzi șobolanu' care mi-a ronțăit Alexăndria, te lipsesc de laptele tău și numai cu ce-ți agonisești singur rămâi. Și-ai să crăpi de foame, fariseule…

Pe masă, lângă opaiț, o carte roasă pe la colțuri, la cotor de șoareci… Pe alt ton, batjocoritor-filosofic: Ehe, că n-o fi dracu' chiar așa de negru cum se spune și nici Dumnezeu prea aspru cu un biet flăcău trecut ca mine…

De pe culmea de lemn își ia sumanul pe care-l aruncă între umeri. Din cuiul de după ușă desprinde biciul. Motanul a zbughit-o pe ușă afară. Omul râde.

*

Chirică, lângă prispă, nemișcat. Așteaptă. Stan merge în spatele grajdului. Caută ceva. Nu găsește. Se oprește cu ochii pe un fel de gard improvizat din mărăcini, rupt și acela, ce desparte ograda de un lan de porumb. Clatină din cap.

Intră apoi în grajd.

Iese cu caii, înalți, voinici, buni de ham, dar și de călărie.

Stan traversează curtea. Duce de căpăstru caii neînșeuați, unul doar cu un țol aruncat în grabă pe muchia spinării.

Argatul cel nou nu se vede. Stan deschide poarta. Încalecă. Strigă, înainte de a ieși, fără să se uite dacă e auzit sau nu.

Ai grijă, Chirică, lucrul bine început e pe jumătate făcut… Și nu uita, Chirică, închide poarta-n urma mea, că nu-i casă fără stăpân aicea!

*

Stan la fierărie. Fierarul și ucenicul lui. Foalele, focul, nicovala.

Ucenicul dă la foale. Adâncul fierăriei. Poveste străveche. Omul, focul și fierul.

Afară, între parii afumați, fierarul potcovește calul și în același timp vorbește cu Stan.

Vorbesc despre prețul sumanelor, al șindrilei, al lânii, despre fata popii din Valea Mare, care a fost furată de un oștean din slujba cneazului, cine știe cum rătăcit la o cumetrie. Avea un cal alb și o sabie încovoiată de Damasc, despica în două fulgul în zbor, iar muierea lui Cârnu spune că avea ochi albaștri ca fumul. Există fum albastru? Așa spunea femeia…

Mi-am luat un om de ajutor, spune Stan. Un argățel cam pirpiriu, dar harnic și iute la treabă.

Păi, de unde știi, dacă zici că abia v-ați învoit?

Chiar de la el, râde Stan. E bun de gură, isteț și nemâncat.

N-ajunge, spune fierarul.

Ba ajunge, spune Stan, dacă se înalță pe vârfuri, *ajunge*, și la nevoie poate folosi și scara!…

Iar dacă i se rupe vreun fuștei, îi fac eu altu’ din mămăligă bătută cu ciocanu’ și călită-n zeamă de varză!

Fierarul râde și potrivește potcoava pe copita calului.

Când Stan, călare, biciul în cumpănă pe brațul stâng, se depărtează de maidanul din fața fierăriei, fierarul spune către

ucenicul lui:

Așa-i făcută lumea, Vasile, ia aminte, l-ai văzut ce bici are? Eu așa ceva n-am văzut nici la feciorii boierești, nici la vechilu' cel mai negru-n ceru' gurii de la moșie. (Ucenicul apucă fierul în cleștele cu mânere lungi și cioc de rață.) Nu ții bine cleștele ăsta, Vasile. Nu așa. Acum un ceas ți-am spus că-l ții de parcă ți-e frică să nu te-apuce de nas... Așa, acuma-i mai bine. De pripas a venit în satu' ăsta mare și frumos. Și tot a slugărit când la unu', când la altu'. Iar acuma are el slugi. Halal. Numai la fierărie n-a lucrat, încolo, peste tot locu'. Da știi cum bate la caiele când vrea? Mde... aproape la fel de bine cum le bat eu... Ce faci, lași fierul să se răcească? Că acuma te vâr pe tine la călit în cazanu' ăsta, da' frică mi-e că bei toată apa... Ce-i trebuie lui bici ca ăsta? Și sluga lui cum o fi arătând?

*

Stan în fața porții, la casa lui. Se pregătește să descalece. În mâna stângă ține frâul celuilalt cal. Aceste frumoase capete de cai smucind blând din frâiele fără zăbală. Porțile, cea mare și cea mică, sunt închise. Casa pare pustie. În ograda vecină arde un foc mocnit. Gunoaie. O coloană de fum.

Lătrături depărtate de câini. Stan pare nedumerit, neliniștit chiar. Se înalță să privească peste porțile înalte, solide oarecum, dar grosolane, făcute din scândură negeluită și fără streșini, în curte. Renunță. Vrea să descalece. Dar poarta se deschide singură deodată, încet, teatral. Stan, călare, ezită în prag. De după jumătatea stângă a porții se ivește capul lui Chirică. Zâmbet scurt, complice, dar deloc obraznic.

Iartă-mă, stăpâne, dar eram îngrijorat.

Cum așa, Chirică?

Stan descalecă, Chirică apucă ambele frâie, ca un vechi rândaș. Merg alături spre fundul curții.

Păi, stăpâne, nu te supăra, am făcut noi o învoială sau n-am făcut?

Hai că-mi placi, Chirică. Ești dat în brânză. Sigur c-am făcut.

M-am legat eu să te slujesc cu credință trei ani sau nu?

Ba da, Chirică.

Păi, stăpâne, nu te uita că-s venit de nicăieri și mă bate vântu' de colo până colo. Dar să nu te mire, să lenevesc nu-mi place.

Te dai altul, Chirică!? Ia te uită. Păi, nici n-ai avut când să-ți tragi sufletu', că abia ai înfulecat te miri ce și caielele încă-s fierbinți în copita calului. Nu vezi că mai fumegă sub copită iapa asta?

Fără să lase căpăstrul din mână, Chirică se lasă pe vine, cercetează cu ochii copitele cailor.

Stan râde.

Chirică, o cam faci pe prostul. E prea devreme. Ai tot timpul.

Nu, stăpâne. Ca să-ți vină bine prostia trebuie s-o iei din timp.

Mde, Chirică, bine ne-ar sta nouă la șezători, să spunem snoave și cimilituri. Văd că te potrivești cu mine ca sacul cu petecul. Numai că trebuie și astea făcute, că-s destule. (Stan mângâie coada scurtă a biciului.) Ia spune-mi tu mie…

Se întrerupe. Uimit, uluit. Face doi pași în stânga, ocolește grajdul. Chirică, fals spăsit, nu se mișcă din loc. Iapa smucește de frâu.

În spatele grajdului, între cotețul porcului și grădina vecinului, despărțind locul din spatele casei de unde se întinde

până la râul ce se bănuiește sub coastă (se văd chiar coroanele sălciilor și arinilor) lanul îngust de porumb, se înalță acum un gard nou-nouț, împletit din nuiele, cam cât un stat de om, întărit cu pământ și piatră de râu, streșinit cu spini, și o poartă de scânduri frumos geluite, bine închegate în piroane, cu balamale de fier țigănesc, totul gospodărește, făcut să țină o viață.

Stan merge de-a lungul gardului. Pipăie, ciocănește lemnul, piatra, încearcă poarta.

Chirică a băgat caii în grajd. Acum așteaptă în spatele stăpânului, la câțiva pași, capul plecat.

Stan se întoarce spre el. Tace. Biciul în mână, dar parcă uitat de data asta în pumnul strâns moale, nu ca de obicei, agresiv, un animal gata să atace, acum somnolează, l-ai chiar mângâia pe solzii prețioși…

Poate am greșit, stăpâne, spune Chirică amical ipocrit… M-am gândit că ai mare trebuință să potcovești caii ăștia (disimulat ironic, ascultător, parșiv). În graba cea mare m-ai uitat, stăpâne, și ce era să fac? Nu cunosc deocamdată casa și nici nevoile mai grabnice. Așa că am dres și eu cum m-am priceput gardu' ăsta. Nu te superi, stăpâne…

Stan, cu ochii pe Chirică, pe gardul nou, apoi. Fața de nepătruns. Chirică, în continuare supus, cuminte, vinovat.

*

Sfârșit de aprilie sau început de mai. Soare. Pomii înfloriți, frunză, păsăretul cântă, lumină irizată.

Curtea vecinului. Vecinul strigă la gardul grădinii spre casa lui Stan. Răspunde Chirică, din vârful acoperișului. Acoperișul

nou de șindrilă lucește orbitor în soare. Hornuri noi de cărămidă, lucarne boierești. Chirică vine la gard. Conversație. Stăpânul nu-i acasă. El tocmai a urcat în pod să caute ceva. A găsit acolo o spărtură mică. S-a gândit să o dreagă, dar dacă tot a început, a schimbat tot acoperișul. Stăpânul e în cărăușie cu sumane și are și o treabă în târg la Piatra Neagră. Îl așteaptă, vezi bine, Lamatic, fostul arendaș, o afacere cu niște plute. Plute? Să-i fie de bine vecinului Stan, îi merge din plin, acum s-a apucat și de *lemne*, poate cumpăra și gaterul lui Ionașcu, vecinul a auzit că Ionașcu vrea să plece din ținut după vânătoarea blestemată când a turbat ogarul comisului Varlaam și mistrețul Bale Roșii, care era un fel de vornic peste animalele pădurii, a sfâșiat burțile unor hăitași numai dintr-o singură lovitură, uite-așa, cu colții lui cât iataganele… da, da, vecinul își aduce aminte. Dar câte mai știe acest Chirică, ce le mai ține minte, te amețește, zău așa…

Să vii, Chirică, că femeia asta a mea nu se mai poate da jos din pat. O ține rău de tot junghiul la șale. Numai tu poți s-o vindeci.

*

Casa vecinului.

Interior, războiul, furcile, ștergare, icoane, cuptorul etc.

Chirică intră în odaie. Omul cu treburi prin ogradă, sunt multe de făcut la casa omului. Femeia întinsă pe pat. Chirică o doftoricește, o masează. Femeia îi spune cum a călcat-o odată pe ea ursul adus de ursar și atunci s-a vindecat de șale. Dar nu așa de bine ca acum. Chirică luptă din greu.

Unde-ai învățat tu toate astea, Chirică?…

Pe unde-am umblat…

Pe unde-ai umblat?

Pe unde n-am umblat!

Mare noroc are Stan cu tine. Până să vii tu, îl mai ajutam noi, mai puneam eu mâna, deh, casă fără femeie…

Chirică știe să asculte, răspunde rar, când în doi peri, când concentrat, când parșiv.

Și pe față, Chirică, vezi, ușurel, văleu, și sub buric și la lingurică, mă ia cu dureri și grețuri. Și mai jos, jos de tot, Chirică, oooh…

Chirică o ascultă, nu trage chiulul, umblă peste tot. Ușurată, femeia e mulțumită și dă cu gura.

Și Stan ăsta ar cam trebui să se însoare. Eh, dar dacă n-a făcut-o încă, e greu de-acum încolo. Tot Chirică, dacă o putea… Văleu, că bună mână mai ai, Chirică. Să nu-ți fie de deochi, ptiu, ptiu… freacă, freacă, apasă ușor și nu te grăbi, așa, așa… Așa ar fi trebuit să se pripășească și pe lângă casa noastră. Că omu' meu nu mai dovedește singur…

De afară, omul întreabă dacă are nevoie Chirică de ceva, să-l ajute el, și spune acum că el (omul) se duce în grădină și acolo este de lucru.

Du-te, du-te, spune femeia, n-are nevoie Chirică de nimica.

Ai grijă, Chirică, spune gospodarul, scoate cum te pricepi tu junghiul și tusea din ea, că toată noaptea nu mă lasă să mă odihnesc. Geme și se vaită.

Bine, bine, spune Chirică.

Auzim vocea lui prin fereastra întredeschisă, dar acoperită de perdeaua înflorată.

Omul pleacă spre fundul grădinii, o sapă pe umăr. Femeia continuă să-i dea cu gura (e dezbrăcată, iar Chirică desculț,

numai în cămașa de cânepă care flutură deasupra, descheiată, mânecile suflecate): …dar trebuie să se însoare Stan. Noi, ca vecinii cei buni, am tot încercat, ba și cu o fină, și cu alta, o nepoată de-a noastră. Și ție pot să-ți spun, Chirică, chiar cu soră-mea cea mică. Nu-i tocmai tânără, dar lasă, și Stan e răscopt. Iar ea e ascultătoare și robace. Cam trecută, dar fată mare. Aduce cu nora mijlocie a soacrei cu bucluc, dar e mai trupeșă, mai cu vino-ncoace, mai legănată la mers, are ea *ceva* și când se-ntinde în pat și răsucește capul spre ușă, ușa se deschide singură. Și nu-i ceacâră. A auzit Chirică de Soacra cu trei nurori? A, cum să nu, a și ajutat-o odată, ehe, demult, să-și găsească salba din bani de aur, era la un iarmaroc și salba sărise din traista muierii cu trei feciori tari de vârtute, dar slabi de minte (că n-o mai purta, doar o căra peste tot cu ea, văduvă în putere și feciorii încă neînsurați), ca să vezi, aurul înșirat pe ață se pitise sub fustele unei țigănci care vindea piepțini din coarne de bivol și leacuri pentru bărbăție, sărise, uite-așa, cum sare puricele din barba popii în barba preotesei. Of, Chirică, că bine și din gură le mai zici. Dar de însurat, Stan ăsta, n-a fost chip. Chirică, odorule, că tare îndemânatică mână ai, așa, așa, și mai jos și mai pe la șira spinării, acolo-i rădăcina, văleu, că bine-i… Da, Chirică, încă, da, da, poate acuma te urci și tu oleacă deasupra, cât să-mi mai dau o dată sufletu', văleuuuu…

*

Omul prășește în grădină.

Ridică fruntea asudată, se șterge, privește în ograda de peste drum. Pe prispă stau ciopor patru babe și o fată tânără. Omul își șterge fruntea cu mâneca și reia prășitul.

*

În încăpere, Chirică, femeia acum pe jumătate acoperită cu cerga, capul răsucit într-o parte pe pernă, ochii duși în fundul capului, zâmbet leneș, mulțumit. Dulce oboseală și bucurie ascunsă. Pe un scaun lângă pat, ventuzele și un borcan cu lipitori.

Să punem și ventuze, lele Ioană? întreabă Chirică.

(Zâmbet subțire, farseur colosal: față de copil neajutorat.)

Nu, lasă, Chirică, le punem altă dată, când o fi mai rău. Acuma-i bine așa. Să fii sănătos, Chirică, și să mai vii, că ușoară mână ai. Și să știi, dacă ai de gând să-ți schimbi stăpânu', nu zic, Doamne iartă-mă, Stan e vecinu' nostru bun și ne avem ca frații, dar dacă o fi, n-ai ce căuta în altă parte. Mai bine ca la noi nu ți-o fi nicăieri, Chirică.

*

Pe prispa casei de peste drum, babele stau la soare. Mai la o parte, baba Hârca (pe care am văzut-o la han) dă în bobi unei fete foarte tinere.

Babele îl caină pe Stan și-l vorbesc de rău pe Chirică.

Nu-i lucru curat. Și ce dacă atâtea și atâtea știe să facă argatu' ăsta?

Știe? Nu știe nimica! Se preface…

Preface-l-ar dracu', că bine se mai preface!

Stan e mai tare acu' decât mulți, păi, da, mulți, dacă nu chiar toți din satu' ăsta bogat. Un venetic!…

N-are a face. Și dracu-i lighioana Domnului. Ducă-se pe pustii, spune gazda, o bătrână voinică, cu broboadă legată la spate.

Nu-i lucru curat. Prea multe. Ca la un semn. Nu?! Grajd, acareturi, garduri. Ai văzut ce gard are Stan? Și cum e lucrată grădina. Nu găsești în nouă sate, de jur împrejur. Ce porți, ce streșini. Șuri. Ocoale. Hambar. Sâsâiac. Doamne păzește…

Și perdeaua oilor. Împletită cu andreaua, din cânepa lui Mamona. Am văzut-o cu ocheanu'.

Cu ocheanu'?

Cum îți spun!

Babele râd. Una se scarpină cu fusul băgat pe la spate, sub gulerul cămășii de in, pe șira spinării.

Un corb se așază tăcut, în frunziș, pe o creangă, în apropierea lor. Le urmărește. Babele nu îl văd.

*

Soare, muște, bâzâială. Un mușuroi de furnici la temelia prispei. O furnică duce spre furnicar o povară de multe ori mai mare decât ea. Vedem de aproape, scurt, acest efort.

Și nici nu se-nsoară…

Ce flăcău e ăsta?

Flăcău!? Coșcogea hăndrălăul!

Care tomnatic! Copt și răscopt…

Numai babele dacă l-ar mai putea da jos de pe creangă!

Dacă n-o putrezi acolo, boșorogul!

Nu vezi că n-am putut, soro?! Doar dracul dacă-i mai vine ăstuia de hac…

*

Hârca și fata au ajuns, se pare, la o oarecare înțelegere. Un aer comun le umbrește fețele.

*

Chirică iese din casa vecinului. Întârzie în prag. Privește cerul ca un țăran care așteaptă ploaia.

*

Spinarea corbului, capul sferic, luciul negru-albăstrui al penelor în frunzișul care le ascunde. Din acest unghi vedem prispa pe care stau babele și fata. Glasul unei babe:

Zici că este și el nu-i. N-aude, na vede, na Greu' pământului și Ușoru' vântului, na, na, naaaa…

Ursitu' tău, fată, nu-i departe de locu' ăsta.

Fata e absentă, visătoare. Nu prea pare interesată de ce-i spune baba. E mai mult curioasă. Nu e deloc fata care vine să-și caute norocul în bobi la babe. Ce-o fi vrând? Asta vrea să știe și Hârca, ea o urmărește cu privirea pe furiș, *o simte*, dar nu-i dă de capăt.

Ei, mătușă, departe, aproape! Cum o fi! Nu-s încă de măritat…

Baba o privește, prima oară direct în față, brusc. Scurt. Nu cumva fetișoara asta o întrece în șiretenie? Reia (mult mai atentă acum la fată decât la boabele de porumb pe care le potrivește din nou pe masă, le menește în codul ei ocult. Deși o cunoaște de când era de-o șchioapă – fata cea mică a morarului

Lomură cel Șchiop din Dunga, s-au întâlnit din întâmplare aici, în casa Ilioaiei, neam de a șaptea spiță cu morarul –, Hârca n-ar fi bănuit în ea o ucenică de încredere. Fata își lungește gâtul, gura ei în urechea babei. Are expresia reginelor curve de pe cărțile de joc):

Că sunt două luni, că sunt doi ani, asta nu…

Fata o întrerupe șoptit, fără grabă, un fel de reproș alintat:

Mătușă, mi-ai făgăduit că-mi arăți cum să culeg buruiana care ziceai…

Ce buruiană, fată, ce tot vorbești? (Baba vădit stingherită. Șoaptă cam răgușită, semn fetei: să tacă!)

Gazda aude. Și ea se ocupă cu fel de fel de drăcovenii, dar nu are nici pe departe faima Hârcii. Ridică peste soborul de babe capul, taie aerul cu vorba:

Te-ascunzi, Hârco! Dacă ai făgăduit fetei…

Celelalte babe râd.

*

Chirică a început să coboare absent treptele de piatră, cerdacul înalt al vecinului în urma lui. Se îndreaptă spre ograda lui Stan. Fereastră. Perdeaua se dă hoțește la o parte. Capul vecinei Ioana. Se uită după Chirică. Babele se privesc lung între ele. Nenumărate înțelesuri. Hârca nu pare interesată. Așa să fie? Tânăra fată joacă sfioșenia.

*

Chirică a dispărut dincolo de porțile masive de lemn, casa stăpânului său. Hârca l-a văzut. Dar și fata. Fiecare în felul ei.

Trăsni-l-ar, spune Hârca.

Că bine zici, mătușă, susură fata.

Ea se înalță pe vârfuri, se tot sucește și răsucește, ochii spre porțile arătoase ale casei lui Stan.

Procletule, murmură baba Hârca. Acum te știu. Înnoda-s-ar mațele-n tine. Ce bagi în gură, lipitori să fete-n burtă. Șerpi în cap și broaște-n cur. Pocitanie. Dă și el în bobi și scoate măsele, *cheamă, leagă, dezleagă.* Vindecă. Crede el că mă dovedește pe mine cu înșelăciunile lui? Proastelor! Ce vă holbați așa la mine? Acuma vă blestem și pe voi…

Stan l-a adus, Stan să-l alunge! Așa-i! Așa-i!

Lasă, că dacă nu…

Păi, de, că alții…

Nu-i lucru curat.

Eh, nici curatul nu-i curat când nu-i…

Babele o secondează neconvingător pe Hârca. Se tem de ea, dar pe Chirică îl au la inimă. El, ca de obicei, de mult a știut să intre pe sub pielea lor.

Gazda schimbă o repede privire cu fata. Ah, ce minune de fată deșteaptă.

Eu mă duc, mătușă Anică, spune. Înnoptez la han, unde m-așteaptă un moș al meu, pădurarul din Valea Bună. Dimineață o iau cu el spre casă. Știi cum e tata. Repede intră la bănuială.

Chiar așa, Catrină, cum de te-a lăsat singură morarul Lomură? Dacă nu l-aș cunoaște…

Fata (mironosiță acum, candoare, sfiiciune) sărută mâna gazdei, își ia traista înflorată de pe prispă, și-o agață de gât.

Vai de mine, mătușă Anică, îți închipuiai că-s singură?! Mă așteaptă la răscrucea mare moșu’, pădurarul. Ce să-i spun tatei?

Să-i spui că-s bine. Nu mă doare nimica. Doar capu’, curu’, șelele, chizda și măselele ce mă mai chinuie, dar nici astea tot timpu’, numai în toate zilele de dimineață până seara și toată noaptea până dimineața… Încolo-s bine de tot. Mergi sănătoasă.

Babele râd, își dau coate.

Fata se întoarce spre Hârca:

Dacă ajungi înainte, mătușă, rămâne cum ne-a fost vorba.

Dar Hârca nu o mai aude. A și pornit spre poartă. Calcă înverșunat. Scobită, dar țeapănă. Sub capacul unde se ascunde corbul, ea se oprește. Simte ceva. Ridică deodată ochii. Pătrunde prin frunziș. Dar pasărea nu-i acolo. Baba murmură, bolborosește vorbe neînțelese. Fata a ieșit pe poartă. Grupul de babe pe prispă. Încurcate, nemulțumite.

Rămâneți cu bine, se întoarce Hârca din poartă.

Cu bine, cu bine, repetă ele (oarecum ușurate). Mai poftim.

Da, spune Hârca. Și pentru ea: mai poftiți și voi, scorpii și ghionoi, pe lumea cealaltă. Bocitoarele eu le plătesc.

Fata merge încet, legănat. Baba caută să o ajungă.

*

Grupul de babe se repede buluc la poartă. Rămân acolo, parcă ferindu-se să nu le vadă Hârca, dacă s-ar întoarce din drum. Una dintre ele deschide poarta, se prelinge pe uliță, traversează, se apropie de poarta casei lui Stan.

Chirică ciopleşte o grindă. Barda, tăișul orbitor printre scândurile cu grijă traforate.

Chirică! strigă răgușit baba, Chirică…

O răgușeală voită, anume să atenueze strigătul?

Chirică ridică ochii, se sprijină în barda înfiptă scurt în grinda albă.

Chirică, vino, că te cheamă Anica Ilioaia…

*

Chirică își lasă lucrul și sprinten iese pe poartă.

Gazda scoate o ulcică de vin. Îi mulțumește că i-a adus ieri lemne. Chirică mustăcește:

Știi că nu beau vin, mătușă. Mie să-mi dai lapte.

Să-ți dea Dumnezeu sănătate, Chirică, maică. Îți dau și lapte, dacă vrei tu lapte, că mult bine mi-ai făcut cu lemnele.

*

În timp ce Ilioaia coboară în beci după lapte, celelalte două îl roagă pe Chirică, fiecare cu ce are nevoie, primește fiecare câte ceva de la el – una să-i dreagă ceva, alta să-i vadă un vițel bolnav.

Chirică suge șerpește laptele, se uită pe ulița în lungul căreia, în cele din urmă, baba Hârca și fata dispar. Dar înainte de asta fata întoarce capul. Un ciudat neastâmpăr, o veselie neclară o cuprinde pe fată, ea mai întoarce capul o dată și încă o dată.

*

Peste strachină, ochii lui Chirică privesc în urma ei.

*

Ulița mare din sat.

Este dimineață foarte devreme. Nici țipenie.

Stan, în car, boii voinici în pasul lor lent, carul lui mare, lada înaltă ferecată, roțile uriașe, grele.

În fața casei parohiale, o trăsură deschisă, cu doi cai negri, hamuri bătute cu ținte de alamă. Vizitiul pe capră, un om mărunt, șters, într-un surtuc de postav gros, pălărie neagră înfundată până la urechi pe cap. Zgribulit. E frig, vreme ploioasă.

Preotul, pe umeri cu un cojoc lung de oaie, capul descoperit, chel, dar cu barbă mare, stufoasă, sură, însoțește un domn străin. Tocmai coboară treptele cerdacului, casă la drum, cărare îngustă până la poartă.

S-ar putea ca acest străin să fie chiar Scribul în carne și oase?

Stan dă binețe, își scoate pălăria, preotul răspunde cu bunăvoință cam forțată, întreabă ceva de circumstanță, Stan răspunde la fel, carul lui se depărtează.

*

Străinul se interesează cine e acest țăran bogat, și ce car, ce animale, totul pare o imagine dintr-o poveste plină de forță și măreție.

Dumneavoastră sunteți poet, vedeți altfel lucrurile, spune preotul. Vedeți ce frig e dimineața, v-am spus, puteți pleca mai târziu, după ce iese soarele.

Ce timpuri, nu mai deosebești primăvara de iarnă, iar vara e mai răcoare, mai umezeală decât altădată.

Da, acest Stan Ipate e un om mai aparte. Un singuratic. Un venetic, dar a făcut avere aici. Cum, e greu de știut, dar așa este. Da, și este de mirare, nevastă n-are și niciun ajutor afară de un argat abia de un an la el, dar de atunci treburile lui Stan merg neașteptat de bine. Nu, pe la biserică nu prea vine, dar e un om de nădejde, întotdeauna a dat Cezarului ce-i al Cezarului. Da, când e vorba de o contribuție în folosul bisericii nu se zgârcește deloc. Mă rog, e fruntaș în sat. Iar argățelul ăsta al lui… nici despre el nu se pot spune lucruri rele. E drept, n-a intrat de când e aici niciodată în biserică. Dar când s-a rupt funia de la clopot și era să se dărâme sub clopotul căzut podeaua de scânduri și s-a văzut atunci că și grinda putrezise, când în Săptămâna Mare a căzut grindină cât oul de curcă și a spart țigla și chiar acoperișul de șindrilă, atunci acest argat al lui Stan, el singur a dres totul într-o dimineață, a făcut un fel de scripete, a cioplit alte grinzi, cum le-o fi ridicat, asta, hm, uite că am uitat, dar abia acum îmi dau seama, vedeți dumneavoastră, că aceea este o treabă de mai mulți oameni câteva zile… Mda… dar dacă treaba a fost bună și în folosul bisericii și al credincioșilor, noi de ce să căutăm nod în papură și să bănuim câte și mai câte, nu?!

Grozav de interesant, spune oaspetele, scoate un caiet îngust cu scoarțe tari verzui și un creion, își pune ochelarii și acolo, în cerdac, își notează în grabă totul.

Vizitiul moțăie pe capra trăsurii.

Pe coșul de la chiler iese fum gros.

*

Chirică la moară.

Oameni cu sacii în căruțe, animalele deshămate, desjugate, bărbați, femei.

Iazul, roata morii, morarul. Este vestitul Lomură cel Șchiop. Nu e chiar șchiop. Trage ușor un picior după el.

Chirică își așteaptă rândul.

Conversația cu morarul.

Oare Chirică știe că stăpânul lui, Stan Ipate, a slujit pe când era abia mai mare de-o șchioapă la moara asta?

Era un flăcăiaș cam așa și-așa, când molâu, când bezmetic. Dar uite că acum i s-a dus vestea de om gospodar. Și încă dintre cei mai de renume. Se miră, el îl cunoaște oarecum, doar, fiind morar, pe la el trece multă lume. Aude vrute și nevrute. Fel de fel de vorbe. Se spun pe seama lui Ipate multe lucruri. Bune, bune, dar și rele... Și cum de a venit Chirică la moara *asta*, tocmai peste munte, oare moara din Lunca a stat sau și-a pus coada pe spinare și-a pornit în lumea mare?...

Între timp, moara macină, calfa morarului iese din moară, intră, e plin de sine, de neînlocuit. Care cum îi vine rândul cară sacii, dau uiumul, vin și pleacă, pe iaz plutesc rațe și gâște, apa lovește limpede și furioasă în aripile roții. Jeturi violente și înspumate. Cerul cu nori lânoși.

Morarul îl trage de limbă pe Chirică. Vrea să afle, oare cum de s-a ridicat Stan așa de curând și dintr-un om de nimic, o vită de pripas, un orfan, un venetic, iată, ajunge să și-l vrea de ginere cei mai de seamă gospodari din ținut. Și nici nu mai e tânăr, ehe, de multă vreme. Și acum pe unde-o fi umblând el, cu ce treburi, că la moară aducea singur până acum, nu-i de rușine sau silă că a slugărit la moara asta?... Chirică să lase boii și sacii în căruță, în seama unui băietan care ajută calfa la morărit și poate ajunge și el morar odată, nu ca alții, să plece din străin în

străin și să umble fleandura, că el și lui Stan, cât a lucrat la moară, ca și băiatului ăstuia, i-a făgăduit să-l țină pe lângă el, să-l facă morar, însă… Da, și la han, se pare, a argățit Stan pe vremuri. Copil de pripas, harnic, dar lunecos. Chiar acolo, la han, într-o seară către miezul nopții a pus Stan la cale comedia cu fata popii Șorici, nevastă nurlie de om cu stare, stâlp în lumea asta a noastră de Sub Munte, se râde și acuma și-o să se râdă în veac de povestea asta. Multe știe hangiul, dar tace… Și să meargă Chirică în casă la morar, să cinstească ceva până i-o veni rândul. Și să mai stăm de vorbă. Că poate n-or fi toate aurite acasă la Stan ăsta.

Morarul îl caută din ochi pe argățelul bun la treabă – pe unde o mai fi trăgând la aghioase și leneșu' ăsta?… Tot timpul Chirică a ascultat atent, supus, asta îl face pe cârcotașul, veninosul morar să-și dea drumul până la fund. El este de fapt o formă a invidiei și urii. Păi, da, cum să ajungă el așa, din nimica, un om de seamă? Asta nu se poate! Dar este și multă poftă de vorbă aici.

*

Moara merge, lumea se mișcă în jurul ei. Boii rumegă. Morarul vorbește (cu silă și ură, dar și cu o anume admirație, și el o recunoaște deschis). Chirică ascultă, dar unde este netrebnicul de, ha, ha, ucenicul ucenicului, ha, ha, viitorul morar, astăzi nu va primi de mâncare…

Dar, iată, apare flăcăiașul. E speriat. Morarul nu apucă să deschidă gura să-l certe. Naiba știe cum s-a întâmplat. Dar a crăpat roata morii. Trebuie oprită moara. În ușa morii apare calfa morarului. Un om tânăr, voinic, plin de făină, mohorât.

Fudulia lui s-a cam risipit. Ce să fie? S-a rupt dintr-odată, când mergea mai bine. Și-o fi băgat necuratul coada, cine știe?

Agitație (moderată) printre oameni. Cei tineri sunt mai grăbiți, nemulțumiți. Cei bătrâni rânjesc în barbă. Este timp, se drege, așa-i la moară, așteptăm, și mâine-i o zi, doar nu dau turcii…

Chirică rânjește de unul singur. Ochii aruncă fulgere scurte, se înroșesc, luminile verzi scânteiază în sângeriu neașteptat. Capul lui parcă se modifică, se lungește. *Totul se petrece într-o clipă, ca și cum n-a fost.* Dar se ține minte. Rezemat de saci, Chirică e liniștit. Vine morarul.

Vor opri imediat moara. Nu cumva Chirică poate să dea o mână de ajutor? He, he, lumea vorbește că acest om de nădejde al lui Stan știe și toaca-n cer… da? Poate… câinii latră, ursu' merge… foaie verde lobodă, gura lumii – slobodă… Îi pare rău, nu se pricepe la moară, nu știe decât, he, he, să vină cu sacii la măcinat…

Uite, uite, mare păcat, zău așa, că nu se-nsoară Stan Ipate. Lumea e plină de muieri care abia așteaptă. Cum? Dacă și el, morarul Lomură cel Șchiop, are fete de măritat? Se înțelege! Dar fetele lui nu sunt de dat primului venit. Oricine ar fi el. Oho! Dar dacă acest Chirică, om umblat și el, se vede, și care își cunoaște interesele, ar lua cu grijă seama la ce și cum e cu Stan și dacă într-adevăr averea lui are cheag sau e numai ca smântâna aceea de pe oala cu lapte, atunci, da, ar putea încerca. Chibzuind, văzând și făcând, poate, cine știe, morarul i-ar da-o pe fata cea mare lui Stan, numai că…

Dar calfa apare din nou în ușa morii, se apropie în fugă. Nu numai că a crăpat roata, dar chiar acum, când a umblat la roata de rezervă, a văzut că și aceea stă gata să se crape. Și doar când

ucenicul a dat cu mătura peste ea, mai adineauri, și a făcut loc în jurul ei, ca s-o poată urni flăcăii ăștia din loc, acu' doar un sfert de ceas, era bună-bună, întreagă și ferecată...

Chirică se miră ipocrit, își scuipă în sân de trei ori...

*

Stan la târg.

Ulița mare. Negustori, mărfuri, prăvălii. Lume colorată. Mărfuri de toate soiurile, tocmeală, cârciumă, aldămașul, poveștile.

Stan intră în prăvălia îngustă și întunecoasă. Pe dinafară totul pare un coteț murdar. Coboară câteva trepte tocite de piatră, deschide ușa. Sună clopoțelul atârnat de pragul de sus. Când te-ai obișnuit cu semiobscuritatea vezi bine totul. Bogății multe adunate la un loc. Mătăsuri foșnitoare, stofe grele, pânzeturi cu licăr de zăpadă înghețată. Negustorul vine din fundul prăvăliei. Acolo este o ușă cu geamuri, care dă într-o încăpere luminoasă și, între ea și prăvălie, un fel de vestibul, probabil cu luminator în tavan. În prăvălie, pe peretele din fund, în stânga, o lampă mare cu petrol, agățată în cârlig, oglinda ovală reflectă flacăra ca un vârf de daltă foarte lată și ascuțită.

Negustorul apare prin ușa din fund. Are o tichie neagră pe cap. E bătrân și voinic. Peste cămașa albă poartă o vestă neagră, garnisită cu mătase tot neagră. Cam roasă, tocită, dar bună de purtat. Perciunii lungi sunt suri ca și barba scurtă, neîngrijită, încâlcită. Ochii îi râd veseli. Se cunoaște cu Stan. Conversație. Jupânul Levi întreabă de sănătate, de gospodărie. Cum merge cărăușia, mai face și altă negustorie? Merge și asta bine? Vrea

badea Stan cumva bani cu împrumut? Noemina, Noemina, strigă bătrânul Levi. Apare o femeie tânără. Ea îl privește pe ascuns mai mult decât cu simpatie pe Stan… Poate badea Stan vrea un pahar de vin? Sau mai bine un ceai? Sau o cafea? Nimic?! Bine, atunci, copilă, adă pe tavă de toate câte am spus: o carafă cu vin roșu, dulceață de trandafiri, cafea neagră amară și ceai rusesc să-l bem cu zahăr în gură. Cine vrea să-l bea așa. Eu beau fără. Grăbește-te, suntem în întârziere. Femeia tânără iese.

Își mai aduce aminte Stan de fata cu cosițe groase și negre care a fost ea mai demult? Când Stan lucra la cărămidărie și a cărat cărămizi pentru casa pe care Levi a ridicat-o în târg, mai la deal sub pădure? Fetița de atunci a crescut, s-a măritat, bărbatul ei a murit peste un an și ea a rămas văduvă tânără și, uite, a început să se ofilească. Bagă de seamă jupânul Stan cum a și început, vai, așa devreme toamna și nimeni nu poate să oprească asta? Poate să o întârzie, dar asta numai un bărbat așezat și care cunoaște bine viața și rosturile ei… da, da… Au fost atâția, dar fata n-a vrut să audă. Fată!? E femeie în toată legea și curând, curând va fi o femeie în vârstă după ce a fost atâta vreme o văduvă tânără. Ei, da… Stan ce face? Cui lasă averea lui, că este, este, el, bătrânul Levi aude, știe, pricepe… Nu are de gând să se însoare, să facă și el copii, să se bucure de munca lui?…

Stan ripostează cu întortochelile lui obișnuite, cu umor și ironie, față de sine mai ales. Ce păcat, ce păcat că atâtea lucruri ne despart, ce prostie, dar lasă, sunt multe altele mai importante care ne apropie… Și Noemina o să-și găsească până la urmă ursita, și Stan pe a lui. De sus, Dumnezeu veghează și nu uită pe nimeni, oricât de ocupat ar fi el *acolo*, și nu iartă pe nimeni, dacă a păcătuit după cum și noi aici pe pământ, dacă

primim o palmă, trebuie să dăm două înapoi… Și dacă nu primești nimica? întreabă Stan. Râd amândoi.

Au fost aduse în tăcere toate cele cerute. Stan bea vin roșu dintr-un pahar de sticlă groasă și aurie atunci când o privești în bătaia luminii.

Da, treburile îi merg bine. Foarte bine, mai ales de când se ajută cu un om de pripas, dar omul ăsta s-a dovedit îndemânatic și cu noroc la casa cui îl are. Stan ar vrea să-i cumpere un rând de haine de duminică, fiindcă el se poartă *nemțește*, și unul de toată ziua și ce mai trebuie pe dedesubt, cămăși, izmene. Are și măsurile lui și după ce ia ce-i de luat de la jupân Levi – stofă și pânză – se duce la croitor, iar nevasta croitorului va croi cămășile și izmenele. Nu-i bine așa? Vreau să-l omenesc pe Chirică, să-i fac un dar la care nu se așteaptă… – *Cum îl cheamă?* Chirică! *Chirică!?…* Parcă tot așa îl chema și pe flăcăul cam pirpiriu, ager și ascultător care până la urmă a dat foc rateșului pe care-l arendase Haim… la Vadu Turcului? Da, așa îl chema, bătrânul Levi își amintește bine și l-a cunoscut și pe acel Chirică. Au ars toți ca șoarecii. Haim. Doar cu trei seri mai înainte îl văzusem. Îl lăuda pe sluga lui, Chirică, așa ceva nu mai avusese el niciodată, harnic și priceput și cu noroc la casa unde stă…

Dar de unde știi, jupâne, că el a dat foc? Sunt urme, au fost dovezi?

Ah, ce întrebare, ce întrebare… Urme! Ce fel de urme, dacă totul s-a făcut scrum și n-a rămas nici măcar o grindă afumată și nicio făptură vie din câte erau acolo? Dar *eu știu!* N-am nevoie de nicio dovadă. Când Haim și-a dat duhul în flăcări m-a strigat. Eu dormeam în casa mea de aici, din târg, unde știi. M-am trezit. Nu m-am mișcat din așternut. Nici n-am deschis ochii.

Și așa am văzut tot. Cum acel Chirică, după ce au adormit buștean cu toții, a mers în odaia cu ușa ferecată unde Haim își ținea banii și giuvaierele. Avea destule, Dumnezeu să-l odihnească. Era lacom la avere și zgârcit. Un vândut lăcomiei sale, ăsta era Haim. Pe mine, prietenul lui, m-a jefuit și m-a înșelat. Dar îl iubeam. Am închis ochii și-am văzut. Omul lui de încredere a descuiat cutia de fier zidită în perete. Și n-a luat de acolo nimic. Nimic, *în afară de un inel cu piatră verde.* Restul l-a răsturnat în mijlocul odăii: o avere, o avere mare, aur, nestemate, polițe…

A ieșit, a încuiat ușa. A stropit pe unde trebuia cu gaz, a pus paie și a dat foc, din mai multe laturi, după ce a încuiat toate ușile și la grajduri, la cotețe, peste tot locul. Ardea într-o singură flacără mare totul, cum ai aprinde o căldare plină cu rășină. Arde… Chirică stătea cocoțat pe ghizdul fântânii. În mână ținea o plasă moale și elastică, ochiuri mărunte, atârna de mâna lui ca un norișor verzui. Când m-a strigat Haim și m-am trezit, argatul a auzit el ceva, a ciulit urechile, dar el avea *atunci* o treabă mai importantă. Când Haim n-a mai putut striga, când l-au înghițit de tot flăcările, am văzut sufletul lui ca un porumbel alb ieșind dintre flăcări, alb, alb, fără să-l atingă nici fum, nici flacără, cu toate că Haim a fost așa un mare păcătos. Dar Chirică a aruncat plasa și a prins porumbelul și l-a băgat în traistă.

Și așa s-a întâmplat și cu ceilalți, nevasta și cei trei feciori ai lui Haim. Dumnezeu să-i odihnească, semănau leit tatălui lor și se străduiau să-l întreacă, aveau timp, erau încă așa tineri, sărmanii. Iar nevastă-sa n-a apucat să deschidă ochii, să vadă ceva, s-a topit în somn, fără să suspine. Crezi c-a iertat-o cel de pe fântână? A luat-o și pe ea… Eh, dar poate te grăbești…

În timp ce vorbea, bătrânul a tăiat, a măsurat, a făcut pachete, a socotit. Să le poarte sănătos argatul dumitale. Poate nu-i decât o potrivire întâmplătoare. Și dacă te gândești, nici n-are cum să fie. Parcă pe câți evrei nu-i cheamă Enoh sau Haim și pe câți creștini Ion sau Gheorghe sau Stan… Mergi sănătos. Și când mai treci prin târg nu cumva să-l ocolești pe bătrânul cu un picior în groapă, Levi. Și dacă te gândești la vreo afacere, dă-mi de știre. Cu bine, numai sănătate s-avem, că belelele curg…

Stan pleacă însoțit de bătrân.

Prin dreptul ușii cu geamuri din fundul prăvăliei de mai multe ori a trecut, dintr-o parte în alta, femeia tânără.

*

Gater în pădure.

Stan a terminat de arvunit buștenii. Acum se bea aldămașul. Poiană largă, bușteni, pădure tăiată. Plutași, tăietori de lemne, trei ciobani, un pădurar, un misit, doi oameni ai stăpânirii. Arendașul pădurii. Stan tocmai a închinat, arendașul umblă cu ochii după o muierușcă tânără care trece din om în om cu o oală de vin.

Un lung șopron făcut din bârne negeluite, cioplite în grabă cu barda. Acolo sunt mese lungi puse cap la cap, bănci pe ambele părți, improvizații, însă făcute cu mână sigură, scândură groasă fixată pe căpriori de lemn verde.

Apa bălteşte în vad. Acolo se leagă plutele. Gaterul pus în mișcare de apă. Numai pânza fierăstrăului este metal (scump, scump, oțel suedez, arendașul nu se dă în lături să ia șapte piei de pe om și să-i înșele deopotrivă pe dracul și pe Dumnezeu, dar scula e sculă, altfel nu se poate), restul lemn și iar lemn.

Apa lovind în paletele roții. Ritmul. O cascadă nu prea mare în apropiere. Fulgere scurte: fierăstrăul lucrează. Bușteanul despicat lent de colții de oțel. Cei doi oameni care îl manevrează.

Există și lume fără treabă. Ca la un târg. A și fost mai de dimineață un obor de vite. Gaterul nu e izolat. Drumul îngust și întortocheat, dar destul de bine întreținut taie pieziș liziera pădurii, duce spre satele care se și zăresc pe sub coastele despădurite din loc în loc, până sub munți.

Țărani, negustori de vite, doi geambași, țigani lăutari și corturari. Unul spoiește cazane, lângă un foc mic, altul ciopleşte linguri și coveți din lemn de tei. Unul gras și măsliniu, gol până la brâu, taie inele dintr-o țeavă de bronz, le șlefuiește. Le face la cerere. Trei femei nu tocmai tinere își așteaptă rândul. Priviri curioase, una lăsată pe vine lângă îndemânaticul meșteșugar, celelalte șușotesc.

Animație sub șopron. Se bea, se râde, se povestește.

Stan, o clipă singur. Pălăria cu gardină lată, haina scurtă de șiac. Biciul înfășurat pe umăr. Spre el se îndreaptă arendașul pădurii. Nu este altul decât fostul hangiu de la Mierla și greieru. Nu, nu mai ține hanul. Da, a pierdut și el destul. Dar a și câștigat. Cine pierde câștigă, știi și dumneata asta, jupâne, spune fostul hangiu. Se cunosc de multă vreme, în împrejurări pe care poate ar fi bine să le uite amândoi. A fost bună învoiala de azi, cu buștenii. Să fie într-un ceas bun. Hanul e acum părăsit? Nu, îl ține un pitic. Un pitic?! Da, unul venit tocmai de la Gurile Dunării, ținea în păpuriș o cherhana până a trecut pe acolo cam cherchelită într-o noapte cu lună plină Crăiasa Scrumbiilor și a măturat cu codița ei de aur, ceva mai mare decât o frunză de alun despicată, ditamai magazia de pește, iar

pe pitic l-a scăpat o scoică, l-a închis în sipetul ei și l-a ținut între cărnurile zemoase de acolo până a trecut urgia. Un pitic norocos. Poate! Dar hanul e mai mult gol… Însă pe Anghelina ai luat-o cu dumneata. Păi, Anghelina face cât cinci argați credincioși.

Chirică se mișcă printre oameni. Se încrucișează cu Anghelina. Chirică se înclină ca un paj. Anghelina își joacă fustele. Oamenii râd. Beau. Adus de Anghelina, vinul se vinde mai bine și se bea mai cu plăcere. Chirică face o reverență de câte ori trece pe lângă Anghelina. Nu se poate ști dacă ei doi se cunosc. Dar pe cine interesează asta? Pe nimeni! Și apoi, au haz, ia te uită…

Păpușarul.

Da, este și el aici.

Se pregătește să dea o reprezentație. Este destulă lume. A ajuns încă de cu noapte la gater. S-a gândit să-și cumpere o iapă tretină. Dar nu a găsit ce căuta. S-au înmulțit geambașii, hoții și mijlocitorii de orice fel. Iar caii, când nu te aștepți, găsești la ei o meteahnă ascunsă. Nu mai sunt caii de altădată. Dar viața e plină de farmec și neprevăzut. Bunăoară, spectacolul de azi va înveseli inimile tuturor.

Fata frumoasă și nespălată ca totdeauna. Ucenicul pirpiriu și foarte îndemânatic în tot ce face.

Se improvizează scena. Scânduri, scoabe de fier, pânză colorată și chiar o cortină de catifea. Roasă și prăfuită, dar neciupită de molii sau pătată de muște. Vișiniu, licăr de apă adâncă, stătută.

Lume, lume, declamă păpușarul, improvizează, niciun efort, nimic artificial, a trecut direct de la conversația dezlânată și

amicală cu Stan la prezentarea spectacolului. Stan îl ascultă încântat, ochii țintă la gura meșteră a acestui om.

Folosind și lada căruței, ucenicul păpușarului și fata fac, ca într-un joc de cuburi, în văzul lumii, micul teatru.

Lume, lume… Suntem păpușarii. Noi din lacrima noastră facem lumea să râdă cu lacrimi. Noi avem ochi și pentru bun, și pentru rău. Din nimic, noi zidim o lume pe placul nostru. O facem din albă neagră și din neagră albă. Fata cea frumoasă și nevinovată la un semn se face căpcăun și fiară cu trei capete. Eu numai clipesc din ochi și curajosul ofițer cu zale și coif și sabie grea o ia la sănătoasa printre picioarele mele: un biet iepure cu ochii roșii și blana plină de scai. O puteți vedea pe Ileana Cosânzeana în pielea ciobanului care trece oile prin vad, iar pe Făt-Frumos umblând cu cioara vopsită. Numai proștii cred că ne batem joc de voi, dar noi vă iubim. O întâmplare tristă urmează uneia vesele și în timp ce ucigașul își primește răsplata cuvenită, fiica mortului se mărită cu prințul dezlegat de vrajă. Mărioara îl opărește pe vicleanul dascăl, popa cade în hârdăul cu lături, primarul o ia la sănătoasa ziua-n amiaza mare prin mijlocul satului, iar Vasilache o iartă pe Mărioara. Mărioara se ceartă cu Vasilache dimineața-n târg și se-mpacă noaptea-n pat…

Gaterul se oprește.

Se adună lume.

Discursul păpușarului este întrerupt de râsete, apostrofări din mulțime. Între doi copaci groși, ucenicul întinde o frânghie pe care va face echilibristică frumoasa jegoșică a păpușarului. Ucenicul nu reușește să fixeze cum trebuie frânghia. Cine îl ajută și totul iese bine într-o clipă? Chirică! Se pare, se înțeleg

foarte bine. Fata îi privește pe rând în timp ce își face treburile ei.

Stan urmărește totul amuzat, reținut, jucând oarecum apatia.

Anghelina și încă o slujnică, mai în vârstă și foarte grasă, vând acum, pe lângă vin, plăcinte cu poalele-n brâu pe care le scot calde din cuptorul din spatele șopronului.

*

Vrednică slugă ai, jupâne, îi spune lui Ipate păpușarul. Frânghia asta are un dichis. Numai eu îl știu și ucenicul ăsta al meu, isteț și îndemânatic, nu-i vorbă, ăsta n-a putut-o prinde. Și argățelul dumitale… Uită-te la frânghia asta cum stă… Nu te pricepi, dar eu știu… Nu-l dai cu împrumut? Că altfel, se vede, ha, ha, n-ai de gând să scapi de el!

Stan râde, ocolește.

Lume, lume… Prima reprezentație de astăzi este povestea prostiei omenești! Nemăsurată prostie, cum te mai iubesc oamenii și te cresc în casa lor ca pe copilul cel mai drag!… Strângeți bine curelele, legați mai cu nădejde brâul… Altfel, lume, lume, oameni buni, vă prăpădiți de râs. Vă pierdeți izmenele. Fetelor și nevestelor, nu luați în nume de rău veselia păpușarului. Păpușarul are gura mare și mâna spartă, dar inima lui vă încape pe toți. Pe toate!… Legați-vă betele și strângeți bine de tot basmalele. Faceți două noduri. Vine vântul. Vine urgia. Țineți-vă bine de gâtul cui vă are și de mâna cui vă vrea…

Lume, lume… Râsul te omoară, plânsul te trezește. Gata! Ochii la mine, lume, lume!

Păpușarul dispare în spatele cortinei.

Pe un butoi mare, așezat vertical lângă coloratul teatru (pe panouri sunt zugrăvite scene și personaje dintre cele amintite mai înainte, dar și draci cu coarne, cozi lungi, copite și femei sprâncenate și cărnoase dezbrăcățele, un Pegas, un Grifon și o Sirenă), în picioare, o siluetă omenească nemișcată, înfășurată de la umeri la glezne într-o mantie violetă cu stele aurii, capul de asemenea ascuns într-o glugă fără tăieturi pentru ochi.

Liniște.

Mantia, gluga cad la picioarele celui de pe butoi. Care nu e altul decât Chirică! Îmbrăcat într-o țesătură moale, mulată pe trup, de la gât la glezne și până la încheietura pumnilor. Obrazul spoit și la fel labele picioarelor goale, podul și fața palmelor, degetele. Vorbește ca un ventriloc. Monologhează stins. Nu toate soacrele au în ele sămânța dracului și nu toate nevestele tinere sunt proaste.

Lumea nu prea e atentă. Chirică nu are haz. Sau nu vrea încă să aibă?… Mimează pe rând un vorbitor demagog, un cerșetor, un spectator care aplaudă înveselit, un curtezan, o domniță mofturoasă. Foarte scurte și sugestive secvențe. Abia se râde ici, colo. Lumea nu-l vrea? I se strigă să plece de-acolo. El tace. Încruntat. Nu râdeți, spune aspru, să nu râdeți… Cineva îl înjură lung și moale. De data asta se râde gros, cu răutate. Se aruncă în el: un cocean de porumb, un măr putred, un os de miel de pe care s-a ronțăit carnea…

Dar Chirică face un semn scurt.

Toată lumea începe să râdă cu lacrimi.

Secvență lungă, poliedrică.

Atâtea feluri de râs etc. etc.

Alt semn și nimeni nu mai râde. Toți își șterg lacrimile. Chirică, serios: plângeți?! Atunci (sare de pe butoi, i se aud vorbele, în timp ce dispare în spatele casei), atunci, fiți veseli și vedeți încă o dată cum arată prostia omenească. Măcar o față a ei...

*

În spatele scenei, două păpuși: fata și mama. Între ele, leagănul copilului. Fata este de fapt o tânără nevastă, mama este soacra cea de toate zilele. Leagănul este lipit de peretele sobei înalte. Sus, pe sobă, un drob de sare cât o căpățână de varză. Femeia în vârstă și femeia tânără încep să urle pe rând, în cor apoi. Drobul de sare de pe horn, cum stă el acolo, dacă trece pisica și dă peste el, îl trântește chiar în capul copilului din leagăn, vai de păcatele noastre, ce ne facem? Apare gospodarul, stăpânul casei, tatăl copilului amenințat de răutatea pisicii și de blestematul de bulgăre de sare... El nu e o păpușă, ci un om în carne și oase. Om? Așa se vede. Este Chirică. El începe să converseze cu păpușile. Mâhnit de prostia soacrei și a nevestei, sătul de ele, pleacă în lume. Dar acolo întâlnește proști și mai mari: unul vrea să bage soarele într-o casă fără ferestre, pe ușă, cu o putină goală. Altul își face un car în casă și vrea să-l scoată întreg pe ușă, iar pentru asta se pregătește să spargă ușorii, în loc să demonteze carul. Cineva vrea să arunce nucile în pod cu țăpoiul. Altcineva se trudește să urce vaca de funie în pod, unde avea aruncat niște fân, iar animalul numaidecât trebuia hrănit... Așa încât omul nostru se întoarce acasă: mai bine printre proștii tăi decât în lumea plină de nătărăi și mai mari și pe care nici măcar nu-i cunoști.

Se râde, se bea, se mănâncă. Păpușarul îi arată lui Stan o tobă mare întoarsă plină ochi cu monede de toate mărimile. Uită-te și dumneata, jupâne, nu țin minte atâtea încasări pe o singură reprezentație. Râde: numai argățelul dumitale poartă toată vina! El a fost cu ideea… dar ce să-ți spun, a învățat rolul pe loc… Văd eu că vrei morțiș să-l faci păpușar, spune Stan, cu un fel de fudulie prostească. Dar acum păpușarul are un foarte nuanțat surâs: te înșeli, jupâne, *acum sunt sigur, nu ți l-aș lua nici dacă mi-ai da pe deasupra greutatea lui în aur…* Stan vrea să răspundă, da, se pare că păpușarul ăsta știe mai multe decât arată, așa că… Dar păpușarul i-a și întors spatele și se îndreaptă spre căruța lui. Strângeți repede, strigă el aspru către ajutoarele lui, plecăm chiar acum, dați zor, nicio vorbă.

*

Stan și Chirică pe un drum singuratec, călări. N-am știut, Chirică, zău așa, că și la păpuși te pricepi. Poate batem în cuie ușa casei, punem capăt negoțului cu sumane și bușteni și restul și deschidem un circ. Ei, stăpâne, știi bine că am rătăcit și eu prin lume și nu-s venit cu ploaia de ieri. Nu dăm noi viața noastră, stăpâne, pentru alta mai bună! Ha, ha, cum așa, Chirică?! Păi, stăpâne, una-i una și două-s mai multe. Mai circ decât viața ce-o trăim noi în satul nostru și în lume nu cred că se află… Oh, stăpâne, auzi oare cum cântă privighetoarea? Om de ești, drac de-ai fi și tot îți mută inima din stânga-n dreapta privighetorile astea… zău… ’Tă-vă să vă bată de privighetori, zânele prințeselor, împărăteselor…

Caii nemișcați, Stan și Chirică, înălțați în șei, ascultă îndelung cântecul privighetorii.

Da, aspră e singurătatea și negru urâtul, Chirică. Dar dacă te-nveți cu ele, nu ți-e ușor să-ți iei două proaste pe cap, cum ar veni, nevastă și soacră. Și cine mai știe, la rândul lor or fi având frați, surori, cumnate, cumetri. Și dacă or fi toți așa?! Bine ți-a stat, Chirică, cu păpușarul și cu tot ce spuneai acolo. De hatârul dumitale am făcut-o, stăpâne, să-ți mai descrețesc fruntea, că pe păpușar nu-l prea am la suflet. Păi, de ce, Chirică? Păi, stăpâne, țineam odată și eu trei cloști și mi-a furat ouăle din cuibar de sub târtița cloștilor și niciuna nu l-a simțit.

Râd amândoi.

Da, și o nevastă bună înseamnă ceva, oho, se înțelege. Dar cum dai de ea? Deh, se poate găsi. Numai să vrei. Cine mai are timp de asta, poate cei tineri. Păi, tinerețea nu se vinde și nu se cumpără, e în sufletul omului. Nu și în punga lui? Hm... Poate că și înțelepți ca tine, Chirică, se vând la iarmaroc de Sfântu' Petru, cu bucata sau cu suta...

Deocamdată, Chirică încearcă marea cu degetul. Încă nu a sosit clipa să-l hotărască pe acest ursuz să se însoare. Trebuie găsită calea...

*

Brusc, când trec pe sub coroanele mai joase ale unor arbori pe drumul pustiu, din frunziș sar doi oameni în spatele celor doi călăreți. Îi doboară, se rostogolesc toți patru în iarba înaltă din marginea drumului.

Chirică saltă, ca o maimuță, pe o creangă mai joasă. Hoțul care îl atacase scoate un cuțit, rânjește sub el.

Stan se ridică într-un genunchi. Atacatorul lui, lângă buturuga unde se rostogolise desprins de Stan, își pregătește

saltul. Stan face un pas înapoi. Caii cuprinși de spaimă o iau la fugă prin pădurea rară.

Stan *cu biciul în mână.* O singură mișcare și gâtul agresorului este prins ca într-un laț. Stan trage spre el, acela cade sufocat. Stan descolăcește cu multă îndemânare biciul. Acum, cu piciorul pe gâtul celui căzut, îngrozit. Totul s-a petrecut într-o clipă. Abia are timp adversarul lui Chirică să-și dea seama, răsucește capul spre Stan, dar biciul i-a înlănțuit și lui gâtul, l-a doborât.

Al treilea, care venea în salturi prin iarbă, se întoarce înfricoșat, dispare.

Chirică sare de pe creangă. Mă duc după cai, stăpâne. E vesel, după o spaimă mare.

Cel de sub cizma lui Stan horcăie. Celălalt încearcă disperat, cu ambele mâini, chircit ca un vierme, să-și desprindă capătul biciului încolăcit de gât. Fiecare mișcare îi agravează starea. Se învinețește, zvârcolirile sunt din ce în ce mai moi.

Stan, liniștit. Ochii reci. Nemișcat. Nimic din gospodarul cunoscut, aerul aspru, dar înțelegător, toropeala firii lui. Nimic. *Un alt om.*

Apare Chirică. Duce caii de căpăstru.

Stan nu pare să-l vadă. El continuă să apese cu talpa cizmei gâtul hoțului și să tragă încet biciul spre el, cel spânzurat la celălalt capăt s-a înmuiat de tot, omul de sub cizmă abia mai mișcă. Este cruzimea lui Stan *diavolească*?

Nu-l omorî, stăpâne. Chirică e înspăimântat, nedumerit. Mila lui este *omenească*?

Fața lui Stan. Ceva se schimbă. Pumnul care strânge biciul se desface. Biciul cade din mâna lui Stan. Brusc, parcă trezit din somn, ridică piciorul de pe gâtul celuilalt.

Amândoi hoții zac în iarbă.

Stan își trece mâna peste fața plină de sudoare. Murmură pentru sine: *ce era să fac?...*

Chirică, lăsat pe vine (mirat, înfricoșat, încântat, stăpânit de stări contradictorii, încercând să le ascundă, nereușind etc.), își șoptește la rândul lui sieși: *ce am făcut?*

Stăpân și slugă se uită unul la altul. O clipă, pe umerii lui Stan stă capul lui Chirică, pe umerii lui Chirică se vede capul lui Stan...

A fost doar o nălucire.

Stăpân și slugă stau acum față în față și râd.

Caii smucesc de căpestre, frâiele în mâna lui Chirică.

Cei doi hoți se dezmeticesc lent, pândesc o clipă și o iau la fugă care-ncotro.

Chirică bagă două degete în gură și fluieră năprasnic în urma lor. Crengi rupte, dupăială ce se pierde în văile adânci perdeluite de copăcet mărunt, din loc în loc, uriași arbori singurateci, un ținut de dealuri abrupte și văi adânci întunecate.

Locuri pustii.

Stan râde în hohote. Chirică pune o palmă la gură și începe să latre ca un dulău de stână. Stan își privește mohorât biciul. Nu mai râde, îl înfășoară pe umăr.

Cei doi încalecă. Se depărtează.

Caii merg la pas. Chirică îl lasă pe Stan să treacă înainte. Ceva nu e în regulă cu șaua lui? Se tot răsucește, se face sau chiar caută ceva la oblânc. Privește mereu, de unde se află, biciul încolăcit pe umărul lui Stan. Se hotărăște greu, nu se poate abține, întreabă totuși cu jumătate de gură: de unde ai biciu' ăsta, stăpâne? De mult vreau să te-ntreb și nu

îndrăznesc… Parcă l-am mai văzut undeva… Stan aude greu? Nu înțelege? Disimulează? Se întoarce brusc în șa: ce-ai spus, Chirică? Nimic. Nimic, stăpâne… mi s-a părut că șchiopătează iapa dumitale și mai și bate nu știu ce la șaua mea… Vezi în plosca ta, dacă mai e vreo gură de vin, spune Stan.

*

Odaia lui Stan.

Interiorul cunoscut. Mai multe, mai arătoase lucruri, dar harababură, dezordine. Curățenie nu prea. Pe jos, în loc de lipitura de lut, podele de scânduri, gospodărește frecate, dar nemăturate. La geamuri, perdele pătate de muște. Lângă singurul scaun de stejar (lustruit, spătar înalt etc.) s-au mai adăugat două la fel.

Seară târzie de iarnă.

Senin. Ger sticlos. Liniște mare. Un țurțure care se desprinde de streașina casei pârâie ca o creangă groasă de copac ruptă de vânt.

Lună plină.

Totul se vede din odaia lui Stan, prin jumătatea de perdea dată la o parte. În interior, doar opaițul și focul din vatră.

Ceasul din perete. Cucul de lemn se repede bezmetic din cușca lui ca un porumbar minuscul și cântă de zece ori.

Stan, lângă vatră, pe scăunel, trage din pipă.

În liniștea mare se aude urletul prelung și nu prea depărtat al lupului. Câinii latră în cor, furioși, în multe ogrăzi, se reped năuci în garduri și fac salturi mari piezișe, ca și cum ar vrea să muște luna. Se liniștesc treptat.

Intră Chirică, după ce în tăcerea din nou atotcuprinzătoare se auzise strident scârțâitul pașilor lui pe zăpada înghețată, ușa de la intrare, cea de la tindă apoi. Zgribulit, se repede spre vatră. Păstrează pe umeri cojocul și pe cap căciula, în timp ce își freacă îndelung palmele la gura vetrei. Foc mare, dar calm.

Tac amândoi, stăpânul și sluga. Fumul urcă în vălătuci groși din pipa lui Stan, face nesigur capul pe umerii lui. Chirică este și el cuprins în norul de fum. El închide ochii, trage cu nesaț, dar furișat pe nări, îi place.

Apucă-te de fumat, spune în șoaptă Stan. Rânjetul lui tăcut. Crapă ouăle corbului de frig, spune Chirică. Lupul nu se mai teme de om. Și mai rău: nu-l mai respectă, nu mai dă nici un bănuț găurit pe el. Ajung de se culcă obosiți sub gardul grădinii. Fiindcă sunt flămânzi. Foamea gonește pe lup din pădure. Când e flămând de mai multe zile, lupul se înrăiește, e drept, dar nu mai tare decât omul. Setea înconjoară, dar foamea dă de-a dreptul. N-a plouat, n-a nins. Șapte vaci grase, șapte vaci slabe, ce visează faraonul, poporul înghite pe nemestecate și spune: mai dă-mi. De unde să-ți dau? De unde n-ai. Vorbe... Totul e bine la vite, la păsări. Chirică tocmai a dat o raită. A dat drumul și lui Zurzan de pe lanț. Bălan e cam galeș, o fi gustat din umbra lupului și miroase cai verzi pe pereți... N-a gustat nimic. E bătrân. Bătrân? Hm... Ce-i aceea bătrânețe? (Ha, ha, un fel de nechezat nici de plăcere, nici de supărare...) Poți număra stelele, iar luna taie ca briciul și te-mbolnăvește de ce-ai văzut și nu poți pune mâna... Tot așa era în noaptea când l-a păcălit vulpea pe urs, spune Chirică. Ai fost cumva pe-acolo? Dacă a fost?! Nu numai! El era chiar cărăușul. Era angajat la un negustor de pește. Căra un car cu pește, era în Postul Crăciunului, dezlegare la pește, nu mai știu care zi. Vulpea s-a

făcut moartă-n drum. Chirică a aruncat-o în sanie deasupra peștelui care începuse să înghețe. O jupoi în sat și ademenesc cu blana ei altă vulpe, mai fără coadă și cu ochi albaștri. Vulpea a împins cu picioarele o mulțime de pește din sanie. Chirică pe lângă boi. Vulpea a sărit și ea jos, a adunat peștii din drum și, pe când se ospăta, apare ursul. Avea pe atunci un codoi mai ceva decât vulpea, deh, pe măsura lui. Ca să prinzi și tu pește cât vrei, bagă-ți coada asta afurisită-n baltă, stai acolo până dimineața și ai să scoți jumătate de baltă. Ursul așa a jucat precum vulpea i-a cântat. A venit înghețul ăsta, ei, da, chiar ăsta de-acum! Trage ursul, trage lacom să cărăbănească tot peștele din baltă. I-a rămas coada acolo… Ha, ha, asta-i o minciună pe care a spus-o altul, Chirică, mult înaintea ta. Dar nu credeam să ți se fi întâmplat chiar ție! *Nu mie,* stăpâne, ursului. Așa mai vii de-acasă… Dar ce s-aude afară?!…

*

Vin din curtea vecinului, sporite de aerul bocnă, țipetele unei femei, înjurăturile, mormăiala ucigașă a bărbatului. Alergături, zăpada scrâșnită sub tălpi, lătratul câinilor. Țipă și niște gâște care visaseră urât într-un coteț. Stan se duce fără grabă la fereastră. Încearcă să vadă iscodind femeiește, de după pânza ridicată cu două degete până în dreptul ochilor. Nu se zăresc decât umbre alergându-se una pe alta, pe rând retezate de ulucii gardului. Încep să latre câinii lui Stan.

Chirică iese precipitat pe ușă.

Stan se întoarce lângă foc. În treacăt, o privire gânditoare spre *biciul încolăcit la locul lui* pe tocul ușii.

Treptat, zgomotele, urletele, păruiala încetează. Mai latră câte un câine. O pasăre de noapte, foarte departe, trimite sau primește un mesaj.

Intră Chirică.

Simulează spaima. Mască tragicomică. Vai, vai, vai… Stan îl ascultă. Concentrat, grav. Păi, ce să fie… Uite, vecinul Haralambie o aleargă prin ogradă pe nevastă-sa Ioana, s-o omoare și nimic alta… Haralambie? El! Ioana *noastră?* Păi, care alta?! Nu se poate… Uite că da! Păi, tocmai Ioana care noi știm că-i ruptă din rai de harnică și pricepută-n toate cele? Că ține casa ca pe un pahar? Nu se află nimeni mai săritor la nevoie ca ea. Nimeni! Că și Stan, și Chirică știu amândoi prea bine. Ce s-ar fi făcut ei, bărbați singuri, într-o gospodărie așa mare ca asta (cu toată hărnicia și îndemânarea lui Chirică, nimic de zis), și de-ar fi numai atât. Dar la sărbători, colacii, iar când nu e nimeni acasă, până și tufa de trandafiri de la colțul cerdacului o îngrijește Ioana. Și fără s-o cheme cineva, singură, unde-ți este nevoia mai aprigă, acolo ți-o ghicește și pune amândouă mâinile unde trebuie. Și nu cumva Haralambie a înnebunit din senin sau l-a otrăvit argintul viu ce-l picură luna prea plină de vrăji și făcături de tot felul? L-o fi mușcat vreun câine turbat și el o fi crezut c-a visat un înger, iar acum trebuie hingherit câinele și cu toată părerea de rău căsăpit și aruncat în râpă, cine știe dacă nu cu tot cu om, hm?! Doamne ferește, cum dă năvală nebunia peste om… Din nimica, stăpâne… (Cei doi sunt din ce în ce mai serioși, se înțeleg de minune. Batjocura și duioșia balansează egal dialogul.) Nici luna, nici câinele. Nimeni și Nimica sunt stăpânii omenirii, ei sunt regii cei nebuni și fac numai cum îi taie pe ei capul… Păi, Haralambie, ce-l cocoloșește muierea asta și-l ține ca pe un Crai de Ghindă, și rău

face! a venit pe înserat de la pădure. Și, flămând și înghețat, și-a fript limba și cerul gurii cu borș. O fi ținut biata femeie mai mult pe plită borșul. Tot pentru Haralambie, să-i fie mai bine. Iar Haralambie, nici una, nici două, ciondăneală, blagoslovenie, pumni. Și pe urmă alearg-o prin odaie, prin ogradă, cu parul în mână, că el e bărbat, nu căcat, că-i stăpân în casă, și poate să fie Ioana sfânta sfintelor, cum și este, pe partea asta, el nu-și face griji, pune mâna-n foc, dar să nu-l opărească pe el cu borș. Căci mâncarea ce o dă femeia bărbatului ei trebuie să fie nici prea caldă, nici prea rece, nici fierbinte, nici sleită. Potrivită să fie, muiere, tu-ți grijania și închinarea cui te-a făcut. Potrivită! Așa zic și eu, Chirică: *potrivită.* Potrivită, stăpâne. Păi, să știi, Chirică, de data asta Haralambie a avut dreptate. Bine i-a făcut, mai rău trebuia. Păi, cum să nu știe ea când trebuie luat borșul de pe plită?! Așa-i trebuie: să se-nvețe minte…

Cei doi se privesc adânc în ochi. Măștile lor fac explozie. Hohote mari de râs. Opaițul pâlpâie. Râsul iese din casă și cuprinde lumea înghețată de afară.

În timp ce, prin fereastra vecinului, perdeaua nu e bine rulată pe vergeaua din lemn de corn, se vede cum Ioana, în cămeșoiul lung de noapte și despletită, suflă cu grijă în lampă, ca de obicei înainte de culcare.

Într-adevăr, strașnic bărbat Haralambie… Râsul se stinge încet. Oboseală.

*

Focul arde în sobă.

Cușca pendulei, greutățile de zinc, inegale, nemișcate. Limbile negre, cu săgeți în vârf, au trecut de miezul nopții.

Stan și Chirică, la masa scundă, adusă lângă vatră, beau vin negru. Singurătate, plictis. Dar așa cum a fost, vânătorească sau nu, povestea cu ursul și vulpea, nu și-a mușcat oare Chirică măcar mâna de ciudă când l-a păcălit vulpea pe el? Ursul ca ursul, dar cărăușul a fost și el păcălit, oho, batjocorit de cumătra roșcățica, nu?!… Să-i vină și lui Chirică să se fandosească, mai așa, mai *bărbătește*, cum i-a sărit bunăoară adineauri lui Haralambie țandăra?! A, nu! Să nu se supere stăpânul, dar Chirică a judecat altfel: ce păcat să pedepsești un animal așa isteț ca vulpea. Proștii pizmași spun că vulpea este vicleană. Ea e isteață, deșteaptă. Așa crede Chirică… Iar dacă unul se lasă păcălit așa prostește, unul sau oricât de mulți, oricine ar fi el, oricât sobor ei, nu înseamnă oare că și merită?! Iar la urma urmei, ce-am fi povestit noi în noaptea asta lungă de iarnă, dacă n-ar fi fost gogoașa asta, stăpâne…

Atunci să-ți spun și eu una, Chirică… Încă aveam caș la gură, abia îmi dădeau tuleiele. Trăiam fără căpătâi, băiat orfan și așa de străin, de parcă eram căzut din cer. Eram supus, ascultător și cam nătărău. Eu vedeam tot ce se întâmplă în jurul meu. Dar nu aveam cuvânt. Eram nimeni, fiindcă nu puteam vorbi. Omul e om, Chirică, numai atunci când poate da pe gură tot ce are în cap și e ascultat. Altfel nu e om, e un fel de păpușă de lemn pe care o mișcă păpușarul și vorbește pentru ea. Chirică, potlogarule, oare tu știi că și lumea, cândva, tot de la Cuvânt a luat ființă?… Dar eu eram așa bicisnic, încât nimeni nu-mi mai spunea pe numele meu: Ipate sau Stan. De unde până unde, eu eram Ionică cel prost…

*

Se derulează povestea flăcăului orfan lucrând cu ziua, nevoit să o facă pe prostul pentru a-și depăși mediul. Va câștiga pariul pus cu flăcăii din sat, mărginiți, egoiști, proști cu adevărat: sub ochii lor și ai bărbatului fudul și imbecil (și chiar îndemnat, încurajat de acesta), Ionică va reuși să se facă iubit de nevasta acestuia (pe care de altfel o cunoștea prea bine de pe când fusese argat la tatăl ei, popa Cioric), toți trei fiind fiecare mulțumit, împăcat în felul lui: femeia fiindcă își întâlnise fostul iubit de pe când era ea fată mare; bărbatul că a câștigat „pe nimica“ o sumă de bani (de fapt, miza pariului dintre mărginiții flăcăi și inteligentul, singuratecul Ionică); acesta din urmă, bucuros că i-a dovedit pe proști. Tocmai el, Ionică cel prost!

*

Acasă la Stan.

Odaia de oaspeți. Se mai numește „odaia curată“.

Lăicere, velințe, covoare, perne. Zestre pentru trei fete de măritat!

În mijlocul odăii, o ladă ferecată. Un obiect vechi, masiv, lemn de stejar lucrat cu dalta, legat în chingi de fier. Capacul dat peste cap. Belciugele pentru lacăte, nemișcate. Lacătele nu se văd. Lada e goală.

În picioare, lângă ladă, Stan. Ușa închisă. Lumina pătrunde destul de greu prin perdelele de borangic, groase, prăfuite. Cu spatele la ușă, înfricoșat de moarte, Chirică.

Biciul în mâna lui Stan.

Cum ne-a fost vorba, Chirică?

Da, stăpâne. Am păcătuit…

De ce, Chirică? Nu ți-a fost bine la mine?

Prea bine, stăpâne.

Nu m-am purtat eu ca un părinte și ca un frate mai mare cu tine?

Ba da, stăpâne.

Te-am socotit eu vreodată sluga mea ticăloasă și am măturat ograda cu tine sau te-am trimis să dormi în staul?

Nu, stăpâne. Nu și iar nu!

Nu și *iar nu*... bine, slugă necredincioasă. Atunci de ce-ai umblat la lada asta?

N-am vrut, stăpâne.

Nu ne-a fost vorba că peste tot în casa asta poți cotrobăi cât vrei, dar în *lada asta* să nu te uiți orice-ar fi?

Da, stăpâne!

Și de ce-ai umblat?

Nu mai umblu!

Nu mai umbli?

Jur.

Da? Bine! Atunci ține asta, ca să nu uiți jurământul. Na, spurcăciune, slugă fățarnică.

Îl lovește cu biciul. Lovituri grele, sacadate, neîntrerupte. Chirică se zvârcolește, urlă, cere iertare.

*

În casă.

Stan, gata de plecare. Traista cu merinde, pălărie neagră cu gardină lată, sumanul scurt. Toporișca.

În cuiul lui, pe ușorul ușii, biciul. Stan se cam învârte pe loc. A uitat ceva? Nu-și aduce aminte?

Pe rând, obiectele din casă. *Biciul, la locul lui. Atârnă.* Un șarpe uriaș care se preface că doarme. De fapt, el pândește. În orice clipă se poate ivi ceva de înhățat.

Evită Stan să-și ia, ca de obicei, biciul, să-l înfășoare pe umăr? În cele din urmă se hotărăște. Se apropie de ușă. Întinde mâna. Biciul, în cui. Chipul lui Stan arată acum, în toată puterea lui, o suferință adâncă, o speranță de neatins. Retrage mâna. Privește de aproape biciul. Abia acum îl ia în mână. Dar, iată, *mânerul scurt din lemn tare se înmoaie în mâna omului. Se topește repede, ca o lumânare groasă de ceară ținută deasupra focului. Omul își stăpânește bucuria. Mișcă mâna, fioroasa împletitură se risipește*, e uscată, friabilă. Pe jos un morman de cenușă. În mâna omului nimic. Stan strânge totul în făraș, aruncă în sobă. E vesel. E bucuros. Dar se stăpânește. Doamne ajută, murmură.

Stan iese din casă.

În prag, masca lui zeflemitoare. Nici trist, nici vesel, nici supărat. Rece, prietenos, dar mereu stăpânit. Ca totdeauna.

Chirică îl privește. Caută să deslușească pe chipul lui dincolo de ce vede. Îl cunoaște bine. Nu înțelege, dar simte. Îi apropie, se pare, o *stare de bine* pe care amândoi o ascund cu dibăcie.

Se despart fără vorbe. Stan pleacă. Chirică rămâne acasă.

*

Iarmaroc.

Într-o margine, târgul de vite.

Dimineața, în zori. Luna plină încă nu s-a stins. Palidă într-un cer și mai palid.

Stan și Chirică. Crucea iarmarocului, zi de sărbătoare. Fiindcă nu au venit cu treburi importante (firește, dacă se ivește ceva de târguit, da, asta se poate, mai ales în târgul de vite), ei amândoi mai degrabă or să caște gura.

Se pare, va fi o zi bună pentru o petrecere pe cinste. (Dar cu măsură!) Nici nu a răsărit soarele și ce larmă, ce mirosuri: fum, baligă, busuioc, câte și mai câte. Lanțurile, scrânciobul, bărcile și toate „comediile“ au început să se învârtească, să se miște, să scârțâie. Lumea iarmarocului, aceea care nu doarme niciodată, acum e mai trează ca oricând.

Să se despartă ei, este de părere Stan. Fiecare cu ale lui, azi. Dar înainte de apusul soarelui să se întâlnească. Unde? Păi… păi, fără îndoială, cel mai bun loc ar fi la căruța păpușarului. Nu este azi la iarmaroc? Nu se poate. El nu lipsește niciodată. *Nu poate* lipsi. El este inima iarmarocului. Căruța se transformă în cort, în baracă de distracții. Fără el, iarmarocul n-are niciun haz. Crezi? Oho! Păi, dacă eu sau dumneata, stăpâne, n-am avea inima asta care bate-n piept și care, de fapt, nu e nimic altceva decât o pompă, nu mai umblam noi acuma tranca-fleanca-n bâlciu' ăsta! Deștept ești, Chirică, te pomenești că și pompagiu ai fost până a nu veni la mine… Eh, stăpâne, uite la câinele ăsta jigărit care ne amușină acuma. Nici el n-ar fi dacă nu i-ar merge (și când e flămând, și dacă l-ar cuprinde turbarea) pompa asta, dacă inima lui de câine n-ar bubui în pieptul lui scobit. Grabnic? Chiar așa: bum, bum. Chirică, ești și doctor, și filosof, nu numai pompagiu. Marș, javră ticăloasă, dacă nu ești cu băgare de seamă, te mușcă pe furiș… Așadar, înainte de apusul soarelui, la căruța cu păpuși…

Stan intră în ocolul vitelor și se îndreaptă spre locul unde un țăran voinic încearcă un cal de ham. În picioare, în căruța fără

coș, omul scutură hățurile, chiuie, calul zboară într-un nor de praf, omul strânge hățurile, căruța zornăie din fierăria ei, asistența, țărani, geambași, comentează, plutește parcă pe norul de praf.

Chirică se pierde în forfota iarmarocului.

*

Iarmarocul, în toiul lui.

Lume de tot felul, țărani, târgoveți, cărturari, un popă, un ofițer, țigani lăieți sau lingurari etc. *Menajerie*, *Circ*, *Roata norocului*, *Încercarea puterii*, *Valurile Dunării*, *Călușei*. Și câte se mai nimeresc, multe.

Atrage atenția (fără să iasă prin ceva din comun, poate doar zdreanța atârnată la intrare, un fel de steag fleșcăit, dar care își schimbă culoarea după cum îl bate vântul sau numai îl mișcă greoi aerul dospit) un cort mărunt din scânduri și pânză colorată. Lumea nu se prea înghesuie în jurul lui, dar toți îi dau ocol, trag cu ochiul, cu urechea. Din când în când, unii intră, singuri sau perechi. Nimeni nu face, ca de obicei, reclamă la reprezentația asta. Cei care ies sunt îngândurați, grăbiți. Rar, câte unul râde, dar ca apucat de streche, hohotele îi rup fălcile.

Chirică se scarpină la ceafă, își îndeasă pălăria cu boruri mici, cam vânătorească, pe frunte, își potrivește scurt umerii în haina lui strâmtă, „nemțească“, și intră.

În cort este instalată un fel de ruletă primitivă. În jur, oameni care pontează sau se uită. Niciun alt obiect în afară de un piedestal gros, înalt ca la un stat de om, care se termină cu un capitel retezat: un fel de soclu. Pe acest soclu stă în coadă o maimuță sfrijită îmbrăcată cu o tunică roșie cu bumbi de argint

și pantaloni verzi cu vipușcă neagră. Maimuța e liniștită, absentă, nu-și schimbă poziția. Din când în când apucă omenește cu laba o oglindă mică cu ramă și mâner de metal, este un obiect vechi și prețios, și se privește cu multă atenție și oarecare grație caraghioasă. De fiecare dată când se uită în oglindă, maimuța scoate din buzunar o bonetă verde cu ciucure mov și o potrivește în fel și chip, după care o scoate și o bagă iar în buzunar.

E o atmosferă bizară: ca și cum mai toți ar vrea să izbucnească în râs, dar sunt obligați să tacă. Mai mult, să fie gravi și respectuoși. Pe o eșarfă verzuie spălăcită scrie cu litere groase și cam strâmbe: *norocu îl face omu.*

Stăpânul este un bătrân urât, gras, plin de negi; burtă, buci, cearcăne, ceafă etc. Gălbui și ghiftuit. Craniu chel, lucios, favoriți uriași, păr suriu, des, încâlcit, un soi de mătură tocită, din dreptul urechilor în semicerc pe ceafă. E îmbrăcat cu tunică stacojie, ceaprazuri argintii, cămașă cu guler și manșete de dantelă (nu prea curate), pantaloni bufanți până la genunchi, mov, ciorapi groși de lână și pantofi ca niște saboți, prinși în catarame. Se vede clar, pe dedesubt e înfășurat în fel de fel de boarfe, ca o ceapă mare în foile ei. Cam tot ce are pe el e murdar, fleșcăit și unsuros.

Chirică intră în joc. Mizează, câștigă, pierde. Pierde, câștigă. Moderat. Sume mici. Oamenii ies, intră. Chirică nu se mișcă din locul lui. Patronul l-a remarcat, au și intrat în vorbă. (Glasul lui răgușit, de o familiaritate trivială, agresivă, are o anumită putere acaparatoare, găsește foarte repede numitorul comun al lucrurilor oricât de diferențiate în aparență sau nu numai).

În cele din urmă, Chirică rămâne singur cu patronul. Iritat de jocul mărunt inexpresiv, mizează tot ce are și pierde. Se

ambalează, pune în joc și hainele, în afară de pălărie. Rămâne în pielea goală, cu pălăria pe cap. Maimuța își întoarce fața de la el, dezgustată. Patronul râde în hohote batjocoritoare, dezlănțuite. Chirică dârdâie, umilit și furios, ferindu-și cu mâinile părțile rușinoase. Patronul îi dă ocol. Își trage sufletul, icnește, râsul l-a obosit. Curios…

Dar îi aruncă înapoi hainele. Ai avut curaj, îi spune. Vezi ce scrie acolo? Nu-i adevărat! Norocul nu și-l face nimeni. *Eu sunt norocul.* Dacă eu vreau, ai noroc, dacă nu, *nu!* Te-am îndrăgit. Te-aș lua ucenic dacă meseria mea, ha, ha, s-ar putea învăța…

Chirică se îmbracă în grabă. În același timp, patronul începe să-și scoată pe rând boarfele. Sunt mult mai multe decât se putea bănui. Se face un morman până sub bolta scundă a cortului. Parcă între lucrurile bărbătești se aleg și unele femeiești. Mișcări mereu mai rapide. Vârtej. Din această rufărie fabuloasă apare în cele din urmă o muiere foarte tânără și nurlie, tainică și ispititoare, plină de pofte și sfieli și îmbrăcată ca o fetiță scoasă la plimbare duminică dimineață.

Femeia se apropie de Chirică și îi șoptește la ureche: să vii diseară la „Trei Mesteceni“, când luna ajunge la o palmă deasupra porții, dar să intri prin spate, este acolo o ușă vopsită în galben. Intri într-o tindă lungă și îngustă unde sunt multe uși. Lângă un prag arde un opaiț, de-abia îl vezi, făcut dintr-o urechiușă de fată mare. Să vii, că te-aștept acolo. *Numai pe tine* și pe nimeni altul.

*

Stan la iarmaroc.

El repetă experiența lui Chirică. Banii pierduți până la ultimul, patima jocului, metamorfoza, invitația: să vii deseară, Stane, *când o fi luna la o palmă deasupra porții la „Trei Mesteceni“*, lângă Podul-de-Lemn, cum ieși din târg spre părțile muntoase. Pe tine și *numai pe tine* te aștept eu acolo. *Dar să nu intri pe ușa galbenă* din spate. Urci în pod, pe scara rezemată acolo, cobori într-o tindă lungă, unde sunt mai multe uși. Vezi unde arde un opaiț mic pe prag.

*

Stăpânul și sluga se întâlnesc, după cum hotărâseră, înainte de asfințit, la căruța păpușarului. Păpușarul și ajutoarele lui nu sunt acolo. Căruța e ferecată, închisă ca o ladă de zestre, oiștile ridicate, asigurate cu lanțuri. Calul și oamenii lipsesc, *ceva* imposibil de precizat te face să crezi că ei sunt plecați pentru vreme îndelungată. Cu toate acestea, iarmarocul se sparge chiar în noaptea asta, luna plină parcă îți ia mințile. Mai bine ar ploua. Măcar să n-o văd... Pe unde o fi umblând păpușarul ăsta, tocmai acum... Petrecere bună?

*

Aprinși de făgăduiala muieruștei din cortul unde își goliseră pungile, Stan și Chirică se furișează, fiecare pe drumul lui, cât mai ocolit și, odată ajunși la „Trei Mesteceni“ (alegându-și calea ce le fusese arătată), se vor furișa pe rând în odaia știută. Nu vor afla unul de altul decât atunci când, apropiindu-se pe întuneric de patul (de acolo vine o șoaptă înfierbântată: hai odată, că de când te-aștept) ghicit sub o rază stinsă de lună și,

trăgând din părți opuse de cuvertură, Stan și Chirică se lovesc cap în cap. În pat doarme maimuța, în cămașă de noapte lungă și cu bonetă cu dantelă. Raza de lună, din stinsă ce era, strălucește orbitor și rece acum. Furioasă că a fost trezită din somn, maimuța sare la ei să-i muște, mârâie, lungi sunete guturale, se agață cu coada de lampa de bronz stinsă, care se leagănă în tavan, și de acolo se pregătește să le sară în cap celor doi. Ei o iau la sănătoasa pe ușă.

*

Trei călăreți, în pasul cailor, se apropie de satul din poveste.

Doi merg în față, al treilea ceva mai în spate. Se zăresc case cunoscute în marginea satului.

Cei doi din față sunt Stan și necunoscutul care, în urmă cu un an, fiind oaspetele condus în zori la poartă de preot, se arătase interesat de apariția impunătoare a lui Ipate, în căruța lui arătoasă. Mă bucur că am putut face ultima parte a drumului împreună, spune el. Te-am recunoscut. Am discutat cu părintele Ignat despre dumneata, jupâne. Eu sunt poet, sunt un cărturar cu oarecare nume. Mă interesează literatura, dar și filosofia și mai ales, nu știu dacă mă înțelegi, legăturile, împletitura, mă rog, care nu se vede și care leagă oamenii între ei și pe oameni de natură, adică tot ce este în jurul nostru, tot ce se vede este la fel de, de... adevărat ca și *ce nu se vede.* Poate nu zic bine. Dar dumneata mi-ai vorbit pe drumul ăsta despre Alexandru Machedon și calul lui năzdrăvan, care într-adevăr au trecut în expediția lor către capătul lumii prin câmpia Dunării, încât mă înțelegi, sunt sigur... Dar iată, am și ajuns, părintele, de bună seamă, s-a sculat cu noaptea-n cap să mă

așteptе… A fost o întâlnire plăcută. Vreau să te mai întreb o dată, jupâne Stan, tocmai, să încheiem ce începuserăm: domnia ta nu crezi că s-ar putea ca *în om* să se afle tot atâta parte din diavol cât *în diavol* din om… ce zici de o trăsnaie ca asta, care trece de dimineață prin capul plin de nori al unui poet, hm? Admițând, firește, că, mda, există, cum să spun… ăsta, diavolul…

Într-adevăr, spune Stan (au și intrat în sat), părintele vă așteaptă.

Se văd casa, grădina popii și umbra aceluia, în cerdacul înalt.

Totuși, zâmbește cu blândețe, dar insistent străinul, totuși nu mi-ai răspuns la întrebare. A, da, la întrebare? Păi, cinstite domnule, la întrebarea asta eu nu găsesc niciun răspuns. Dacă există unul. Încât pot să spun: nu știu! Poate ar trebui *totuși*, cum vă place să spuneți, să găsiți și un drac. Și să-l întrebați și pe el… Ah, ce răspuns minunat, spune străinul. (Acum se vede că este foarte tânăr.) Îmi dai voie să-l notez?

El a și scos carnețelul lui lunguieț cu scoarțe de lemn îmbrăcat în mătase verzuie. Un fel de creion: un vârf de grafit într-un tub scurt aurit. Își potrivește ochelarii pe nas. Tot ce notez aici, spune tânărul (preocupat numai de ce scrie), trec pe curat, cu cerneală de sepie, când ajung acasă, pe masa mea sunt o mulțime de pene de gâscă bine ascuțite la care țin ca la ochii din cap, ba și mai mult…

Stan. Mască impenetrabilă.

În spate, la numai un bot de cal, Chirică rânjește subțire.

*

Coastă domoală sub pădure.

Iarbă înaltă, deasă, înflorită.

Vremea cositului.

Pădurea întunecată deasupra. În partea opusă, văi și dealuri incert împădurite, pășuni și locuri sterpe. Nu departe, munți vineți-albăstrui. De acolo se ridică încet nori negri. Stan și Chirică la coasă.

Stan cosește, mișcare largă, energică, spornică. A ajuns aproape la mijlocul postatei. În cealaltă parte, Chirică. El a mers mult mai încet. Abia o treime din jumătatea lui e făcută. Acum își ascute coasa. Rânjet hâtru, batjocoritor, prietenos.

Chirică, spune Stan (în timp ce coasa mușcă iarba, șuieră, o pasăre zboară speriată din desimea ierbii), Chirică, nicio nădejde la tine cu fânu' ăsta…

Da, stăpâne, nu-ți fie cu supărare, zău așa. Poate n-ar trebui s-o spun…

Spune, Chirică, răcorește-te.

Ai spus dumneata, stăpâne, că-ți sunt ca un frate?

Un frate mai mic, Chirică.

Vai de păcatele mele, stăpâne. Mic e nimica. Cel mai mic și mai păcătos.

(Stan lasă coasa în iarbă. Chirică s-a așezat turcește în iarbă și bate coasa.)

Rămâi acolo, Chirică, poate dau *cu coasa* peste tine…

Vai, stăpâne, că bine-ai face.

Ce vorbești, Chirică, așa de rău ți-a fost la mine în slujbă?

Bine mi-a fost, bine-mi este, stăpâne…

Atunci pune mâna pe coasă. Nu vezi că vine ploaia? (Rânjește.) Acu' dau *cu crucea* peste tine…

Chirică sare în sus și se apucă de cosit. Înaintează repede. Dar ploaia nu vine. Se face senin. Cei doi au terminat de cosit.

Ia spune, Chirică, ce te-a apucat mai adineaori?

Ce să spun, stăpâne, m-a apucat și pe mine o lene… zău așa… *Om sunt și eu…*

Ambii se privesc în ochi îndelung, încruntați. Izbucnesc în același timp în râs. Hohote mari.

Cum ai spus, Chirică?

Om sunt și eu, stăpâne…

Stan râde, se ține cu mâinile de burtă.

Chirică se tăvălește în iarbă, face tumbe.

Se aud tunete depărtate. Dar ploaia nu se vede. Coasele. Postata cosită. Iarba în valuri paralele.

Cei doi, stăpânul și sluga, își trag sufletul, după marea hohoteală. O mierlă cântă deasupra lor. Se aud depărtate tălăngi de la vite sau de la oi.

Umblând în patru labe, Chirică pregătește masa. Sub poala pădurii, carul și cei doi boi care pasc liniștiți.

Chirică aduce de la căruță coșul cu merinde. Întinde ștergarul. Stan trage gânditor din pipa lui de lut cu muștiuc din lemn de cireș.

Stan duce plosca la gură, trage câteva gâturi bune, o întinde și lui Chirică. Acela ezită.

Ia, Chirică, ia și bea. Ia, *fratele* meu…

Chirică e încurcat, spăsit în felul lui, dar acum pare de-a dreptul înduioșat. Stan insistă răstit: ia când îți spun!

Chirică bea. Se șterge la gură cu dosul mâinii.

Cei doi încep să mănânce. O fiertură în strachina de lut, mămăligă rece tăiată felii, cepe sparte, sare. În altă strachină,

brânză frământată, în alta, cartofi cu mujdei de usturoi, bulughine.

Cei doi mestecă în tăcere. Cuprinși parcă de oboseală, sleiți de urât. Ca și cum ar fi la mare depărtate unul de altul. Stan golește încet, cu lingura de lemn, fiertura din strachina ținută cu cealaltă mână sub bărbie. Se oprește, aruncând în lături ce mai rămăsese în strachină.

Chirică!

Ascult, stăpâne…

Chirică, tu de-o bucată de vreme îți cam faci de cap…

Îmi fac de urât, stăpâne.

Ai uitat să fierbi un borș?

Am uitat și cum mă cheamă…

Acuma o faci pe prostu'?

Zău, stăpâne, că…

Măi Chirică! Uitat-ai tu ce mână grea am eu?

Te prefaci, stăpâne…

Chirică!

Văleu!

Liniște.

Lumea de foșnete, zgomote, murmure etc., semnele pădurii apropiate. Un mușuroi de furnici. Văzut de aproape pare uriaș.

Stăpâne, nu te mânia. Aștepți ca ursu', să-l ducă moș Adam la miere.

Chirică, tu rușine n-ai?

Am, stăpâne, dar cine mai cumpără azi așa ceva? Doar știi bine ce coc eu în mintea mea și te faci niznai…

Bine, Chirică, bine… Știu… Ai tot ocolit și acuma dai de-a dreptul. Vrei să arendez moara din Văleni și tu să fii morar acolo.

Ba nu, stăpâne.

Atunci vrei să cumpăr bucata de pădure de la boieru' Stârcea și cu partea de baltă din Cotu Scurt, ca să poți tu să cauți mereu pricină muierilor care topesc cânepa... Să știi că nu cumpăr nimic. Mi-ajunge cât am.

Da' de unde, stăpâne.

Atunci e ca lumina zilei că vrei să dai jos dranița nouă de pe casă (pe care tot tu ai pus-o, împielițatule, și încă ce meșter mi-ai fost la asta) și să pui în loc țiglă, ca la nemți...

Nu, stăpâne, nu...

Atunci... ia stai, frate... Nu cumva... poate că vrei să te-nsori, pocitanie... Prea bine, dar atunci rupem învoiala noastră. Căci să știi, Chirică, sluga vrednică păcat să fie stăpân. Și sluga însurată-i ca o cățea fătată...

Să rupem învoiala, stăpâne? Așa ai spus? *Dar asta nu se poate.* (Aici glasul i se schimbă, Chirică crește, e altul, ceva important se petrece. Stan simte, e oarecum mirat, teama pândește pe aproape. Dar, nevăzută, amenințarea dispare într-o clipă. Din nou, Chirică cel de toate zilele. Dar nu înainte de a repeta, păstrând încă urme din brusca schimbare de ton: *nu, asta, stăpâne, nu e cu putință*.)

Până aici, dialogul are un subtext ambiguu, constant. Stan, se pare, știe despre ce e vorba, dar evită. Chirică îi face jocul (cum de obicei și-l fac unul altuia), dar acum va merge direct la țintă...

Eh, stăpâne, dacă tot ai adus vorba, atunci lasă-mă să-ți spun deschis. Eu de mult mă tot întreb, hm, și nu numai eu: *de ce nu te însori?*

*

Urmează un fel de bizară, nouă tocmeală între Stan și Chirică: stăpânul să accepte (să recunoască fără echivoc în fond) urgența însurătorii. Prudent, pofticios, greoi, abil, mai în glumă, mai în serios (în felul său nuanțat de experiență și curios, fără să o spună, de întâmplări noi, dedat la burlăcie, dar dorind o viață de familie). Stan mărește prețul! Pretextează că nu e încă destul de avut ca să țină o femeie, o fi având el gospodărie arătoasă și bine așezată, dar, uite, la munte ca la munte, nu ai grâu în hambar nici cât să coci o pâine, dar să saturi o nuntă și să-ți dea mâna și pentru botez?

Dacă numai despre asta e vorba, să nu-și facă Stan griji, spune Chirică. Uite colea peste deal, lanurile cât vezi cu ochii ale moșiei boierești. Grâul tocmai se cere secerat. Să meargă Stan la boier, să se învoiască pentru seceră și tot ce trebuie, strâns în girezi etc. Și să nu ceri, stăpâne, pentru „această ostenicioasă treabă“ bani sau altceva: *numai să te lase să ceri din grâul adunat, cu paie cu tot, cât ai putea dumneata duce în spate, împreună cu un argat ce-l ai...*

Stan se învoiește (îl cunoaște bine pe Chirică, știu multe unul despre altul, se tolerează, mai mult, încă de la început a existat, pe lângă învoiala știută, o înțelegere tacită a lucrurilor: nu mă întrebi, nu te miri, nu mă dau în lături de la nimic ce ți-ar folosi, viața așa e făcută, ea trebuie trăită până la capăt etc. etc.).

Boierul acceptă, neluând în serios, de fapt, propunerea, un nebun oarecare, da, de ce nu, mai mult ca sigur, mâine-dimineață va trebui să tocmească secerători, fiindcă nebunul va fi cu tot cu argatul lui la multe poște de aici. Dar cine trece pe drum cu căruța lui, pe sub poala de codru verde? Cine să fie, un păpușar, lumea îl cunoaște în ținut. Așa? Bine, păi, poate ne dă

diseară o reprezentație la conac. Avem nevoie și de spectacole populare, nu numai de distracțiile noastre fandosite și costisitoare. Da, acum, chiar acum, vechilul va aranja totul, iar pentru acest pribeag va fi cinste peste măsură.

Chirică va convoca (cu ajutorul Anghelinei, *nu și al nașului*, pe care nu se poate conta, drăcoaica îl previne și pe Chirică, cu toate că Întunecimea Sa l-ar sili să te ajute, căci îi ești drag – de aceea e așa de aspru cu tine, iar tu, Chirică, să nu cumva să-l mâhnești, e bătrân și bolnav și are gânduri mari în ce te privește, dar nu-i place că prea ești șturlubatic, toată ziua ai sta numai prin iarmaroace, la teatru și la circ, caută de te dă pe brazdă – așadar, mai-marele nostru l-ar sili pe nașul să ne dea o mână de ajutor, dar mai bine să-l ocolim…), Chirică deci va aduna drăcimea pe ogoarele boierului. În noaptea cu lună plină, dracii fac o clacă de pomină. Grâul este secerat, treierat, legat snopi și uscat, făcut clăi și apoi girezi, două mici și una uriașă.

Vine dimineața, zorii spălăciți și reci, liniștea absolută după agitația infernală de peste noapte. Luna în stingere este înghițită de purpura prenatală a răsăritului.

Frica feciorilor boierești și a temutului vechil. Furia boierului, dar și frica lui grozavă. Respectarea vrând-nevrând a contractului, cu atât mai mult cu cât, temându-se să nu-și piardă și sufletul, boierul își golește și punga în mâna țăranului.

Chirică leagă gireada cea mare cu funia cu care fusese încins, o ia în spate și, spre spaima tuturor, se duce ca vântul.

*

Da, acum sigur Stan se va însura. Au și început să i se aprindă călcâiele. Dar oare nu va da greș? Aduci femeia cu lăutari în casă și pe urmă nu o mai poți scoate cu o mie de popi. O, dar n-ai grijă, stăpâne. Eu fac alegerea. *Căci eu stau călare pe inima lor și nu că mă laud, dar știu toate măruntaiele dintr-însele. Etc.*

Da, sigur că da, acest Chirică știe să scoată omul din minți numai cu vorbele lui. Nu știu, poți fi nălucă, dracul gol, lucru necurat. Fii orice-ai fi, Chirică. Mie ce-mi pasă? Mie unuia știu că tare mi-ai priit. Așa că spune degrabă, nu mă mai fierbe la foc scăzut: caută-mi repede o femeie. Să văd, cum ai să faci tu alegerea?

*

Morarul Lomură cel Șchiop, din alt ținut, de cealaltă parte a muntelui, este un văduvoi plin de hachițe, avut și cam zgârcit. El are trei fete de măritat. Cea mare, oarecum binișor trecută, cea mijlocie tocmai s-a copt, mezina dă în pârg. Prima este liniștită și robace. A doua e zurlie și capricioasă. Cea mică nu știe nimeni cum este… Toate ard să se mărite. Dar niciuna nu o spune de-a dreptul. Dimpotrivă. Fiindcă ele nu vor să se ducă după cine și cum hotărâse, încă de pe când erau copile, tatăl lor, morarul Lomură cel Șchiop.

Apariția lui Stan în chip de oaspete și poate de pețitor, însoțit de Chirică, slugă supusă și sfetnic de preț, dă peste cap ordinea din casa morarului. Ca orice ordine impusă tiranic, firește, aparentă. Stăpâna acestei aparențe este baba Hârca, vecina morarului, care, de când a răposat morărița (dar de fapt

dintotdeauna), poartă toate grijile casei. Ea se înțelege mai ales cu fata cea mică. Faima babei a trecut de mult marginile ținutului: ea face și desface tot, călărește pe mătură și se ascunde într-un bob de linte. Chirică intră într-o clipă pe sub pielea babei.

În cele trei zile cât este oaspetele morarului, Stan, sfătuit (autoritar!) de Chirică, alege. Nu pe fata cea mare, care îi plăcuse spontan, oho, spune Chirică, așa de liniștită cum o vezi, asta-i cea mai rea dintre ele, are trei coaste de drac. Nici „mijlocica“, are și asta două coaste de drac, cu toate că așa zurlie cum e poate fi mai ușor ținută în frâu decât vârstnica. Mezina, da, însă și ea are o coastă de drac. De fapt, nu există femeie fără așa ceva, susține Chirică. Din trei rele o alegi pe cea mai bună! O iei pe asta, stăpâne, și acasă la noi îi scoatem frumușel costița cea dușmănoasă, și mai credincioasă și iubitoare decât ea nu se va găsi alta etc.

Se face așadar nunta. Cam împotriva voinței morarului (care, după obiceiul pământului, ar fi vrut să scape mai întâi de celelalte două pietre-n casă), dar cel puțin în aparență încuviințată și chiar încurajată de baba Hârca. Bătrâna, se pare, are și ea planurile ei. (Numai dintr-o ființă cât de cât curată se poate forma o urmașă vrednică să o întreacă pe babă etc.)

*

Stan trăiește bine cu nevasta lui.

A luat zestre bună. Cumnatele îl vorbesc numai de bine. Cunoscuții lui, cei care îl prețuiesc, s-au luminat la față. Dușmanii sunt și mai încruntați decât înainte. Însuși morarul Lomură cel Șchiop, socrul lui, așa de cusurgiu și ursuz cum îl

știu toți și plin de hachițe, se arată față de ginerele lui prietenos și grijuliu. Iar nevestica? Numai lapte și miere și cozonac cu stafide. Și inimoasă, harnică, dezghețată. La așa gospodărie întinsă ca a lui, ea se arată o stăpână potrivită. Vecina Ioana este de părere că așa o femeie vrednică și tinerică de tot și plină de nuri și cuminte nu se mai găsește.

Stan este convins că de data asta Chirică s-a înșelat. În toate privințele și mai cu seamă în povestea asta cu coasta de drac. Prea crede că le știe pe toate. Păi, el, Stan, nu ar simți dacă nevasta lui n-ar fi cum trebuie să fie? Ehe!… Prea bine se înțeleg ei doi. Deșteaptă cum e, Catrina a văzut încă din primele zile că prea se amestecă în toate argatul tău. Acum e al *nostru.* Mie, dacă îmi suflă-n borș, eu îl scarmăn, îl fac bob mărunt și-l pisez în piuliță. Curtea tatei e plină de argați mai dihai decât ăsta… Aprigă stăpână va fi Catrina la casa lui Stan. Fostului burlac îi crește inima. Îi râde mustața. De când s-a însurat și-a lăsat mustață deasă, înfoiată. E drept, Stan îi este îndatorat mult argatului, dar în urechea nevestei poate șopti pe întuneric: mai ai și tu răbdare, peste puțin se împlinește sorocul și pleacă. A stat destul. Ducă-se. Încă ceva: dacă satul o cam pizmuiește pe Catrina este tot din cauza lui Chirică, de bună seamă, o vorbește de rău. N-ar putea scurta timpul până la plecare? În loc să fie la anul, să fie mâine. Bine se mai lipește de el Catrina, sub cergă… Nici vecina Ioana nu-l poate suferi. Se prea poate, deși m-aș mira. Dar învoiala trebuie dusă până la capăt. Altfel nu se poate. Să nu mai vorbim despre asta.

Chirică nu s-a schimbat deloc. Lucrează tot cu spor și folos, nu iese din vorba stăpânului, nu bagă de seamă la clevetiri.

Stan e convins că, măcar pe jumătate, Catrina are dreptate. Deșteaptă muiere. Și cum se pricepe ea la oameni, cu toate că

încă e crudă. Iar pe Chirică, atât cât mai are de stat, să-l alerge pe șapte drumuri odată. Și să nu-l slăbească din ochi.

Dar din fundul grădinii Chirică îl strigă pe Stan. Stan se duce mormăind. Chirică îi arată noua groapă de gunoi, îi amintește ce are de luat cu el pentru drumul de mâine, uitase. Și încă ceva. Și altceva. Te uiți la Chirică: vrednică slugă, bun prieten. Ce te faci fără el, că nici un an nu mai are? Hai, Chirică, să bem un rachiu! Ieși tu pe poarta din spate, că eu mai am o treabă în casă, și vin pe drumul mare. Ne vedem la crâșma lui Mutu. Da, stăpâne, susură Chirică. Zâmbetul lui viclean și prietenos.

*

Femeia lui Stan naște un băiat. Bucurie mare, cumetrie împărătească de trei zile și trei nopți. Toată petrecerea cine a țesut-o cu dichis și migală, așa cum aleg maicile covoarele la Mânăstirea Albă? Chirică, se înțelege…

*

Morarul Lomură cel Șchiop vine într-o zi pe neașteptate. E omenit, primit cu bucurie. Discută mult și prietenos cu Chirică. Morarul este sigur că meșter mai bun la moara lui n-ar găsi altul, dacă, după ce-și încheie învoiala cu Stan, Chirică s-ar hotărî să vină la el. El și acum e sigur că *atunci* când au crăpat pietrele la moară, Chirică s-ar fi priceput să meșterească ceva, să pornească moara mai repede decât s-a întâmplat. Mă rog, o întâmplare uitată. Hai noroc, Chirică. Să-mi trăiești, Stane, și să ai bucurie cu fata mea. Și nu uita că-mi datorezi trei poloboace, până la toamnă să faci bine să mi le trimiți…

Socrul își poftește ginerele cu fata la nunta unui nepot de frate, poate îl știe Stan, ha, ha, flăcău cam răscopt.

*

Înainte ca Stan să spună bucuros *da*, se bagă în vorbă Chirică. Energic. Cel de altădată și de totdeauna. Stan nu-l poate refuza, deși încearcă. Chirică neînduplecat. Stan nu are încotro. Cedează. Va face cum poruncește Chirică, da, ăsta este cuvântul, deși sluga îl roagă, se milogește, se umilește. Spune-i, stăpâne, socrului să ia numai nevasta și copilul. Spune-i că ai o treabă care nu cere amânare, azi e joi. Să plece ei, morarul Lomură, nevasta dumitale și copilul, cu căruța socrului, mâine în zori. Dacă o să ai vreme, vei ajunge și dumneata duminică. Așa să-i spui.

*

Căci a venit vremea, stăpâne, să scoatem coasta cea de drac, în care ai ajuns să nu mai crezi! A reușit să te îmbrobodească, iată semnul că drăgălașa de costiță e la locul ei. Încalecă pe cal și du-te la nuntă. Și ascultă-mă bine. Lângă moară este casa babei Hârca. Asta e sfredelul dracului. Fă-te că ești un drumeț străin și trage în gazdă la ea. N-are să te cunoască, deși te știe, și dumneata o cunoști, ea a făcut colacii pentru nuntă. Lomură se ajută mult cu ea. Uite colea oglinda asta. Uită-te bine și de câte ori vrei în ea. De fiecare dată ai să vezi un alt chip. Alege-l pe cel potrivit și pe acela ți-l dau să-l porți cât ai să stai în casa babei. Pune-te apoi pe lângă ea. Fă-te luntre și punte, făgăduiește-i cerul cu pământul, dar dă-i și o pungă cu galbeni și fă să ți-o

ademenească pe nevastă la casa ei. Că ești mort după ea, nu mai poți de dorul ei și tot așa. Ai să vezi atunci, stăpâne, ce pot babele și cât de credincioasă este femeia.

Ipate se supără, nu vrea să creadă. Chirică este nebun, nevasta lui n-o să facă niciodată una ca asta… Dar de dragul lui Chirică, și pentru ultima dată, îi urmează sfatul, va face întocmai.

*

Se întâmplă așa cum prevăzuse Chirică. Baba reușește să o ducă în ispită pe tânăra femeie. O învață să-și trezească pruncul, să-l facă să plângă și, cum Lomură cel Șchiop nu suferă niciun fel de scânceli în casa lui, îi va porunci să nu strice petrecerea și să-l ducă în covată pe mititel în casa babei, buna lor vecină. Așa că tânăra femeie va ajunge în casa Hârcii, să-l întâlnească pe străinul acela chipeș care cu atâta patimă o poftește și de dorul ei nu doarme încă de anul trecut, când a văzut-o, tot în trecere prin sat, mireasă…

Străinul le îmbată pe cele două femei, ia copilul și se întoarce în goana calului acasă.

Bietul Stan! Furios peste poate, mâhnit de moarte. Nu, el pe femeia asta o va alunga de la casa lui. Da, Chirică a avut iarăși dreptate. Însă el, Ipate, cu curva nu mai trăiește sub același acoperiș…

N-ai dreptate, stăpâne. Totul va fi bine. Cum ți-am spus. Femeia dumitale este dintre cele mai bune. Numai că a fost dusă-n ispită de băboiul care s-a folosit, e drept, de costița cea minunată din cușca ei de carne și oase, unde și sufletul se zbuciumă… Dar lasă… Fiecăruia, după cum i se cuvine. Va avea

și baba partea ei de răsplată! Crede-mă, stăpâne. Căci altfel nici n-am putea trăi pe pământ. Toate sunt amestecate, și ce poate face omul? Doar să le aleagă, ți-am mai spus, pe cele mai puțin rele dintre relele mari… Hm!… Da, o învoială e totul, învoieli sunt toate cele… Da, să știi să alegi, să dai cât trebuie, să iei ce ți se cuvine… Da, nu te poți opune sorții (ce prostie!), dar te poți învoi cu ea…

*

Hârca și tânăra nevastă se trezesc. Sunt cuprinse de spaimă. Plânsete, bocete. Casa goală. Străinul nu este – nu este, ducă-se pe pustii, bine că s-a dus… dar copilul? Baba găsește soluția. Vor înfășa în scutece motanul ei, care și așa a trăit destul, șapte ani. Îl vor băga în covată. Pe urmă, din mai multe părți, știe baba cum, vor da foc la casă. Când or fi flăcările mari, încât nimeni să nu le mai poată stinge, ele vor începe să strige și să se zbuciume, să caine copilul etc. Iar pe Hârca să o ia Catrina la casa ei, că bine s-ar înțelege ele două, s-o vedea ce pot bătrânii la nevoie, că, dacă nu-i ai când trebuie, atunci să-i cumperi. Iar Stan, mătușă, care-i pâinea lui Dumnezeu, o să te aibă ca pe o mamă…

Cum ziseră și făcură.

Casa și cu tot ce era înăuntru se făcu scrum.

Jale mare. Vânzoleală. Consolări din toate părțile. Sănătoși să fiți, tu și bărbatu-tău, că o să umpleți ograda de copii. Așa a fost să fie. Să aveți grijă și de bătrâna asta. Dacă n-o să vă aibă ea pe voi în grijă… Se mai și strecoară câte o vorbă rea, cine n-o știe pe Hârca. Dar nenorocirea e nenorocire, când vine, cine s-o oprească? Doar de n-o înmulți-o, Doamne ferește…

Gura lumii, gura satului.

Morarul Lomură cel Șchiop le așază pe amândouă femeile în căruța lui, le umple de daruri și mângâieri și pune un argat să le ducă la Stan acasă.

Pe drum, tânăra femeie îi spune babei să se bage într-un sac. Ca să nu te vadă, mătușă, un afurisit de argat ce-l avem și cu care nu mă-nghit deloc. Dar chiar azi i se împlinește sorocul. Pleacă el și rămâi toată viața la noi, cum ne-a fost vorba și cum și vrem să fie. O să ne fie cald și bine și vara răcoare, iar motanul matale, care acum e în cer printre pisicile Domnului și se răsfață la picioarele Sfântului Petru la poarta Raiului, are să te ierte…

*

Acasă la Stan.

Carul mânat de argatul lui Lomură cel Șchiop intră în curte. Porțile nu sunt încuiate, nici cele mari, nici cea mică. Dar nici stăpânul, nici sluga nu sunt acasă. Cu atât mai bine. Argatul lui Lomură ia sacul (cu baba) în spate și îl urcă unde-i arată femeia, fata stăpânului său: într-o căsoaie, după horn. Descarcă darurile trimise de Lomură (scârțar și zgârcit de felul lui, dar acum neînțeles de darnic). Își ia ziua bună și, fără să mai zăbovească, se întoarce la moară.

Nu iese bine pe poartă și, iată, apare Stan însoțit de Chirică.

Văicăreală, disperare. Tânăra femeie minte de îngheață apele. Și pietrele ar plânge. Chiar și Chirică pare înduioșat. Însuși Stan, care trăise povestea *adevărată*, cade pe gânduri. În sacul ei, baba se bucură, dârdâie de satisfacție: bună ucenică și urmașă, acum se vede de la o poștă, și-a găsit ea în mielușica

asta. Nu degeaba a pus ochii pe ea mai demult, pe când era încă o copilă la casa morarului…

Dar Chirică grăbește lucrurile. El are în mână: ciocan, daltă, clești. Să o cenătuim, stăpâne. Stan o apucă de cozi și o îngenunchează. Urletul femeii, spaima. Lucrând cu uneltele lui, Chirică scoate coasta, pune leac la rană, vindecă într-o clipă. Acum, stăpâne, gata, ai femeie cumsecade. Doar din când în când să mai arunci un ochi, să nu-ți pună coarne. Fiindcă dacă te-ai pomenit o dată cu ele pe cap, nu-ți mai vine să le scoți. Când îți iubești femeia, mai ales, sunt ușoare și aurite, le porți cum își poartă craiul coroana lui cu pietre scumpe…

Din odaia alăturată, Chirică aduce covata cu copilul frumos adormit în scutece curate.

Spaima, bucuria, rușinea femeii.

*

Sorocul învoielii dintre om și drac s-a împlinit chiar azi.

Chirică mărturisește că e un drac pedepsit să-l slugărească pe Stan, după parșivenia de întâmplare din pădure, când, flămând și cu treaba nefăcută în ziua aceea, demonul a mâncat hulpav boțul de mămăligă și *n-a spus bogdaproste*, cum *menise Stan.*

Dar are și el o întrebare.

O întrebare?

Da. De ce *nu trebuia* să umble el în lada aceea? Fiindcă atunci când a deschis-o era goală. Numai pe fundul ei era un șoarece chircit, mort cine știe de când, uscat ca o scovergă…

Chiar așa, Chirică! Nimic nu era în ladă. Era, ca și acum, goală. Eu sunt un om trecut prin multe. Încă înainte de venirea

ta știam și toaca-n cer. Numai de o nevastă rea mă temeam, încolo de nimic! Și nu că mă temeam. Dar le cunoșteam prea bine. Deh, nu chiar așa ca tine! Te-am bănuit încă de când te lătrau câinii prin gard, când ai apărut la poarta mea, de lucruri necurate. Dar mi-ai plăcut. Erai mai isteț decât toți oamenii cu care avusesem de-a face până atunci. Și pe unde n-am umblat! Cred că Scaraoțchi, adevăratul tău stăpân, mă știe! Poate că nu de pomană te-a trimis el la mine să mă slujești trei ani…

De pe unde am orbecăit m-am ales cu lada asta și cu biciul. Nu mă puteam scăpa de el. Era un *semn al răului* ce trebuia să-l port cu mine, după o întâmplare din tinerețe pe care *nu vreau* s-o spun nimănui, acum și niciodată. Mult rău am făcut cu el, nu știu dacă mă voi putea răscumpăra până la adânci bătrâneți. Era un blestem: scăpam de el dacă biciuiam un diavol care s-ar fi uitat la lada asta fără știrea mea… Așa că mană cerească ai fost tu pentru mine, Chirică! Înțelegi acum. Știam la ce primejdii mă vând dacă iau un diavol în casă. Ha, ha, mai voiai și contract scris, pezevenghiule!… Dar mi-am zis: dacă pricăjitu' acesta-i chiar dracu', cum bănuiesc, atunci prind doi iepuri: scap și de biciul blestemat, știu și sigur cu cine am de-a face… Ai văzut singur și pe pielea ta!…

Da, stăpâne. Căci stăpân adevărat mi-ai fost. Și acum port semnele! Și n-or să treacă niciodată. Dar ai mai făcut un lucru, la care nu te-ai gândit.

Chiar așa, Chirică? Ia să vedem!

M-ai îmbolnăvit, stăpâne, de o *boală a sufletului* pe care numai oamenii o au, firește. Fiindcă suferința asta mare și neînduplecată care este sufletul e semnul dintâi al omului. Sufletul e boala cea mare și de nevindecat, la rândul ei bolnavă de nenumărate alte boli mai mici. Cea mai mică, dar și cea mai

parșivă este *curiozitatea*, stăpâne. Pofta omului de să știe ce nu vede și să mestece ce nu poate. Vrând, nevrând, m-ai îmbolnăvit. Eram mai rău decât o muiere. Crăpam dacă nu deschideam lada. Dar mă legasem să n-o deschid. Cum să rabzi?! M-ai dibuit unde eram mai slab…

Și cum e, Chirică, atunci când te pipăi și vezi că ți-a crescut o bucată de carne de om… bine sau rău?

Nu știu, stăpâne. E bine sau rău… Dar dacă-ți treci într-o duminică de dimineață pieptenul prin păr și se opresc dinții din corn de bivol în două cornițe, fie ele și cât bobul de mazăre, ce-ai zice atunci?!

Oricum ar fi, Chirică, noi doi ne-am înțeles prea bine. Mergi sănătos.

Rămâi cu bine, stăpâne.

Chirică face să apară (gest reținut, de scamator de bâlci) din mâneca hainei, cu două degete, o carte de joc soioasă și îndoită la colțuri, un șesar de caro.

Ia asta, stăpâne. Pune-o bine. Dacă ai să ai vreodată nevoie de mine, o scoți și te uiți la ea. Voi fi într-o clipă lângă tine.

Stan ia cartea de joc.

Chirică îi sărută mâna.

Se întoarce către tânăra femeie, nemișcată, mâinile în poală, pe marginea patului. Se scotocește la gât și, de sub cămașă, de pe un lanț subțire, scoate *un inel cu piatră verde* și îl dă Catrinei. Să nu-i poarte pică, demonul a făcut bine ce-a făcut. Iar inelul o să-i aducă noroc…

Femeia îl ia cu neîncredere și teamă. Dar aurul și piatra scumpă sunt mai puternice decât ea.

*

Chirică face o plecăciune și se dă un pas înapoi.

Îți rămân dator, Chirică, spune Stan. Învoiala noastră…

Teama pune brusc stăpânire pe Stan. Rânjetul lui Chirică, apoi: hohote batjocoritore. Din ce în ce mai puternice, mai larg rostogolite.

Nu-mi rămâne mie dator nimeni, Stan Ipate! Chiar acum îmi iau partea.

Într-o clipă el pătrunde în căsoaie, înșfacă de după horn sacul cu baba și se face nevăzut.

Tânăra femeie se dă de ceasul morții, plânsete, ciudă, furie, aleargă după el, omule, nu-l lăsa, ticălosul de argat. Ne-a luat câlții de la tătuca și din ce mai facem noi saci?

Bărbatul nu o ascultă. Gânditor, își aprinde pipa.

Femeia își privește inelul cu piatră verde. Nu-l pune pe deget. Îl privește. Din ce în ce mai atentă, ca și cum s-ar scufunda într-o apă adâncă.

*

Iarnă.

Viscol. Văzută de sus, mult cuprinsa gospodărie a lui Stan Ipate, casa mare, casa mică, acareturi masive, livadă, heleșteu, de jur împrejur, pe o mare întindere, gard înalt de lemn și piatră. Imagine lentă stăruitoare. Totul se pierde în ninsoarea viscolită.

Odaia lui Stan. Acum acolo locuiește o familie.

În fața vetrei aprinse, foc mare. Pe scăunele cu trei picioare, Ipate și nevasta lui. Pe peretele de răsărit arde candela, între

ștergare, sub o icoană afumată. Leagănul copilului, nu departe, lângă zidul fierbinte al cuptorului.

Pe masă, o lampă cu picior. Lumină blândă. Ticăitul ceasului. Mugetul crivățului în jurul casei.

Femeia toarce. Bărbatul își fumează luleaua. Copilul scâncește. Femeia lasă furca, merge la leagăn, liniștește copilul, se întoarce pe scăunel, lângă bărbat.

Vai, omule, cum mai viscolește. Bine-i în casă la noi. Astă-noapte am avut un vis. L-am uitat când m-am trezit, dimineața, iar acum mi l-am adus aminte, de parcă l-aș mai visa o dată. Se făcea că eram în alte case. Dar eram noi și în leagăn era, Doamne ferește, un purcel abia fătat. Și a început să bată grindina. Eu eram pe o scară înaltă și nu ajungeam să rup un măr care se legăna acolo. Mă tot întindeam după măr. Nu-mi era frică la câtă depărtare, peste mări și țări, era casa noastră. Dar eram și în casă. Iar pe ușă cine intra? Argatul nostru, Chirică. Abia ducea un sac mare și greu în spate. V-am adus, zice, câlții de la afurisitul de morar. Am râs. Auzi, cum să-i spună el tatei… Vai, bărbate, rău îmi pare de omul acela, drac, ce-o fi fost el, că eu nu pot să cred. Dar tare mi-era drag, zău, în ultima vreme, cu toate că la început mi-era urât, deh, femeie tânără și nedusă-n lume. Tare aș vrea să-l mai văd o dată. Să-l întreb.

Ce să-l întrebi?

Uite-așa, să-l întreb. Am vise. Să mi le tălmăcească.

Lasă-l, femeie. Lui să-i fie bine acolo unde e. Nouă, aicea unde stăm. Vezi-ți de furca ta.

Hai, omule, zău așa, fă-mi hatâru’ ăsta…

Ehe, cum stăteam la taclale cu el… Când nu umblam după negustorit la dracu-n praznic. Priceput mai era la toate…

Stan își scutură pipa de marginea vetrei. Ies la vite, spune. Afară-i prăpădenie. Se ridică.

Amândoi, femeia pe scăunel cu furca în brâu, bărbatul în picioare, ascultă viforul. E multă teamă și nesiguranță. Dar focul mare și prietenos face ca totul să fie suportabil. Și chiar născător de nostalgii și gânduri stufoase. Asta se vede pe fețele amândurora.

Bărbatul se îndreaptă spre culmea de mesteacăn pe care e întins cojocul. Culege de pe colțul laiței căciula, în picioare are cizme grele, unse cu dohot.

Încă suntem tineri, dar parcă îmbătrânim nu știu cum, în noaptea asta, murmură femeia. Râde încet, plină de pofte și năzuroasă. Hai, fă-mi hatârul, bărbate. Îmi spune mie inima că acuma-i vremea cea mai potrivită pentru Chirică al nostru. Dacă vrei, pun niște vin la fiert.

Bărbatul se așază din nou în scaunul scund. Femeia, lângă el.

Din chimir, Stan scoate șesarul, învelit într-o bucată de pânză. Femeia întinde mâna. Apucă bucata jegoasă de carton. Carourile roșii, numărul șase aproape șters.

Brusc, viscolul se întețește. Ca și cum ar vrea să smulgă casa din temelii. Hornul începe să vuiască. Focul dă năvală peste marginea plitei.

Omule, strigă femeia, văleu, omule…

Dar în loc să se depărteze de foc, ea se apropie și mai mult. Focul se înalță până la grindă.

Omule, omule, bărbate…

Acum femeia parcă ar vrea să se arunce în foc. Sare un pas mare înapoi. Dar șesarul i-a fost smuls de flacăra mare. *Sau l-a aruncat chiar ea?*

Stan, în mijlocul odăii. Viscolul continuă să zguduie casa. Încă o încercare a focului: limba mare și roșie mai năvălește o dată pe gura vetrei, încearcă să dea ocol odăii. Dar nu mai are putere. Focul s-a retras în fundul sobei. Arde acum liniștit. Ba chiar se stinge, trebuie adăugate lemne. Vântul slăbește treptat în jurul casei.

Ai văzut? murmură femeia. Ai putut vedea cu ochii tăi cum mi-a smuls-o din mână… Cum era să mă ia și pe mine? Cine știe unde m-ar fi purtat acum, pe care coclauri, vântoasa asta. Vai, vai, bine că suntem noi sănătoși. Dar ce ai? Nu mă asculți, omule?

Capul lui Ipate, în mijlocul odăii, în mijlocul casei, în mijlocul lumii. Mască impenetrabilă. Capul lui Stan Pățitul. Este imaginea unei înțelepte resemnări?

Viscolul s-a potolit. Flacăra lămpii pâlpâie, este mult micșorată. Prin ferestre pătrunde o lumină crudă, tăioasă.

S-a înseninat. Este lună plină.

În liniștea înghețată se aude din drum sania păpușarului. Teatrul lui vesel și caraghios și, când te aștepți mai puțin, neliniștitor, teamă și curiozitate, bănuieli, veșnic pe drumuri. Coviltirul înalt, omul pe capra scundă înfășurat într-un uriaș cojoc de oaie, căciula țurcană. Trapul cailor, tălpile saniei scârțâind pe zăpadă, sunetul delicat și stins al zurgălăilor, ca și cum limbile minuscule de bronz ar fi înfășurate în mătase. Lumina lunii.

Femeia se lipește de bărbat, se strânge lângă el. El nu o respinge, nici nu și-o apropie. Ea e stăpâna. Surâsul ei viclean și liniștitor totodată. Feminitatea ei victorioasă, problematică este ultima imagine a poveștii.